

KHALL 30.3.2026
KHALL 13.4.2026
KVALT 1.6.2026

TAMMELAN KUNTA

TILINPÄÄTÖS 2025

TAMMELA

www.tammela.fi

SISÄLLYSLUETTELO

1 TOIMINTAKERTOMUS	4
1.1 Kunnanjohtajan katsaus	4
1.2 Kunnan hallinto	5
1.2.1 Tilivelvolliset	8
1.2.2 Toimielimet ja niiden esittelijät.....	8
1.3 Kuntastrategia.....	8
1.4 Yleinen taloudellinen kehitys ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	9
1.5 Olennaiset muutokset kunnan taloudessa ja toiminnassa	14
1.6 Kunnan henkilöstö	18
1.7 Ympäristöasiat	19
1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	19
1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	20
1.10 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	20
1.11 Talousarvion sitovuus	22
1.12 Valtuustotason arviointi	22
2 LASKELMAT ja TUNNUSLUVUT	23
2.1 Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut	23
2.2 Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut	28
2.3 Tase ja sen tunnusluvut.....	30
2.4 Kokonaistulot ja –menot	33
2.5 Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	34
2.5.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	34
2.5.2 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut.....	35
2.6 Kuntakonsernin tulevaisuuden näkymät.....	41
3 TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET	42
3.1 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	42
4 TOIMINNAN JA TALOUDEN TOTEUTUMINEN.....	43
4.1 Tavoitteiden toteutuminen	43
4.2 Toiminnan toteutuminen	45
4.2.1 Hallinto- ja kehittämispalvelut.....	45
4.2.1.1 Hallinnon- ja talouden palvelualue	45
4.2.1.2 Elinvoiman ja työllisyyden palvelualue	51
4.2.2 Sivistyspalvelut	57
4.2.2.1 Varhaiskasvatuksen palvelualue.....	57

4.2.2.2	Perusopetuksen palvelualue.....	59
4.2.2.3	Vapaa-ajan palvelualue	62
4.2.3	Tekniset palvelut	69
4.2.3.1	Yhdyskuntatekniikan palvelualue.....	69
4.2.3.2	Kiinteistöjen palvelualue	71
4.2.3.3	Kaavoituksen ja lupien palvelualue.....	72
4.2.3.4	Ruuan ja puhdistuksen palvelualue	75
4.2.3.5	Vesihuollon palvelualue	77
4.3	Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	80
4.4	Investointien toteutuminen.....	82
4.5	Investointien toteutuminen kustannuspaikoittain.....	83
4.6	Rahoitusosan toteutuminen.....	88
4.7	Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta.....	89
5	TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	90
5.1	Kunnan tuloslaskelma	90
5.2	Rahoituslaskelma	91
5.3	Tase.....	92
5.4	Konsernilaskelmat	94
6	LIITETIEDOT	98
6.1	Tilinpäätöksen liitetiedot	98
6.2	Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	99
6.3	Tuloslaskelman liitetiedot	100
6.4	Tasetta koskevat liitetiedot	103
6.4.1	Taseen vastaavia koskevat liitetiedot.....	103
6.4.2	Taseen vastattavaa koskevat liitetiedot	106
6.5	Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyitä koskevat liitetiedot.....	109
6.6	Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen.....	110
6.7	Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot.....	110
7	VESIHUOLTOLAITOS.....	112
7.1	Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma.....	113
7.2	Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma	114
7.3	Vesihuoltolaitoksen tase.....	115
7.4	Vesihuoltolaitoksen investoinnit.....	116
7.5	Vesihuoltolaitoksen liitetiedot	116
8	LUETTELOT JA SELVITYKSET	117
9	TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	118

TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Vuosi 2025 oli Tammelalle merkittävä vuosi uuden Yhtenäiskoulu Harmonian valmistumisvuotena. Harmonian uudet oppilaat pääsivät aloittamaan opintonsa uudessa koulurakennuksessa alkuvuodesta 2025. Kesän aikana rakennettiin koulun piha-alueita ja kokonaisuudessaan Yhtenäiskoulu Harmonian investointihanke valmistui marraskuussa 2025.

Kunnan päätöksenteossa merkittävin muutos oli uuden kunnanvaltuuston toimikauden alkaminen kesäkuussa 2025.

Toinen keskeinen muutos oli työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle 1.1.2025 alkaen. Tammelan kunta kuuluu TyöHämeen työllisyysalueeseen, jonka vastuukuntana toimii Hämeenlinnan kaupunki.

Työttömyysaste jatkoi kasvuaan koko maassa, ja sama kehitys näkyi myös Tammelassa. Tammelassa työttömien osuus työvoimasta oli 8,8 prosenttia vuoden 2025 lopussa.

Forssan seudun kuntien väkiluku on laskenut tasaisesti viime vuosina, ja väestömäärän aleneminen jatkui myös vuonna 2025. Tammelan osalta väestökehitys noudatti samaa suuntaa, kunnan väkiluku oli vuoden 2025 lopussa 5 775 asukasta, kun vuoden 2024 lopussa asukkaita oli 5 834.

Kunnan talous kehittyi myönteisesti ja kunnan vuoden 2025 tilikauden tulos toteutui selvästi ylijäämäisenä.

Tammelan kunnan vuoden 2025 alkuperäinen talousarvio hyväksyttiin 1 000 euroa ylijäämäisenä. Toteutunut tilikauden 2025 tulos on lähes 0,2 miljoonaa ylijäämäinen. Tuloslaskelman toimintatuottoja kertyi 4,5 miljoonaa euroa, joka on muutettua talousarviota 0,7 miljoonaa euroa suurempi. Toimintakuluja kertyi 20 miljoonaa euroa, joka alittaa muutetun talousarvion 0,3 miljoonalla eurolla.

Verotuloja kertyi vuoden 2025 aikana yhteensä noin 13,8 miljoonaa euroa, joka jäi noin 0,3 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota pienemmäksi. Valtionosuuksia kertyi vuoden 2025 aikana yhteensä 4,6 miljoonaa euroa ja ne toteutuivat 0,09 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota suurempana.

Investoinneissa pääpaino oli Yhtenäiskoulu Harmonian rakentamisessa sekä Tammitorppien rakennusten korjausinvestoinneissa sekä lisäksi toteutettiin useita muita pienempiä investointeja.

Tammelan kunnan talous ja toiminta säilyivät vahvoina ja myönteisinä vuonna 2025. Asukaslähtöisyys, vastuullisuus, yhdessä onnistuminen ja uudistumisen tahto ovat Tammelan vahvuuksia. Vuoden 2025 tilinpäätös osoittaa, että Tammela on yhteistyökykyinen ja tulevaisuuteen suuntautuva kunta.

Lopuksi haluan esittää parhaimmat kiitokseni kunnan viranhaltijoille, työntekijöille, luottamushenkilöille, kuntalaisille, paikallisille yrittäjille ja kaikille yhteistyökumppaneille vuodesta 2025.

Tammelassa maaliskuun 25. päivänä 2025

Marita Forsberg
vs. kunnanjohtaja

1.2 Kunnan hallinto

Kunnan luottamushenkilöorganisaatio ja luottamushenkilöt

Kunnanvaltuusto 1.1.2025 - 31.5.2025

PJ	Jasu Olli-Pekka	Jäsenet:	Alarto Manu	Pura Eero
1. VPJ	Laajalehto Arja		Ali-Tuomola Pirjo	Pärssinen Simo
2. VPJ	Kaunisto Jyri		Bergström Veija	Rahkonen Maija-Stiina
3. VPJ	Koivula Jarkko		Kaakinen Sari	Rauhaniemi Jenni
			Kajava Teemu	Sotka Päivi
			Leino Kati	Suutela Katariina
			Lahtinen Susanna	Syrjälä Taito
			Liinaharja Kristiina	Tuovinen Ilkka
			Nissilä Minna	Tuovinen Tuomo
			Ojansuu Ismo	Vainio Heikki
			Peltonen Susanna	Ylitalo Reijo
			Pietilä Mikko	

Kunnanvaltuusto 1.6.2025 - 31.12.2025

PJ	Rauhaniemi Jenni	Jäsenet:	Alarto Manu	Nissilä Minna
1. VPJ	Vainio Susanna		Ali-Tuomola Pirjo	Ojansuu Ismo
2. VPJ	Pietilä Mikko		Jussila Jaana	Parikka Vesa
			Kajava Teemu	Pura Eero
			Kaunisto Jyri	Rahkonen Maija-Stiina
			Kauppi Milla	Simola Johan
			Laajalehto Arja	Sipilä Satu
			Lahtinen Susanna	Syrjälä Anu
			Lintukorpi Lempi	Syrjälä Taito
			Löfstedt Jan	Viksten Satu
			Malin Milla	Ylitalo Anne
			Mäkelä Johanna	Ylitalo Reijo

Kunnanhallitus 1.1.2025 - 31.5.2025

PJ	Pura Eero	Jäsenet:	Alarto Manu
1. VPJ	Rauhaniemi Jenni		Pärssinen Simo
2. VPJ	Vainio Heikki		Rahkonen Maija-Stiina
			Suutela Katariina

Kunnanhallitus 1.6.2025 - 31.12.2025

PJ	Kaunisto Jyri	Jäsenet:	Kauppi Milla
1. VPJ	Alarto Manu		Lahtinen Susanna
2. VPJ	Laajalehto Arja		Pura Eero
			Rahkonen Maija-Stiina

Keskusvaalilautakunta 1.1.2025 - 31.5.2025

PJ Ryhtä Esa
1. VPJ Syrjälä Tarja

Jäsenet: Koivisto Janne
Siikonen Kirsi
Taito Syrjälä

Keskusvaalilautakunta 1.6.2025 - 31.12.2025

PJ Jasu Olli-Pekka
1. VPJ Ylitalo Anne

Jäsenet: Halonen Heli
Pärssinen Simo
Syrjälä Taito

Tarkastuslautakunta 1.1.2025 - 31.5.2025

PJ Syrjälä Taito
1. VPJ Kajava Teemu

Jäsenet: Halonen Heli
Leino Kati
Virtanen Keijo

Tarkastuslautakunta 1.6.2025 - 31.12.2025

PJ Syrjälä Taito
1. VPJ Jussila Jaana

Jäsenet: Koivula Jarkko
Saaristo Outi
Vahtila Outi

Sivistyslautakunta 1.1.2025 - 31.5.2025

PJ Tuovinen Tuomo
1. VPJ Ali-Tuomola Pirjo

Jäsenet: Laajalehto Arja
Lahtinen Susanna
Peltonen Juha
Sotka Päivi
Virolainen Tomi

Sivistyslautakunta 1.6.2025 - 31.12.2025

PJ Ylitalo Anne
1. VPJ Kajava Teemu

Jäsenet: Ali-Tuomola Pirjo
Mäkelä Johanna
Syrjälä Anu
Virolainen Tomi
Virta Harri

Tekninen lautakunta 1.1.2025 - 31.5.2025

PJ Ojansuu Ismo
1. VPJ Nissinen Jere

Jäsenet: Bergström Veija
Nissilä Minna
Uusitalo Terhi
Saaristo Outi
Ylitalo Reijo

TAMMELA

www.tammela.fi

Tekninen lautakunta 1.6.2025 - 31.12.2025

PJ Ojansuu Ismo
1. VPJ Siikonen Janne

Jäsenet: Heikkilä Virva
Jaanisk Melvin
Malin Milla
Nissilä Minna
Ylitalo Reijo

Ympäristölautakunta 1.1.2025 - 31.5.2025

PJ Siikonen Janne
1. VPJ Pietilä Mikko

Jäsenet: Heikkilä Virva
Honkala Niina
Patjas Tiina
Salama Erkki
Sillanpää Heikki

Ympäristölautakunta 1.6.2025 - 31.12.2025

PJ Rauhaniemi Jere
1. VPJ Sipilä Satu

Jäsenet: Liinaharja Kristiina
Lintukorpi Lempi
Patjas Tiina
Sillanpää Heikki
Simola Johan

Valtuuston poliittiset voimasuhteet

Suomen Keskusta
Kansallinen Kokoomus
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue
Perussuomalaiset
Meidän Tammela
Vihreä liitto
Kristillisdemokraatit
Vasemmistoliitto

1.1.2025 - 31.5.2025

7 valtuutettua
6 valtuutettua
5 valtuutettua
4 valtuutettua
3 valtuutettua
1 valtuutettu
1 valtuutettu

1.6.2025 - 31.12.2025

9 valtuutettua
7 valtuutettua
6 valtuutettua
1 valtuutettu
1 valtuutettu
1 valtuutettu
1 valtuutettu
1 valtuutettu

Hallituksen esittelijä

Kunnanjohtaja Juuso Alatalo

Kunnanjohtaja Juuso Alatalo

TAMMELA

www.tammela.fi

1.2.1 Tilivelvolliset

Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat toimielinten jäsenet ja asianomaisen toimielimen palvelualueen johtavat viranhaltijat (itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat henkilöt). Valtuutetut eivät ole tilivelvollisia.

Oheisena luettelo viroista tai työsuhteista, joita hoitavat viran- tai toimenhaltijat olivat tilivelvollisia:

- kunnanjohtaja
- talous- ja hallintojohtaja
- sivistysjohtaja
- kasvatuspäällikkö
- rehtori
- päiväkodin johtajat
- kirjastonjohtaja
- tekninen johtaja
- kaavoittaja
- kiinteistöpäällikkö
- yhdyskuntatekniikan päällikkö

1.2.2 Toimielimet ja niiden esittelijät

Kunnanvaltuusto	Kunnanjohtaja Juuso Alatalo
Kunnanhallitus	Kunnanjohtaja Juuso Alatalo
Sivistyslautakunta	Sivistysjohtaja Pekka Lintonen
Tekninen lautakunta	Tekninen johtaja Jari Kauppi
Ympäristölautakunta	Tekninen johtaja Jari Kauppi

1.3 Kuntastrategia

Tammelan kunnanvaltuusto hyväksyi Tammelan kunnan kuntastrategian kokouksessaan 12.06.2023.

Strategiaperusta

Strategiaperustan muodostavat arvot, visio ja missio. Arvot tarkoittavat niitä toimintaperiaatteita, joiden tulisi näkyä organisaation ja työntekijöiden päivittäisessä toiminnassa ja sen johtamisessa. Visio kuvaa organisaation tulevaisuuden tavoitetilaa, jossa se haluaa olla tietyn ajanjakson kuluessa. Missio kuvaa organisaation nykytilaa ja kertoo, miksi organisaatio on olemassa ja mitä organisaation toiminnalla halutaan saavuttaa.

Arvot

Tammelan arvot ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, yhdessä onnistuminen sekä tahto uudistua.

Visio

Tammelan visio 2030 on "Luonnollinen kasvun paikka - edelläkävvä Tammela".

Missio

Tammelan missio on "Parasta Sinulle - Lounais-Hämeen helmi".

Strategisia tavoitteita on neljä:

1. Tammela on elinvoimainen ja yritysystävällinen
2. Tammelassa on helppoa ja monipuolista asumista
3. Tammela elää luonnosta ja luonnossa
4. Tammelassa kuntalaiset voivat hyvin

Strategia-asiakirjassa on myös kerrottu kärkitoimenpiteet, joiden avulla strategiaa toteutetaan. Strategian toteuttaminen, seuranta ja arviointi on osa kunnan talousarvio- ja tilinpäätösprosesseja. Talousarvio perustuu valtuuston hyväksymään strategiaan ja talousarviossa asetetaan strategisista tavoitteista johdettuja toimenpiteitä ja mittareita, jotka vastuutetaan avainhenkilöille. Tilinpäätösraportoinnissa seurataan toimenpiteiden toteutumista mittareiden pohjalta ja arviointikertomuksessa raportoidaan kunnan tavoitteiden ja strategian toteutumista. Uuden strategian mukaisia tavoitteita raportoitiin ensimmäisen kerran 2024 tilinpäätöksen yhteydessä. Lisäksi kunnan strategian toteutumista arvioitiin kyselyllä, joka toteutettiin valtuustokauden työskentelyn yhteydessä vuonna 2025.

1.4 Yleinen taloudellinen kehitys ja oman alueen taloudellinen kehitys

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2025–2028

Valtiovarainministeriön joulukuussa 2025 julkaiseman taloudellisen katsauksen (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2025:61) mukaan Suomen talouden toipuminen hidastui vuoden 2025 aikana. Kasvua on jarruttanut kotimaisen kysynnän heikkous. Tulojen kasvusta huolimatta kotitalouksien kulutus ei ole kasvanut. Rakentamisen toipuminen odottaa asuntomarkkinoiden selkeämpää piristymistä. Epävarmuus niin taloudessa kuin maailmalla on saanut suomalaiset kotitaloudet lykkäämään hankintapäätöksiä.

Valtiovarainministeriön mukaan ulkoinen kysyntä on sen sijaan ollut hieman odotettua vahvempaa. Yhdysvaltojen tullien vaikutus on toistaiseksi jäänyt vähäiseksi ja maailmantalous sekä -kauppa ovat kasvaneet kohtuullisesti. Tämä on heijastunut myös vientiin. Lisäksi tuotannolliset investoinnit antavat aihetta odottaa parempaa kasvua tulevina vuosina.

Vuonna 2025 bruttokansantuotteen (BKT) kasvu jää 0,2 prosenttiin. Valtiovarainministeriön mukaan Suomen talouden tuotannon taso on nyt selvästi alle potentiaalisen tuotannon tason ja talouden odotetaankin toipuvan tulevina vuosina. Kotitalouksien kulutuksen odotetaan vauhdittuvan, sillä ostovoima on kasvussa ja kasvu nopeutuu ensi vuonna. Rakentamisen toipuminen, energiasiirtymä ja puolustushankinnat puolestaan kasvattavat investointeja. Ennusteen mukaan vuonna 2026 BKT:n kasvu on 1,1 prosenttia, 1,7 prosenttia vuonna 2027 ja 1,6 prosenttia vuonna 2028.

Maailmantalouden taloustilanne

Valtiovarainministeriö arvioi maailmantalouden tulevaisuuden näkymistä talouskatsauksessaan seuraavasti: Maailmantalouden kasvu jatkuu riskeistä huolimatta. Euroalueen talous elpyy, mutta alueen sisällä näkymät vaihtelevat. Nousevien maiden kasvu on nopeaa. Yhdysvalloissa talouskasvu hidastuu tullien välittyessä yhä laajemmin kuluttajahintoihin.

Valtiovarainministeriön mukaan maailmankaupan näkymät ovat melko myönteiset epävarmuudesta huolimatta. Maailmantalouden kasvu pysyttelee melko nopeana, vaikka näkymät vaihtelevat. Euroalueella on suuria eroja

maiden kasvunäkymien suhteen. Kuluttajien luottamus elpyy hitaasti. Yhdysvalloissa talouskasvu on hidastumassa jännitteiden keskellä ja inflaation kiihtymisestä on merkkejä. Kiinan kasvunäkymät viittaavat hidastumiseen, kun kotimainen kysyntä ei ole elpynyt kestävästi.

Valtionvarainministeriön mukaan maailmantalouden bruttokansantuotteen kasvu hidastuu 3,1 prosenttiin 2025 ja edelleen 3,0 prosenttiin 2026. Kasvun ennustetaan elpävän 3,2 prosenttiin vuonna 2027. Geopoliittiset jännitteet varjostavat näkymiä, mutta energiamarkkinoiden näkymät ovat vakaat.

Euroalueen taloustilanne

Valtiovarainministeriön raportin mukaan euroalueella kasvu on hidastunut vuoden 2025 ensimmäisen neljänneksen jälkeen. Alueen sisällä on kuitenkin isoja eroja. Saksassa talous polkee paikallaan ja teollisuuden tilanne on vaikea. Toisaalta Ranskassa kasvu on ollut poliittisten jännitteiden keskellä yllättävän nopeaa. Lähivuosien näkymät ovat kokonaisuudessaan varovaisen myönteiset. Ennakoivien indikaattoreiden mukaan teollisuuden näkymät euroalueella ovat haastavat, mutta palveluiden näkymät ovat valoisammat. Useat maat investoivat aiempaa enemmän puolustukseen. Erityisesti Saksa investoi vahvasti infrastruktuuriin ja puolustukseen. Kuluttajien luottamuksen ennustetaan elpävän vähitellen.

Valtiovarainministeriö arvioi, että Euroalueen bruttokansantuotteen kasvu kiihtyy 1,4 prosenttiin 2025 ja pysyytelee sillä tasolla 2026. Kasvu ennustetaan hidastuvan 1,3 prosenttiin 2027.

Talouden tunnuslukujen muutokset

Talouden tunnuslukuja	2024	2025 *	2026*	2027*	2028*
Kuluttajahintaindeksi, muutos %	1,6	0,4	1,2	1,8	1,9
Työllisyysaste, (20–64-vuotiaat), %	76,7	76,2	76,1	76,6	77,1
Työttömyysaste, %	8,4	9,6	9,5	9,1	8,5
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %	3,6	2,2	2,0	2,0	2,0

* ennuste

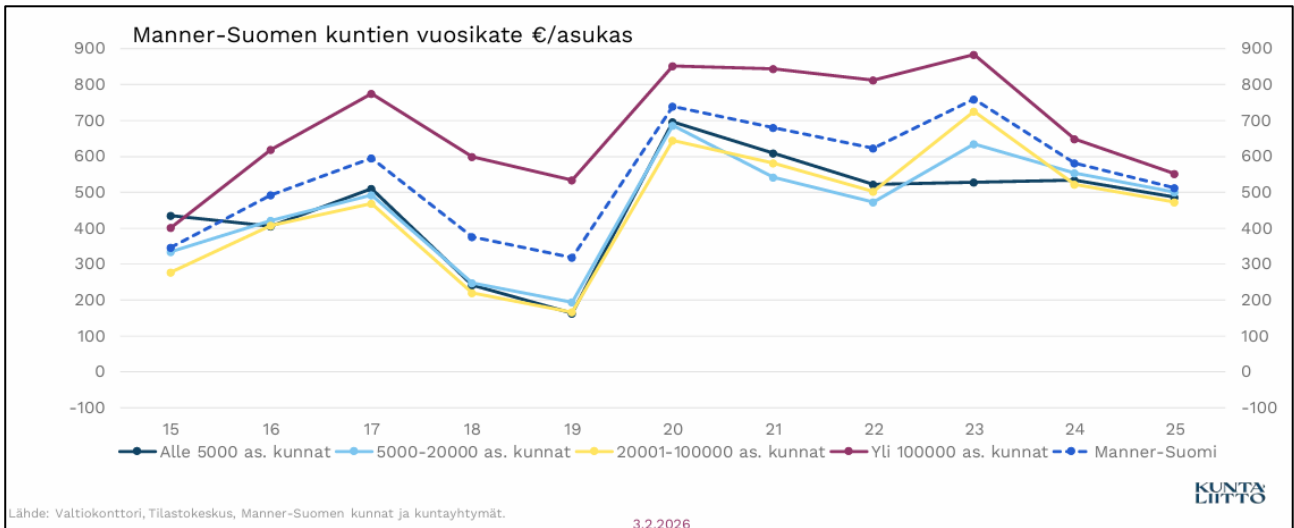
Lähde: Valtiovarainministeriö, Talouden katsaus, Talvi 2025 / 18.12.2025

Julkaisun osoite: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-389-2>

Kuntatalouden vuoden 2025 ennakkolliset tilinpäätösarviot

Valtiokonttorin keräämässä aineistossa, jota on jalostettu ja analysoitu Kuntaliiton julkaisussa ”Manner-Suomen kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarviotiedoissa vuodelta 2025” mukaan, kuntien kulut kasvoivat vuonna 2025 lähes pelkästään työllisyyden hoidon aiheuttamien lisäkulujen vuoksi. TE-uudistuksen myötä työllisyyden hoito siirtyi kuntien vastuulle 1.1.2025 alkaen. Kuntaliiton mukaan TE-tehtävät eivät siirtyneet kuntiin kustannusneutraalisti. Kuntaliiton mukaan uudistuksen loppulasku kunnille on noin 200–300 miljoonaa euroa.

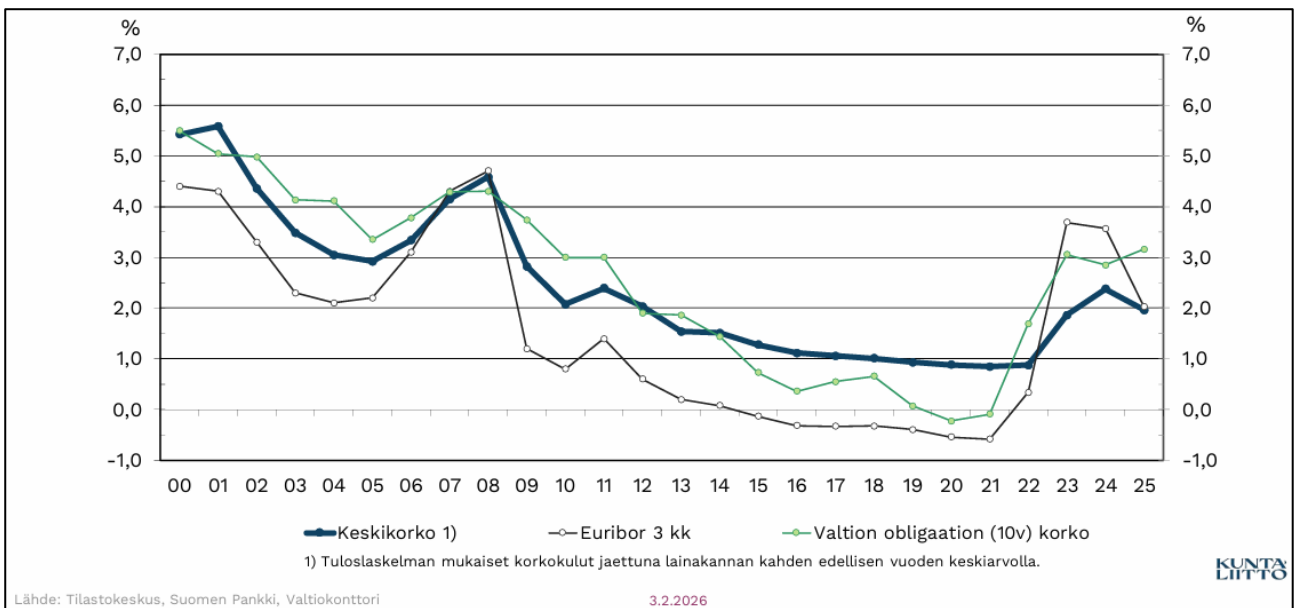
Valtiokonttorin keräämän aineiston mukaan suurimpien kaupunkien talous heikkeni eniten, ja niiden vuosikatteet olivat enää vain lievästi muita Manner-Suomen kuntia vahvemmat.

Kuntaliiton mukaan vuonna 2025 noin kolmasosa Manner-Suomen kunnista oli alijäämäinen tilikauden tuloksella mitattuna ja tulokseltaan alijäämäisissä kunnissa asui noin 44 % Manner-Suomen väestöstä.

Raportin mukana peruskuntien lainakanta kasvoi, mutta pysyi ennallaan suhteessa veropohjaan. Investoinnit keskittyivät isoihin kaupunkeihin. Kuntien lainojen korkoprosentit kääntyivät laskuun vuonna 2025.

Kuntaliitto on kuvannut Manner-Suomen kuntien korkokulujen kehitystä vuosien 2000–2025 aikana seuraavasti:

Seuraavassa taulukossa on esitetty tietoja Manner-Suomen kunnista vuosina 2020–2025:

Manner-Suomen kunnat	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Vuosikate, mrd euroa	4,07	3,76	3,45	4,23	3,26	2,85
Vuosikate, asukasta kohti, euroa	740	681	623	760	585	511
Vuosikate %:s poistoista	170	157	141	170	127	111
Vuosikate %:s investoinneista	119	113	102	116	85	73
Tilikauden tulos, mrd. euroa	1,76	1,49	1,17	1,73	1,08	0,74
Toim. ja invest. rahavirta, mrd euroa	0,38	0,27	0,64	0,32	-0,39	-0,83
Lainakanta, mrd. euroa	19,01	19,03	18,62	18,55	19,06	19,77
Lainakanta, vuosimuutos, %	3	0,4	-2,1	-0,4	2,8	3,7
Lainakanta, asukasta kohti, euroa	3 458	3 465	3 371	3 365	3 490	3 547
Kuntien lukumäärä, yhteensä	294	293	293	293	293	292
Vuosikate negatiivinen	2	9	16	14	13	8
Tilikauden tulos negatiivinen	27	61	93	53	83	107

Lähde: Kuntien talous 2025, Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarviot 2025, Suomen Kuntaliitto 3.2.2026, linkki: [Kuntien tilinpäätökset 2025 laaja esitysmateriaali.pdf](#)

Oman alueen taloudellinen kehitys

Hämeen ELY-keskusalueen kuntien työllisyyspalveluissa oli joulukuun 2025 lopussa yhteensä 24 274 työtöntä työnhakijaa, mikä oli 2 141 henkilöä enemmän (+10 %) kuin vuotta aikaisemmin.

Hämeen ELY-keskusalueella työttömistä työnhakijoista oli kokoaikaisesti lomautettuna 2 202 henkilöä. Lomautettujen määrä on vähentynyt vuodentakaisesta 424 henkilöllä (-16 %).

Nuoria, alle 25-vuotiaita, oli työttömänä joulukuun 2025 lopussa yhteensä 2 935 henkilöä, mikä on 395 henkilöä enemmän (+16 %) kuin vuotta aiemmin.

Pitkäaikaistyöttömiä eli yhtäjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleita oli 9 672, mikä on 2 235 henkilöä edellisvuotta enemmän (+30 %).

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Hämeessä joulukuun 2025 lopussa 14,2 prosenttia, mikä on 1,3 prosenttiyksikkö enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Työttömien työnhakijoiden osuus oli Hämeenlinnan seutukunnassa 11,9 prosenttia, Riihimäen seutukunnassa 11,8 prosenttia, Forssan seutukunnassa 12,6 prosenttia ja Lahden seutukunnassa 16,0 prosenttia.

Hämeessä työttömien määrä kasvoi vuodentakaisesta sekä ELY-keskustasolla (+10 %) että kaikissa neljässä seutukunnassa: Hämeenlinnan seutukunnalla lisäystä 11 prosenttia, Lahden ja Riihimäen seutukunnilla lisäystä 10 prosenttia ja Forssan seutukunnalla lisäystä 7 prosenttia.

Forssan seutukunnan työttömien määrä oli 1 741 henkilöä joulukuun 2025 lopussa. Työttömien määrä oli laskenut vuodentakaiseen tilanteeseen verrattuna 115 henkilöllä.

Forssan seutukunnan alle 25-vuotiaiden työttömien määrä seutukunnalla oli 217 henkilöä joulukuussa 2025 (187 vuonna 2024), eli kasvua vuodentakaisesta oli 30 henkilöä (16 %).

Seutukunnan pitkäaikaistyöttömien määrä joulukuussa 2025 oli 673 henkilöä (474 vuonna 2024), joka oli kasvanut vuodentakaiseen tilanteeseen 199 henkilöllä (42 %).

Tammelassa työttömiä työnhakijoita oli joulukuun 2025 lopussa 236 henkilöä, joista alle 25-vuotiaita 15 henkilöä, yli 50-vuotiaita 109 henkilöä ja yli vuoden työttömänä olleita 103 henkilöä. Vuoden lopussa työttömyysaste oli 8,8 %.

Lähde: Elinvoimakeskus, Hämeen työllisyyskatsaus, joulukuu 2025 ja Työllisyyskatsauksen tilastoliite: Hämeen ELY-keskusalue, joulukuu 2025

Väestön kehitys Forssan seudulla

Tarkasteltaessa vuoden 2023 kuntajaolla Forssan seudun asukasluvun kehitystä, oli seudun asukasluku 36 653 vuonna 1990. Väkimäärä on laskenut tasaisesti ja vuoden 2025 loppuun mennessä väkiluku oli laskenut 5 481 asukkaalla vuodesta 1990.

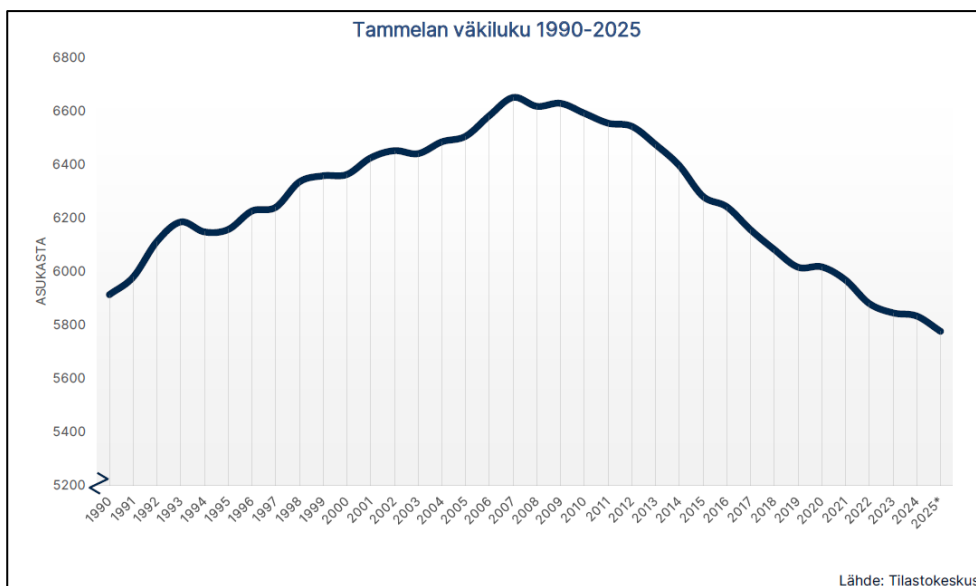
Tilastokeskuksen väestön ennakkotiedon mukaan vuoden 2025 lopussa Forssan seudun väkiluku oli 31 172 asukasta, joka oli vähentynyt vuodentakaiseen tilanteeseen verrattuna 273 henkilöllä. Forssan seudun väkiluvun ennustetaan edelleen laskevan ja Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuonna 2045 Forssan seudun väkimäärä olisi 28 911.

Väestön kehitys Tammelassa

Tammelan kunnan osalta kehitys on ollut vuodesta 2007 lähtien samansuuntaista kuin Forssan seutukunnalla.

Tilastokeskuksen väestön ennakkotiedon mukaan Tammelan kunnan väkiluku oli 5 775 asukasta vuoden 2025 lopussa. Vuoden 2024 lopussa Tammelan kunnan väkiluku oli 5 832 asukasta.

Tammelan kunnan väkiluku on kehittynyt vuosien 1990–2025 aikana seuraavasti:

Lähde: Hämeen liitto, maakunta-analytikko Jukka Lindman, Tammelan elinvoiman tilannekuva 26.2.2026

1.5 Olennaiset muutokset kunnan taloudessa ja toiminnassa

Vuoden 2025 tilinpäätös oli tuloksen kannalta edellisvuotta parempi. Tilikauden tulos oli ylijäämäinen.

Ulkoiset toimintatuotot olivat n. 4,5 milj. euroa ja ne ylittivät talousarvion n. 0,7 milj. eurolla. Vastaavat ulkoiset toimintatuotot vuonna 2024 olivat myös n. 4,5 milj. euroa.

Ulkoiset toimintakulut olivat n. 20 milj. euroa ja ne alittivat muutetun talousarvion n. 0,3 milj. eurolla. Vastaavat menot vuonna 2024 olivat n. 20 milj. euroa. Vuonna 2025 tilinpäätöksen vuosikate oli n. 2,6 milj. euroa ja vuotta aiemmin n. 2,5 milj. euroa. Vuonna 2025 poistot olivat n. 2,0 milj. euroa ja vuotta aiemmin noin 1,8 milj. euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostui lähes 0,2 milj. euroa.

Tammelan kunnan investoinnit ovat olleet aiempina vuosina matalalla tasolla, mutta vuodesta 2023 alkaen investointimenot ovat kasvaneet. Vuonna 2025 toteutuneiden investointimenojen määrä oli yhteensä noin 4,6 miljoonaa euroa (vuonna 2024 n. 13,5 milj. euroa, vuonna 2023 n. 6,6 milj. euroa). Suurimmat investoinnit vuonna 2025 olivat Yhtenäiskoulun rakentaminen ja Kunnantalon ikkunaremontti.

Vahva vuosikate mahdollisti lainojen lisäyksen investointien rahoittamiseen ja kunnan maksuvalmius turvattiin talousarviossa ennakoitun mukaisesti lainarahoituksella. Vuoden 2025 lopussa pitkäaikaisia lainoja oli yhteensä n. 14,1 milj. euroa ja lyhytaikaisia lainoja n. 1,6 milj. euroa.

Vuoden 2025 aikana Tammelan kunta kilpailutti kunnan tilintarkastuspalvelut vuosiksi 2025–2027 ja mahdollisten optiovuosien 2028–2030 ajaksi. Kilpailutuksen jälkeen valtuusto valitsi Tammelan kunnan tilintarkastusyhteisöksi BDO Auditor Oy:n.

Kunnan rakennus- ja ympäristövalvonta siirtyi vuoden 2025 alussa osaksi kunnan organisaatiota. Rakennus- ja ympäristövalvonnan organisoituminen oli toteutettu loppuvuoden 2024 aikana ja uusi rakennusjärjestys hyväksyttiin valtuustossa voimaantulevaksi 1.4.2025 alkaen.

Tammelan kunnan hallintosääntöä päivitettiin vuoden 2025 aikana ja helmikuussa hyväksyttiin rakentamislain ja alueidenkäyttölain voimaantulosta aiheutuvat muutoksen hallintosääntöön.

Kunnan lakisäätteisiin tehtäviin kuuluu asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin, sekä näihin vaikuttavien tekijöiden seuraaminen. Tammelan kunnassa valmistellaan laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma kerran valtuustokaudessa. Suunnitelman toteutumista ja ajankohtaista hyvinvointitietoa seurataan vuosittain hyvinvointiraportissa. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma jakaantuu kertomusosaan, jossa kuvataan hyvinvoinnin nykytilanne ja suunnitelmaosaan, jossa on kuvattu tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Kunnanvaltuusto hyväksyi 10.11.2025 kokouksessaan Tammelan kunnan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vuosille 2025–2029.

Varsinainen TyöHämeen työllisyysalueen organisaatio aloitti toimintansa 1.3.2025 yhteistoimintamenettelyn jälkeen. TyöHämeen työllisyysalue vastaa Hämeenlinnan, Forssan, Hattulan, Tammelan, Jokioisten, Ypäjän ja Humppilan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetuissa laissa (380/2023) tarkoitettujen julkisten työvoimapalveluiden järjestämisestä sekä toimii Kanta-Hämeen työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallin (TYM) vastuuyövoimaviranomaisena. Hämeenlinnan kaupunki toimii TyöHämeen vastuukuntana.

Tammelan kunta on sitoutunut valtuuston päätöksellä tilittämään maksatusvelkaan liittyvät ylimääräiset valtiontuet TyöHämeelle.

Tammelan kunnan työmarkkinatuen kuntaosuuteen liittyvät maksuosuudet ovat kasvaneet vuoden 2025 aikana. Vuoden 2025 talousarviossa työmarkkinatuen kuntaosuuksiin oli varattu 265.000 euroa. Talousarviomuutoksia

työmarkkinatuen kuntaosuuksiin hyväksyttiin 233.500 euroa. Niiden toteuma oli noin 536.600 euroa, joten muutettuun talousarvioon verrattuna ne toteutuivat noin 40 000 euroa suurempina kuin oli arvioitu.

Vuosikatteen kehittyminen vuosien 2016–2025 aikana

Alla olevassa taulukossa vuosien 2016–2025 vuosikatteet miljoonina euroina.

Ulkoinen	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Vuosikate milj.euroa	1,96	2,3	0,86	-0,6	3,2	3,1	5,2	3,9	2,5	2,58

Verotulot

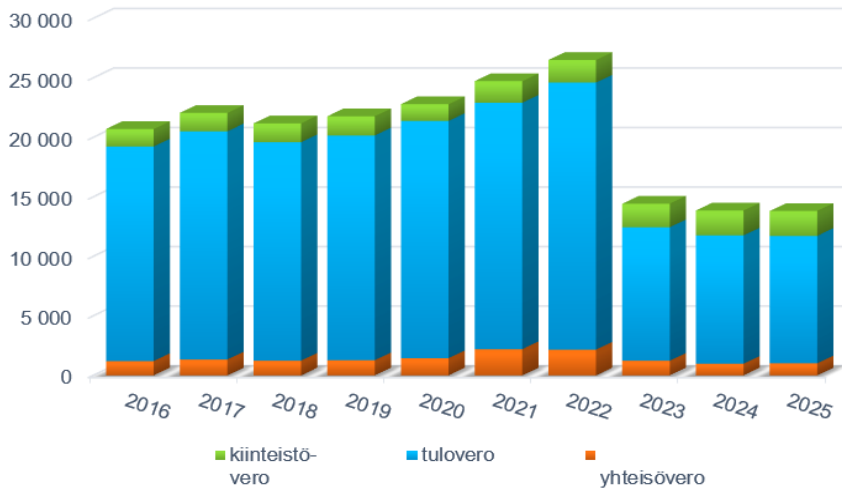
Vuoden 2025 verotulot olivat 13,82 miljoonaa euroa ja valtionosuudet 4,6 miljoonaa euroa. Kiinteistöverot ja yhteisöverot nousivat hieman edellisvuodesta, ja kunnan tulovero laski edelliseen vuoteen verrattuna.

Verotulot	TP 2024	TA 2025	TOT 2025	Poikkeama	Toteuma %
Kunnallisvero	10 786 724	11 104 142	10 698 365	405 777	96,3 %
Kiinteistövero	2 086 607	2 082 000	2 092 263	10 263	100,5 %
Yhteisövero	984 243	954 000	1 024 725	70 725	107,4 %
Verotulot yhteensä	13 857 574	14 140 142	13 815 352	324 790	97,7 %

Alla olevassa taulukossa kunnalle tilitetty verotulot tuhansina euroina vuosina 2016–2025:

Ulkoinen Vuosi	yhteisövero	muutos	tulovero	muutos	kiinteistö- vero	muutos	yhteensä	muutos
2016	1 209	4,3 %	18 021	1,1 %	1 478	3,6 %	20 708	1,5 %
2017	1 335	10,4 %	19 172	6,4 %	1 552	5,0 %	22 059	6,5 %
2018	1 245	-6,7 %	18 349	-4,3 %	1 583	2,0 %	21 177	-4,0 %
2019	1 282	3,0 %	18 880	2,9 %	1 609	1,6 %	21 771	2,8 %
2020	1 444	12,6 %	19 944	5,6 %	1 407	-12,6 %	22 795	4,7 %
2021	2 205	52,7 %	20 704	3,8 %	1 819	29,3 %	24 728	8,5 %
2022	2 164	-1,9 %	22 442	8,4 %	1 899	4,4 %	26 505	7,2 %
2023	1 237	-42,8 %	11 210	-50,0 %	1 984	4,5 %	14 431	-45,6 %
2024	984	-20,5 %	10 787	-3,8 %	2 087	5,2 %	13 858	-4,0 %
2025	1 025	4,2 %	10 698	-0,8 %	2 092	0,2 %	13 815	-0,3 %

Kunnalle tilitettyt verotulot, 1000 €

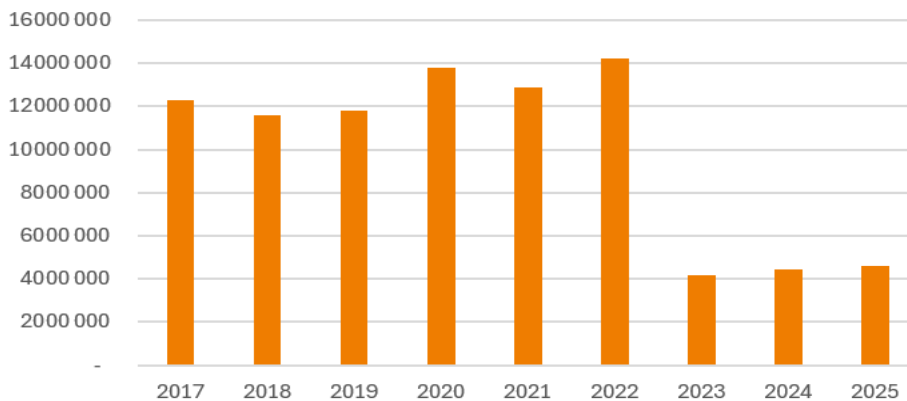

Valtionosuudet

Tammelan kunnan vuoden 2025 talousarviossa valtionosuuksia ennakoitiin saatavan 4,5 milj. euroa. Lopullinen kertymä oli 4,6 milj. euroa. Valtionosuudet ylittivät talousarviossa ennakoitua n. 0,09 milj. eurolla. Kaikkiaan valtionosuudet kasvoivat edellisvuodesta n. 0,16 milj. eurolla.

Valtionosuudet	TP 2024	TA 2025	TOT 2025	Poikkeama	Toteuma %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	4 872 871	5 341 400	5 344 677	-3 277	100,1 %
Muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	-1 534 670	-1 530 790	-1 466 054	-64 736	95,8 %
Verotulomenetysten kompensatio	1 089 005	688 412	708 489	-20 077	102,9 %
Valtionosuudet yhteensä	4 427 206	4 499 022	4 587 112	-88 090	102,0 %

Valtionosuudet v. 2017 - 2025

Investoinnit

Vuoden 2025 talousarviossa investointeihin oli varattu n. 5,9 milj. euroa. Vuoden 2025 aikana toteutuneet investointimenot olivat n. 4,6 milj. euroa ja investointitulot n. 0,2 milj. euroa.

Suurin investointimeno oli vuonna 2023 aloitettu yhtenäiskoulun rakentaminen, jonka investointimenot vuonna 2025 olivat n. 3,5 milj. euroa ja johon saatiin tuloja n. 0,1 milj. euroa. Yhtenäiskoulujen kokonaisnettokustannus näin ollen oli noin 3,4 milj. euroa.

Muut investointimenot koostuivat seuraavista hankinnoista:

- Maa-alueet n. 0,3 milj. euroa, johon saatiin tuloja n. 20 307 euroa
- Yhtenäiskoulun luokkien varustus 133 360 euroa
- Riihivalkaman ruokalan tuolit 10 037 euroa
- Portaan päiväkoti 10 043 euroa
- Traktorimönkijä telavarustuksella 11 474 euroa
- Tammitarhan pihan parantaminen 18 926 euroa, jonka tulot olivat 30 000 euroa
- Päiväkoti Taikatassun hankinnat 25 546 euroa
- Pakettiauto 24 806 euroa
- Tievalaistus 13 328 euroa
- Papinsillan alue 63 143
- Johdintien halliin ei kohdistunut kuluja v. 2025 vaan siihen saatiin tuloa 11 674 euroa
- Kunnantalon ikkunaremontti 430 344 euroa
- Päiväkoti 12 815 euroa
- Tammitarhan päiväkoti 15 118 euroa
- Tammitorpat 73 259 euroa
- Vesilaitos 24 244 euroa.

Keskeneräisiä investointeja ovat verkkosivu-uudistus, sähköinen arkisto ja Papinsillan rakentaminen.

Ulkoinen	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Investointien nettomenot milj. €	1,5	1,9	1,8	1	0,9	0,9	3,1	6	8,4 *	4,5

*Sisältää FSHKY:n osakkeiden alaskirjauksen 4,8 milj. euroa vuonna 2024.

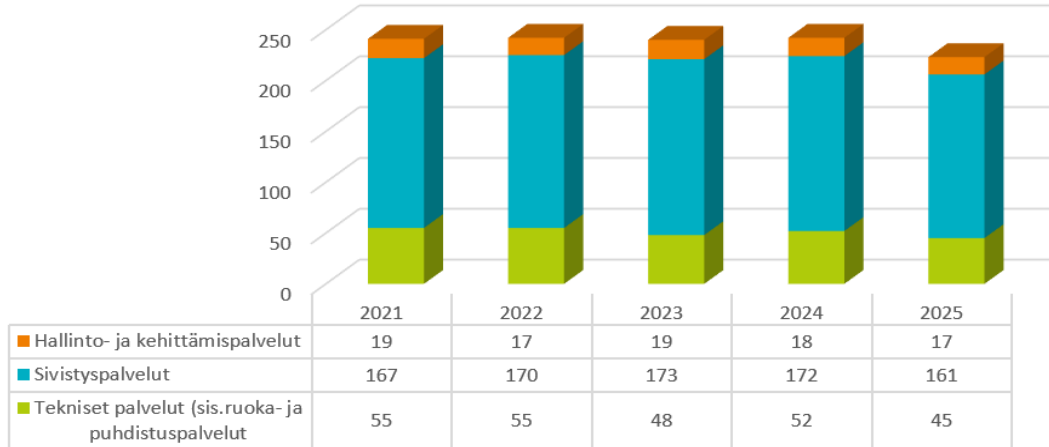
Merkittävien investointien takia kunnan maksuvalmius on turvattu ennakoidun mukaisesti lainarahoituksella.

Vuoden 2025 kunnan rahoitustarve edellytti koko vuoden tilapäisten lyhytaikaisten kassalainojen käyttöä. Kuntatodistusohjelman mukaista lyhytaikaista kassalainaa oli tilinpäätöshetkellä 0.4 milj. euroa. Vuoden 2025 aikana nostettiin 8,0 milj. euroa pitkäaikaista lainaa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin vuoden aikana 1,0 milj. eurolla. Kunnan pitkäaikainen lainakanta oli vuoden vaihteessa yhteensä 14,1 milj. euroa.

1.6 Kunnan henkilöstö

Henkilöstömäärä 31.12.2025 oli 223 henkilöä ja se on laskenut vuoteen 2024 verrattuna 19 henkilöllä. Henkilöstömäärä on vähentynyt erityisesti sivistyspalveluiden osalta. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä on vähennetty lasten pienentyneiden ikäluokkien vuoksi. Sivistyspalveluiden hankerahoituksella palkattiin aikaisemmin useita määräaikaista työntekijöitä sekä kouluille että varhaiskasvatukseen, mutta viimevuodelle hankerahoitusta ei ollut saatavilla, joten määräaikaisten henkilöstön määrä on laskenut.

HENKILÖSTÖMÄÄRÄN KEHITYS TOIMIALOITTAIN

Henkilöstön terveysperusteisia poissaoloja oli 13,6 päivää henkilöä kohden. Sairauspoissaolot ovat lisääntyneet n. yhden päivän henkilöä kohden verrattuna edelliseen vuoteen. Kunta-alan henkilöstöllä oli vuonna 2024 keskimäärin 12,9 sairauspoissaolopäivää henkilöä kohden, mikä on hieman vähemmän kuin edeltävän vuonna.

Tilikaudella suoriteperusteisesti maksetut palkat alla olevassa taulukossa

Henkilöstökulut	2025	2024
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	11 688 588,20	11 716 622,42

Kunta-alan palkkausjärjestelmä on uudistunut. KVTES:iin on tullut uusi tasopalkkajärjestelmä. Työnantajien piti viedä järjestelmä käytäntöön 30.9.2025 mennessä. Kunta-alan neuvotteluosapuolet KT, JAU, JUKO ja SOTE hyväksyivät neuvottelutuloksen KVTES:in uudesta tasopalkkajärjestelmästä. Tasopalkkajärjestelmä korvaa tehtävän vaatavuuden arviointijärjestelmän. Kuntatyönantajan (KT) suosituksen mukaisesti kunnanjohtajan viranhaltijapäätöksellä 1.2.2025 alkaen perustettiin paikallinen palkkaustyöryhmä. Työnantajan edustajina työryhmässä olivat kunnanjohtaja Juuso Alatalo, henkilöstöpäällikkö Leena Ahola sekä reskontra- ja palkkasihteri Merja Suoranta. Työntekijöiden edustajina toimivat pääluottamusmiehet Katja Jylhänkangas JHL, Mikko Lehtoranta JUKO sekä Paula Pakkanen JYTY. Palkkaustyöryhmän tehtävänä oli seurata tasopalkkajärjestelmän käyttöönoton etenemistä. Kunnanhallitus päätti 15.9.2025 § 162 ottaa Tammelan kunnan tasopalkkajärjestelmän voimaan takautuvasti 1.2.2025 alkaen (KVTES ja OVTES osio G). Järjestelmän käyttöönotto tapahtui 1.10.2025 alkaen.

Kunnanhallitus päätti 15.9.2025 § 163 hyväksyä päivitettyt harkinnanvaraisten virka- ja työvapaiden myöntämisperiaatteet 1.10.2025 alkaen. Vaikuttavin muutos päivitettyssä versiossa koski henkilöstön omaehtoisen koulu-

tuksen tukemista. Aikaisemmin omaehtoiseen koulutukseen ei ole myönnetty harkinnanvaraista palkallista vapaata, vaan omaehtoiset tutkinnot ja koulutukset on suoritettu omalla ajalla. Samalla päätettiin luopua kunnanhallituksen 8.5.2023 § 76 päätöksestä koskien varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja erityisluokanopettajan tutkintojen omaehtoiseen suorittamiseen liittyvistä eduista. Jatkossa myös näihin ammattiryhmiin sovelletaan koko henkilöstöä koskevia omaehtoisen koulutuksen etuja.

1.7 Ympäristöasiat

Vuosi 2025 oli Tammelan kunnassa ympäristöasioiden osalta ensimmäinen kokonainen toimintavuosi sen jälkeen, kun kunta irtautui seudullisen rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun sopimuksesta ja otti tehtävät omaksi toiminnakseen. Kunnanvaltuuston päätöksen mukaisesti ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan viranhaltijatehtävät siirtyivät kunnan omiin virkoihin.

Rakennusvalvonnan uudet taksat sekä rakennusjärjestys tulivat voimaan vuoden 2025 alussa ohjaamaan osaltaan lupatoimintaa ja palveluiden järjestämistä. Vuoden 2025 alussa rakennusvalvonnassa ja ympäristönsuojelussa otettiin käyttöön myös sähköinen lupapalvelu. Sähköisestä lupapalvelusta luovuttiin ympäristönsuojelun osalta, mutta rakennusvalvonnassa palvelu sujuvoitti asiointia sekä viranomaisten että asiakkaiden näkökulmasta.

Ympäristönsuojeluun laadittiin myös vuodelle 2025 alkavaksi vuoteen 2027 asti uusi ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma. Suunnitelman tavoitteena on kehittää ja tehostaa valvontatoimintaa siten, että valvonta voidaan kohdistaa mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti käytettävissä olevat voimavarat huomioon ottaen. Valvottavista toiminnoista laadittiin riskinarviointi, jonka perusteella tarkastuskohteille määritettiin tarkastustiheydet. Suunnitelman avulla seurataan myös valvonnan toteutumista ja varmistetaan valvontatyön systemaattisuus sekä läpinäkyvyys kunnan toiminnassa.

1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tammelan kunnan taloudellinen liikkumavara on vähäinen. Korkeat investointimenot ja lainojen kasvu tulee aiheuttamaan merkittävää nousua korkokuluissa tulevien vuosien aikana. Tämä kaventaa kunnan taloudellista liikkumavaraa.

Työllisyydenhoidon siirtyminen kuntien vastuulle muutti kuntien rahoituksellista asemaa vuoden 2025 alusta alkaen. Kunnille tuli uusi valtionosuustehtävä työllisyyspalveluiden järjestämisestä. Työllisyyspalveluiden uudistuksen pohjimmainen tavoite on tuottaa työllisyyspalvelut tehokkaammin eli mitä korkeampi työttömyys kunnassa on, sitä enemmän kunta maksaa työttömyysetuuksista. Tulevaisuudessa työllisyydenhoidosta tulee kunnalle tärkeä väline tai kannustin kunnan elinvoimatyössä. Hämeenlinnan kaupunki toimii vastuukuntana TyöHämeen työllisyysalueella, johon Tammelan kunta on liittynyt mukaan.

Vuoden 2026 talousarviossa on arvioitu, että vuosi 2026 ja taloussuunnitelmavuodet 2027–2029 ovat päätyvässä nykytiedon perusteella alijäämäisiksi. Vuoden 2026 talousarvion vuosikate on arvioitu investointien rahavirtaa suuremmaksi, mutta talousarviovuosina 2027–2029 vuosikate on jäämässä investointien rahavirtaa pienemmäksi.

Vuoden 2025 tilinpäätös on n. 0,2 miljoonaa euroa ylijäämäinen, vuosikate on n. 2,6 miljoonaa euroa ja investointien nettomenot n. 4,5 milj. euroa. Tulevien vuosien aikana on tärkeätä huolehtia siitä, että tulorahoitus riittää edelleen käytettäväksi investointeihin ja niitä ei tarvitse rahoittaa kokonaisuudessaan lainalla.

1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Tammelan kunnan merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät liittyvät yleisen taloudellisen tilanteen heikkenemiseen, väestön vähenemiseen, ikärakenteen vanhenemiseen, asuntojen vähyyteen ja rahoituksen heikkenemiseen.

Kunnan ikärakenteen kehitys aiheuttaa sen, että tulevaisuudessa yhä useampi henkilö ei kuulu työllisiin ja ansiotulojen lasku kunnan alueella laskee kunnan kunnallisveron kertymiä.

Tammelan kunta on tehnyt aktiivista kuntamarkkinointia ja kaavoittanut okt-tontteja helpottamaan kuntaan muuttamista. Kaavoituksen lisäämisellä pyritään edistämään uutta asuntotuotantoa kunnan alueella, jotta se vastaisi uusien asuntotonttien kysyntää. Tavoitteena on, ettei asuntojen vähyyks estäisi uusien asukkaiden muuttamista kuntaan.

Yleinen taloudellisen tilanteen muutos tulee näkymään valtion sopeutustoimissa ja sitä kautta kuntien valtionosuuksien laskuna ja heijastumisena seudun elinvoimaan.

Valtiovarainministeriö ilmoitti joulukuussa 2025, että pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa asetettu tavoite uudistaa kuntien valtionosuusjärjestelmää ei ehditä viemään eteenpäin kuluvalla hallituskaudella. Valtiovarainministeriössä selvitetään, onko järjestelmään mahdollista tehdä rajattuja, sitä selkiyttäviä muutoksia vielä tämän hallituskauden aikana. Uudistusten aikatauluja ei ole julkistettu, mutta mikäli ne toteutuvat, niin niillä tulee olemaan mahdollisesti vaikutuksia myös kuntien rahoitusrakenteeseen.

TE-25 uudistuksen myötä kunnille siirtyi vastuu työllisyyspalveluista 1.1.2025 alkaen. Se lisäsi kuntien vastuuta työmarkkinatuen kuntalisän (ns. sakkomaksujen) osalta siten, että kunnat vastaavat 100 päivää työttömänä olleen työttömyysetuuksista ja kunnan osuus nousee porrastetusti työttömyyspäivien lisääntyessä.

Tammelassa työmarkkinatuen kuntalisä on aiemmin ollut noin 200 000 euroa vuosittain, mutta se on kasvanut vuodesta 2024 alkaen, jolloin työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin n. 223 000 euroa. Vuonna 2025 työmarkkinatuen kuntalisä lähes kaksinkertaistui, jolloin se oli n. 536 600 euroa.

1.10 Selonteko kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus. Sisäinen valvonta ja vastuut on määritelty hallintosäännössä kunnanhallitukselle, lautakunnille, toimialajohtajille ja esimiehille.

Tammelan kunnan toiminnassa noudatetaan hyvää hallintotapaa. Kunnan eri toimielimet seuraavat säännöllisesti talousarviotavoitteiden ja talousarvion toteutumista.

Esityslistat, pöytäkirjat ja sopimukset viedään asianhallintajärjestelmään. Sähköisen arkiston hankinta etenee vuoden 2026 aikana.

Tammelan kunnan sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan perusteet päivitettiin syksyllä 2024 ja kunnanvaltuusto on hyväksynyt perusteet kokouksessaan 11.11.2024 (§ 35). Päivitetty ohje tuli voimaan 1.10.2024 alkaen. Suunnitelman vuosittainen seuranta toteutetaan osana kunnan hyvinvointiraporttia.

Sisäisen valvonnan osalta kunnan sisäisen valvonnan ympäristö rakentuu sääntöjen, ohjeiden ja toimintojen kautta. Kunnan ja kuntakonsernin toimintaan ja sitä kautta sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyviä ohjeistuksia ovat kunnan hallintosääntö, hankintaohje, konserniohje, henkilöstöasioiden ohjeet ja tietoturvaohjeet. Esim. hallintosäännössä määritetään ratkaisuvallasta, hankintaohjeessa määritetään hankintaprosessi (myös alle kynnyksarvojen osalta). Taloushallinnon prosesseissa on normaalit prosessikontrollit mm. maksuille (mm. asiatarkastus ja hyväksyntä eri henkilöiden toimesta ja ostoreskontran ohi maksettaessa hyväksyjä on erikseen).

Vuoden 2024 aikana päivitettiin Tammelan kunnan varallisuudenhoidon ja rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteet (Kvalt 23.9.2024 § 30), joka tuli voimaan 1.10.2024 alkaen.

Tammelan kunnan hankintaohjeen päivittäminen aloitettiin syksyllä 2024 ja se hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 10.02.2025 (§ 4). Tammelan kunnan päivitetty hankintaohje tuli voimaan 10.2.2025 alkaen.

Hankintojen osalta viranhaltijoiden tekemät hankintapäätökset julkaistaan netissä sekä ne menevät hallitukselle tiedoksi.

Tammelan kunnan ostolaskutiedot ovat katsottavissa Handatan hakukoneesta sivulla www.ostolaskudata.fi ja hakemalla organisaatio Tammela (municipality).

Osana sisäistä valvontaa, kunta otti käyttöön EU direktiivin mukaisen väärinkäytöksien ilmoituskanavan vuonna 2023. Mahdollisten epäilyjen ilmoittaminen koskee niin taloudellisia väärinkäytösepäilyjä kuin häirintäepäilyjä ja –kokemuksia. Ilmoituskanava mahdollistaa kunnan työntekijöiden, palveluntuottajien ja muiden sidosryhmien ilmoitukset.

Tammelan kunnan konserniohje on hyväksytty 25.11.2019 § 88 kunnanvaltuustossa ja se tuli voimaan 1.1.2020 alkaen. Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta. Tytäryhteisö raportoi kirjallisesti toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta konsernijohtolle puolivuositain osavuositarkastuksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Tammelan kunnan edunvalvontatavoitteet hyväksyttiin kunnanhallituksen kokouksessa 20.1.2025 § 6. Listaus toimitettiin maakuntaliitolle. Tarkoituksena on parantaa maakuntaliiton mahdollisuuksia tukea kuntien tavoitteiden toteutumista.

Kunnan viestintästrategia hyväksyttiin kunnanhallituksen kokouksessa 3.2.2025 § 22. Viestinnän teemat ja painopisteet on työstetty Tammelan kunnan kuntastrategian ja kunnan vahuuksien mukaisesti. Viestintästrategia määritteli, että Tammelan kunnan sisäisen ja ulkoisen viestinnän käytännöt, toimintatavat ja kanavat määritellään viestintäohjeessa. Viestintäohje laadittiin Tammelan kunnan viestinnän työryhmässä henkilöstön tueksi ja käytännön ohjeeksi erilaisiin viestinnällisiin tehtäviin. Kunnanhallitus päätti hyväksyä viestintäohjeen 15.9.2025 § 161.

1.11 Talousarvion sitovuus

Käyttötalousoosassa määrärahat osoitetaan toimialoittain siten, että netto on sitova. Jos tavoite hyväksytään talousarvioon, se sitoo valtuustoa alempia viranomaisia samalla tavoin kuin määräraha. Talousarvioon hyväksytään myös toiminnalliset tavoitteet.

Investointiosan määrärahat osoitetaan toimielimille hankeryhmittäin ja hankkeittain siten, että netto on sitova. Mikäli investointiryhmän kustannusarvio ylittää hankekohtaisen rajan, sitoo määräraha toimielintä hankekohtaisesti.

Tavoitteiden toteutuminen, resurssien käytön ja toiminnan tuloksellisuuden toteutumisen seuranta tapahtuu ja esitetään toimintakertomuksessa ja talousarvion toteutusvertailussa. Lisäksi tehdään kvartaaleittain osavuosi-katsaukset, jotka annetaan kunnanvaltuustolle tiedoksi.

Lautakuntien tulee seurata tavoitteidensa toteutumista tarkoituksenmukaisella tavalla ja laatia siitä kirjalliset raportit sekä käsitellä ne lautakunnassa mahdollisia toimenpiteitä varten.

Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto. Talousarvion muutosten esittämis-oikeus ja -velvollisuus koskee samalla tavoin sekä määrärahoja että tavoitteita (sitovat tavoitteet). Talousarviomuutokset on pyrittävä tekemään talousarviovuoden aikana välittömästi, kun muutostarve on tiedossa.

1.12 Valtuustotason arviointi

Arviointi on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä toiminnan ja palvelujen kehittämisen väline. Arvioinnin tuloksena tehtävät johtopäätökset ohjaavat toimintaa.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi kunnassa ja kuntakonsernissa. Tarkastuslautakunta antaa arviointikertomuksensa keväällä ja nostaa arviointikertomuksessaan esiin talousarvion toteutumista ja muita kunnan kannalta tärkeitä havaintoja.

Vuoden 2024 arviointikertomuksessa nostettiin esiin ennakoivan taloussuunnittelun (TA + 3 v) huomioiminen talousarviossa, viestinnän kehittäminen, käytännön talouden optimointiin liittyvät toimenpiteet, kunnan toimintakulujen pysyminen budjetin mukaisella tasolla, investointien toteutuminen sekä kunnan strategiaan kirjattujen kärkitoimien edistäminen. Hallituksen vastine arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin käsiteltiin valtuustossa 10.11.2025 § 54.

Tilintarkastajan väliraportti käsiteltiin tarkastuslautakunnassa 29.1.2026, jolloin tilintarkastaja Kirsi Erhlund esitelti laatimaansa väliraporttia vuoden 2024 tilintarkastuksesta. Väliraportissa nostettiin esiin tarkastuslautakunnan havaintoja sekä tilintarkastajan tilikauden aikaisen tarkastuksen havaintoja.

2 LASKELMAT ja TUNNUSLUVUT

2.1 Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

TULOSLASKELMA

<i>Ulkoiset</i>	2025	2024
	1000 €	1000 €
Toimintatuotot	4 469	4 467
Valmistus omaan käyttöön	0	70
Toimintakulut	-19 928	-20 028
Toimintakate	-15 459	-15 491
Verotulot	13 815	13 858
Valtionosuudet	4 587	4 427
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	2	2
Muut rahoitustuotot	68	68
Korkokulut	-433	-357
Muut rahoituskulut	0	-2
Vuosikate	2 580	2 504
Poistot ja arvonalentumiset	-2 013	-1 841
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	-1 784
Tilikauden tulos	567	-1 121
Tilinpäätössiirrot	-389	117
Tilikauden yli/alijäämä	178	-1 005

Toimintakate ilmoittaa paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikatetta tulee arvioida sekä tuloksen muodostumisen, että rahoituksen riittävyyden kannalta. Tuloslaskelmassa vuosikatteen on katettava poistot eli pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden käytöstä aiheutuneet kustannukset. Rahoituslaskelmassa vuosikatteen riittävyyttä arvioidaan ensisijaisesti investointien ja lainanlyhennysten suhteen.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksen käsittelyeriä.

Tuloslaskelman tunnusluvut	2021	2022	2023	2024	2025
Toimintatuotot / toimintakulut, %	11	11,7	22,3	22,4	22,4
Vuosikate / poistot, %	109,4	211,7	154,1	135,9	128,1
Vuosikate, euroa / asukas	523	887,2	659,9	429,2	446,7
Asukasmäärä	5 969	5 879	5 845	5 834	5 775

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista:

= $100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku osoittaa, paljonko toiminnan kuluista saadaan katetuksi palvelusuoritteiden myynti- ja maksutuloilla sekä muilla varsinaisen toiminnan tuloilla.

Vuosikate prosenttia poistoista:

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun vuosikate/poistot -tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tai kuntayhtymän tulo-rahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa pitkällä aikavälillä. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoa valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet

Jos vuosikate on negatiivinen, on kunnan tulo-rahoitus heikko.

Vuosikate euroa / asukas:

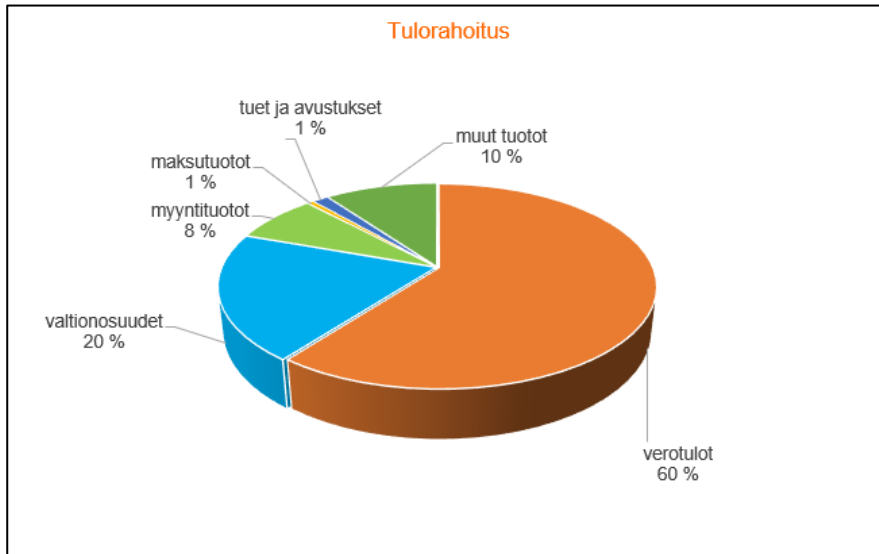
= $\text{Vuosikate} / \text{Asukasmäärä tilikauden lopussa}$

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulo-rahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Konserni-kohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla edellä mainittu keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä. Keskimääräistä, kaikkia kuntakonserneja koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Muun muassa konserniyhteisöjen toimintojen sisältö vaikuttaa vuosikatetavoitteen määrittämiseen konsernissa. Asukasmääränä tunnusluvun laskennassa käytetään kunnan asukaslukua tilikauden lopussa. Kuntayhtymäkonsernissa asukasmäärää ja asukaskohtaista tunnuslukua ei esitetä.

Tulo-rahoituksen kehitys

Ulkoiset, 1000 €	2021	2022	2023	2024	2025	muutos
Toimintatuotot	4 285	4 715	4 238	4 467	4 469	0,03 %
Verotulot	24 728	26 505	14 431	13 858	13 815	-0,3 %
Valtionosuudet	12 864	14 227	4 173	4 427	4 587	3,61 %
Tulo-rahoitus yhteensä	41 877	45 447	22 842	22 752	22 871	0,52 %

Kunnan ulkoinen tulorahoitus

Toimintatulot

Ulkoiset toimintatuotot olivat n. 4,5 milj. euroa ja ne ylittivät talousarvion n. 20 %. Tuotot olivat lähes samat kuin edellisvuonna, ollen vain n. 1 322 euroa edellisvuotta suuremmat.

Myyntituottoja kertyi n. 1,73 milj. euroa, joka on n. 0,02 milj. euroa (n. 1 %) edellisvuotta vähemmän.

Maksutuottoja kertyi lähes n. 0,13 milj. euroa, joka oli lähes 0,02 milj. euroa (-14 %) vähemmän, kuin edellisenä vuotena.

Tuet ja avustukset olivat n. 0,32 milj. euroa (0,37 milj. euroa vuonna 2024) ja muut toimintatuotot n. 2,28 milj. euroa (2,22 milj. euroa vuonna 2024.) Tukiin ja avustuksiin on kirjattu mm. saatu hankerahoitus. Muihin tuottoihin kirjataan pääasiassa vuokratuottoja. Tämän lisäksi muita tuloja ovat kertaluonteiset muihin tulolajeihin kuulumattomat tulot.

Toimintatulot v. 2021–2025

Ulkoiset 1000 €	2021	2022	2023	2024	2025	muutos 25/24
Myyntituotot	2 083	2 321	1 607	1 748	1 731	-0,97 %
Maksutuotot	406	357	271	154	133	-13,64 %
Tuet ja avustukset	479	647	534	373	321	-13,94 %
Muut toimintatuotot	1 316	1 390	1 826	2 192	2 284	4,20 %
Toimintatuotot	4 284	4 715	4 238	4 467	4 469	0,04 %

Toimintakulut

Ulkoiset toimintakulut olivat n. 20 milj. euroa vuoden 2025 talousarviossa. Talousarviomuutoksia toimintakuluihin hyväksyttiin yhteensä 258 500 euroa, joiden jälkeen ulkoiset toimintakulut olivat n. 20,2 milj. euroa vuoden 2025 talousarviossa.

Ulkoisten toimintakulujen toteuma oli n. 20 milj. euroa, joka on noin 0,3 milj. euroa vähemmän, kuin vuoden 2025 muutetussa talousarviossa oli arvioitu. Ulkoiset toimintakulut vähenivät edellisestä vuodesta n. 0,1 milj. euroa (0,5 %).

Ulkoisista toimintakuluista henkilöstökulujen toteuma oli n. 11,7 milj. euroa, joka oli noin 0,02 % (n. 28 030 euroa) edellisvuotta vähemmän.

Varsinaiset palkkamenot olivat n. 9,4 milj. euroa, joka oli noin 0,05 milj. (0,6 %) euroa edellisvuotta vähemmän. Palkkamenot alittivat talousarviomäärärahan n. 0,1 milj. eurolla (-1,4 %).

Palvelujen ostojen toteuma oli n. 5,05 milj. euroa, joka oli 0,14 milj. euroa (2,7 %) edellisvuotta vähemmän. Suurimmat menot olivat asiakaspalvelujen ostot n. 0,8 milj. euroa, ICT-palvelut n. 0,5 milj. euroa, puhtaanapito- ja pesulapalvelut n. 0,5 milj. euroa, rakennusten ja alueiden rakentaminen 0,4 milj. euroa, oppilas- ja henkilökuljetukset n. 0,8 milj. euroa ja muut yhteistoimintaosuudet n. 0,6 milj. euroa.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat olivat n. 1,9 milj. euroa ja ne ylittivät talousarviomäärärahan n. 27 000 eurolla (1 %). Suurimmat menot olivat kirjallisuus n. 0,1 milj. euroa, elintarvikkeet n. 0,3 milj. euroa, lämmitys n. 0,6 milj. euroa, sähkö n. 0,5 milj. euroa, kalusto n. 0,1 milj. euroa ja muu materiaali n. 0,1 milj. euroa.

Avustukset olivat n. 0,9 milj. euroa ja suurimmat menot olivat lasten kotihoidon tuki n. 0,2 milj. euroa, avustukset yhteisöille 0,3 milj. euroa ja työmarkkinatuen kuntaosuus n. 0,5 milj. euroa.

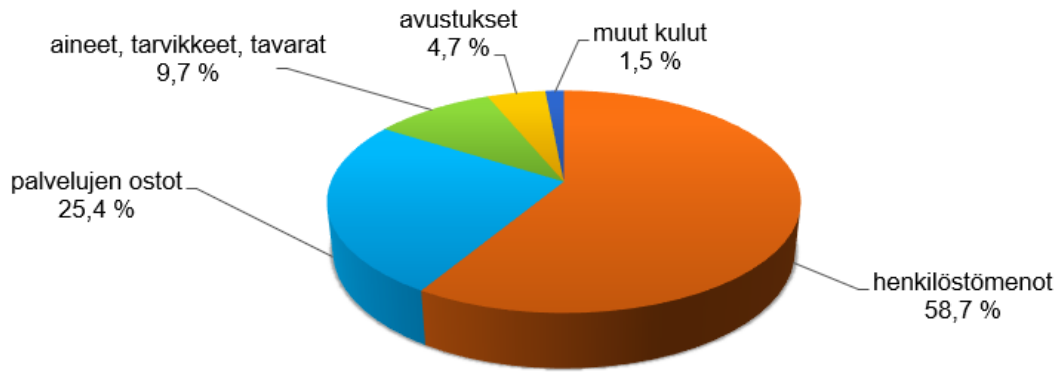
Muut toimintakulut olivat n. 0,3 milj. euroa. Muissa toimintakuluissa oli n. 0,2 milj. euroa vuokratuloja

Toimintakulut

Ulkoiset 1000 €	2021	2022	2023	2024	2025	muutos
Henkilöstömenot	10 147	10 607	11 262	11 717	11 689	-0,24 %
Palvelujen ostot	25 675	26 698	4 909	5 191	5 053	-2,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 903	1 888	1 801	2 051	1 942	-5,3 %
Avustukset	719	679	654	699	946	35,3 %
Muut menot	379	391	361	371	299	-19,4 %
Toimintakulut	38 823	40 264	18 987	20 028	19 928	-0,5 %

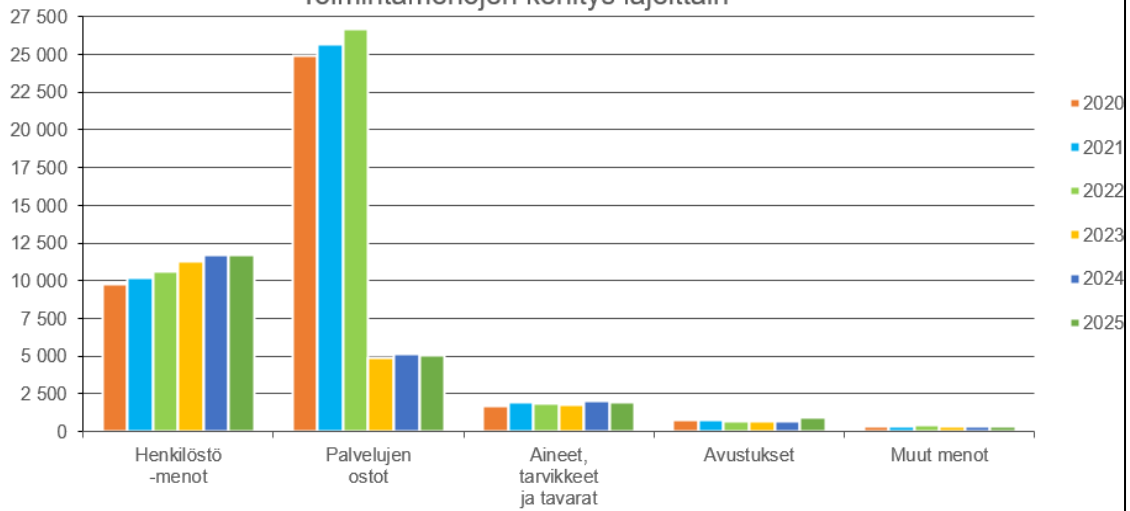
Henkilöstömenojen kehitystä arvioidaan tarkemmin henkilöstökertomuksessa 2025.

Toimintamenojen jakaantuminen

1000 €

Toimintamenojen kehitys lajeittain

TAMMELA

www.tammela.fi

2.2 Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

Tammelan kunnan vuosikate muodostui positiiviseksi. Vuosikate mittaa tulo-rahoituksen ja toimintakulujen erotusta ja vuosikate kertoo sen, kuinka paljon rahaa jää investointeihin ja lainojen lyhennyksiin.

Vuoden 2025 aikana maksettiin lyhytaikaisia, kuntatodistuslainoja 6,1 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin vuoden aikana 1,0 milj. eurolla. Maaliskuussa 2025 kunta nosti 8,0 milj. euroa pitkäaikaista lainaa, jolla kaletettiin yhtenäiskoulun rakentamisen investointikustannuksia.

RAHOITUSLASKELMA	2025	2024
<i>Ulkoiset</i>	<i>1 000 €</i>	<i>1 000 €</i>
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 580	2 504
Satunnaiset erät	0	-1 785
Tulo-rahoituksen korjaukset	-57	1 839
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 650	-13 463
Rahoitusosuudet investointeihin	154	167
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	77	3 087
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 896	-7 651
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8 000	6 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 010	-760
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-6 100	3 500
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	-720	21
Rahoituksen rahavirta	170	8 761
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 726	1 110
Kassavarat 31.12.	881	2 607
Kassavarat 1.1.	2 607	1 497

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2021	2022	2023	2024	2025
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	2 283,4	4 048	2 900	-3 144	-7 353
Investointien tulorahoitus, %	343,6	166,7	64,2	18,8	57,4
Lainanhoitokate	3,5	5,9	5,8	2,6	2,1
Laskennallinen lainanhoitokate	3,3	8,5	4,8	1,3	1,3
Kassan riittävyys, pv	22,2	11,7	20,8	27,6	12,4
Asukasmäärä	5 969	5 879	5 845	5 834	5 775

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1.000 euroa

= *Toiminnan ja investointien rahavirta - välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä (rahoituslaskelmasta)*

Investointien omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %:

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitusprosentti osoittaa, kuinka suuri osa investoinneista on rahoitettu vuosikatteella.

Lainanhoitokate:

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluku on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1-2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Laskennallinen lainanhoitokate:

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita.

Kassan riittävyys (pv):

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla.

2.3 Tase ja sen tunnusluvut

TASE	2025	2024
VASTAAVAA	1 000 €	1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT	47 544	45 082
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	0	0
Tietokoneohjelmistot	0	0
Muut pitkävaikutteiset menot	0	0
AINEELLISET HYÖDYKKEET	44 021	41 559
Maa- ja vesialueet	4 759	4 468
Rakennukset	31 094	15 099
Kiinteät rakenteet ja laitteet	7 321	8 146
Koneet ja kalusto	777	300
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	71	13 546
SJOITUKSET	3 523	3 523
Osakkeet ja osuudet	3 370	3 370
Muut saamiset	56	56
Muut lainasaamiset	97	97
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	92	92
Valtion toimeksiannot	0	0
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	92	92
VAIHTUVAT VASTAAVAT	2 162	4 150
VAIHTO-OMAISUUS	8	14
Valmiit tuotteet	8	14
SAAMISET	1 273	1 529
Pitkäaikaiset saamiset	93	103
Myyntisaamiset	93	103
Lainasaamiset	0	0
Muut saamiset	0	0
Lyhytaikaiset saamiset	1 180	1 426
Myyntisaamiset	779	724
Lainasaamiset	0	6
Muut saamiset	288	601
Siirtosaamiset	113	95
RAHAT JA PANKKISAAMISET	881	2607
VASTAAVAA YHTEENSÄ	49 799	49 324

TASE	2025	2024
VASTATTAVAA	1 000 €	1 000 €
OMA PÄÄOMA	27 648	27 470
Peruspääoma	15 469	15 469
Arvonkorotusrahasto	49	49
Muut omat rahastot	1 653	1 653
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	10 299	11 304
Tilikauden ylijäämä	178	-1 005
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	2 585	2 196
Poistoero	2 035	2 146
Vapaaehtoiset varaukset	550	50
PAKOLLISET VARAUKSET	0	0
Muut pakolliset varaukset	0	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	635	689
Valtion toimeksiannot	0	0
Lahjoitusrahastojen pääomat	557	607
Muut toimeksiantojen pääomat	78	82
VIERAS PÄÄOMA	18 931	18 969
Pitkäaikainen	14 093	7 502
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	14 093	7 502
Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
Saadut ennakot	0	0
Ostovelat	0	0
Lyhytaikainen	4 838	11 467
Joukkovelkakirjalainat	400	6 500
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 210	810
Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
Saadut ennakot	28	24
Ostovelat	1 322	2 315
Muut velat	204	195
Siirtovelat	1 674	1 623
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	49 799	49 324

	2021	2022	2023	2024	2025
Omavaraisuusaste, %	69,5	76,3	74,1	60,2	60,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	25,6	18	43,8	83,3	82,7
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	7 033	9 868	11 304	10 299	10 477
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	1 172	1 678	1 939	1 765	1 814
Lainakanta 31.12., 1000 €	7 342	4 682	6 072	14 812	15 702
Lainakanta 31.12., €/asukas	1 230	796	1 038	2 538	2 719
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1 000 €	7 360	4 695	6 087	14 821	15 708
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	1 233	799	1 041	2 541	2 720
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	97	97	97	97	97
Asukasmäärä	5 969	5 879	5 845	5 834	5 775

Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Omavaraisuusaste, %:

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää noin 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %:

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Se on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon.

Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= $\text{edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$

Luku osoittaa, paljonko kunnalla on kertynyt ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, tai paljonko on kertynyt alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= $(\text{edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}) / \text{Asukasmäärä}$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

Lainat €/asukas

= $\text{lainakanta} / \text{asukasmäärä}$

Lainat ja vuokravastuut 31.12.,

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokra-vastuut

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan vuokravastuiden määrä. Vuokravastuiden määrä huomioidaan liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12.

= sijoituksiin merkityt jvk –lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

2.4 Kokonaistulot ja –menot

1000 € (ulkoiset)

Tulot	1 000 €	Menot	1 000 €
<i>Toiminta</i>		<i>Toiminta</i>	
Toimintatuotot	4 468	Toimintakulut	19 928
Verotulot	13 815	- Valmistus omaan käyttöön	
Valtionosuudet	4 587	Korkokulut	433
Korkotuotot	2	Muut rahoituskulut	
Muut rahoitustuotot	68	Satunnaiset kulut	
Satunnaiset tuotot			
Tulorahoituksen korjaukset		Tulorahoituksen korjaukset	
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	-62	+/- Pakollisten varausten muutos	
		- Pysyvien vastaavien myyntitappiot	-5
<i>Investoinnit</i>		<i>Investoinnit</i>	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	154	Investointimenot	4 649
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	78		
<i>Rahoitustoiminta</i>		<i>Rahoitustoiminta</i>	
Antolainasaamisten vähennys		Antolainasaamisten lisäykset	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8 000	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	1 010
Lyhytaikaisten lainojen lisäys		Lyhytaikaisten lainojen vähennys	6 100
Kokonaistulot yhteensä	31 110	Kokonaismenot yhteensä	32 115

2.5 Kuntakonsernin toiminta ja talous

2.5.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Konsernitilinpäätöksen tavoitteena on selvittää ne varat, velat ja vastuut, joihin kunnalla on omistajuuteen tai sopimukseen perustuvaa määräysvaltaa.

Tilikauden konsernitilinpäätökseen yhdistellään tytäryhteisö:

Kiinteistö Oy Tammelan Vuokra-asunnot

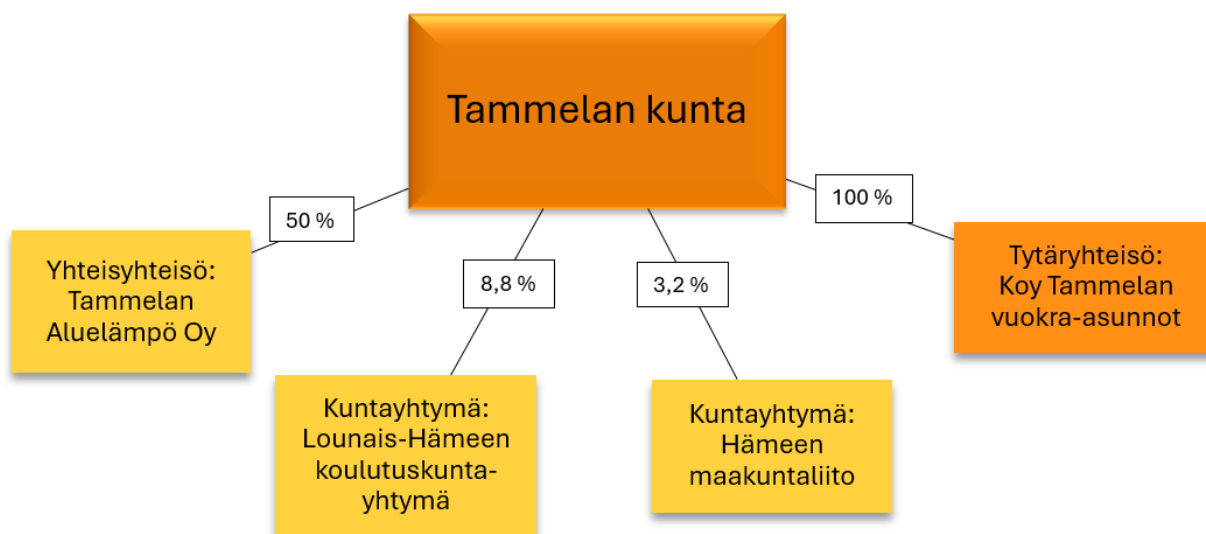
Seuraavat kuntayhtymät:

Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä

Hämeen maakuntaliitto, kuntayhtymä

Sekä yhteisyhteisö:

Tammelan Aluelämpö Oy

2.5.2 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernin tuloslaskelma (ulkoiset)

TULOSLASKELMA	2025	2024
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	5 503	6 013
Toimintakulut	-21 757	-22 924
Osuus osakkuusyhteisön voitosta/tappiosta	64	-25
Toimintakate	-16 190	-16 936
Verotulot	13 815	13 857
Valtionosuudet	5 771	5 635
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	16	21
Muut rahoitustuotot	69	76
Korkokulut	-519	-442
Muut rahoituskulut	-1	-3
Vuosikate	2 961	2 208
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 298	-2 270
Arvonalentumiset	0	0
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	663	-62
Tilinpäätössiirrot	-16	-6
Vähemmistöosuudet	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	647	-68

Konsernituloslaskelman tunnusluvut

	2021	2022	2023	2024	2025
Toimintatuotot/toimintakulut, %	44,2	43,9	28,5	26,2	25,3
Vuosikate/ poistot, %	112,3	162,5	147,3	97,3	128,9
Vuosikate, €/asukas	677,7	882	768,7	378,5	512,7
Asukasmäärä	5 969	5 879	5 845	5 834	5 775

Konsernin toimintatuotot prosenttia toimintakuluista (%):

= $100 \times \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista.

Konsernin vuosikate prosenttia poistoista (%):

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot}$

Konsernin vuosikate €/asukas:

Konsernikohtainen tavoitearvo saadaan jakamalla keskimääräinen vuotuinen investointitaso emokunnan asukasmäärällä.

TAMMELA

www.tammela.fi

Konsernin rahoituslaskelma (ulkoiset)

RAHOITUSLASKELMA	2025	2024
	<i>1 000 €</i>	<i>1 000 €</i>
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 961	2 208
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden verot	-1	-4
Tulorahoituksen korjauserät	-121	905
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 756	-13 579
Rahoitusosuudet investointeihin	154	167
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuotot	79	4 965
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 684	-5 340
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	0	1
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8 000	6 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 282	-998
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-6 099	3 500
Oman pääoman muutokset	0	-508
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääoman muutos	-54	-109
Vaihto-omaisuuden muutos	24	5
Saamisten muutos	296	-1 744
Korottomien velkojen muutos	-922	34
Rahoituksen rahavirta	-38	6 181
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 722	842
Rahavarat 31.12.	1 031	2 753
Rahavarat 1.1.	2 753	1 911
Rahavarojen muutos	-1 722	842

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut

	2021	2022	2023	2024	2025
Investointien tulorahoitus, %	274,7	135,7	73,3	16,5	64,3
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	2 984	4 787	4 211,10	-1,9	-4 490
Lainanhoitokate	3,1	4	4,5	1,8	1,9
Laskennallinen lainanhoitokate	2,5	3,8	3,3	1,0	1,5
Kassan riittävyys, pv	16,2	11,5	24,1	26,5	13,3

Konsernin investointien tulorahoitus (%):

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Tunnusluku osoittaa tulorahoituksen osuuden investointien omahankintamenosta.

Konsernin toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, €

= *Toiminnan ja investointien rahavirta – välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä (rahoituslaskelmasta)*

Konsernin lainanhoitokate:

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Tunnusluku osoittaa konsernin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Laskennallinen lainanhoitokate:

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita.

Konsernin kassan riittävyys:

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tunnusluku osoittaa, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin kassavaroilla.

Konsernin tase (ulkoiset)

TASE	2025	2024
VASTAAVAA	1 000 €	1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT	52 465	50 131
Aineettomat hyödykkeet	12	4
Aineettomat oikeudet	1	2
Muut pitkävaikutteiset menot	11	2
Aineelliset hyödykkeet	49 606	47 331
Maa- ja vesialueet	5 012	4 721
Rakennukset	36 299	20 489
Kiinteät rakenteet ja laitteet	7 329	8 158
Koneet ja kalusto	884	393
Muut aineelliset hyödykkeet	5	5
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	77	13 565
Sijoitukset	2 846	2 795
Osakkuusyhteisöosuudet	0	0
Muut osakkeet ja osuudet	2 789	2 738
Muut lainasaamiset	0	0
Muut saamiset	57	57
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	130	147
VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 280	5 304
Vaihto-omaisuus	19	43
Saamiset	2 229	2 508
Pitkäaikaiset saamiset	93	110
Lyhytaikaiset saamiset	2 136	2 398
Rahoitusarvopaperit	1	1
Rahat ja pankkisaamiset	1 031	2 752
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>55 875</u>	<u>55 582</u>

TASE	2025	2024
VASTATTAVAA	1 000 €	1 000 €
OMA PÄÄOMA	32 268	31 633
Peruspääoma	15 473	15 473
Arvonkorotusrahasto	69	69
Muut omat rahastot	1 714	1 714
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	14 365	14 445
Tilikauden ylijäämä	647	-68
VÄHEMMISTÖSUUDET	2	3
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	675	746
VIERAS PÄÄOMA	22 930	23 200
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	17 305	10 964
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	75	70
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1 860	7 582
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	3 690	4 583
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>55 875</u>	<u>55 582</u>

Konsernitaseen tunnusluvut

	2021	2022	2023	2024	2025
Omavaraisuusaste, %	57,2	60,5	67,2	57,0	57,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	29,7	25,8	56,3	90,6	90,9
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	10 958	12 925	14 432	14 377	15 012
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	1 835	2 198	2 469	2 464	2 599
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	12 668	10 558	10 041	18 546	19 165
Konsernin lainat, €/asukas	2 122	1 795	1 718	3 179	3 319
+Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	13 590	11 082	10 178	18 660	19 247
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	2 277	1 885	1 741	3 199	3 333
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	3	3	-	-	-

Konsernin omavaraisuusaste (%):

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämään sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus (%):

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun.

Konsernin kertynyt yli/alijäämä (€)

= $\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$

Luku osoittaa, paljonko konsernilla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää. Tunnusluku kertovat konsernitalouden tasapainon

Konsernin kertynyt yli/alijäämä €/asukas

= $\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)} / \text{Asukasmäärä}$

Luku osoittaa konsernin asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän.

Konsernin lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Konsernin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla.

Konsernin lainat €/asukas

= $\text{konsernin lainakanta} / \text{kunnan asukasmäärä}$

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokra-vastuut}$

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä konsernin lainakantaan vuokravastuiden määrä. Vuokravastuiden määrä huomioidaan konsernitalinpäätöksen liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Konsernin lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Konsernin lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk -lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja konsernin omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

2.6 Kuntakonsernin tulevaisuuden näkymät

Kuntakonsernin merkittävimmät organisaatiot ovat tytäryhteisö Kiinteistö Oy Tammelan Vuokra-asunnot, kuntayhtymät Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä ja Hämeen maakuntaliitto sekä osakkuusyhtiö Tammelan Aluelämpö Oy. Vuoden 2024 aikana toteutettiin Forssan Seudun Hyvinvointikuntayhtymän (FSHKY) purkamiseen liittyvät käytännön järjestelyt, joten hyvinvointikuntayhtymä ei kuulunut enää vuonna 2025 Tammelan kunnan kuntakonserniin.

Koy Tammelan Vuokra-asunnoilla on taseessaan merkittävästi velkaa, 3,3 miljoonaa euroa. Yhtiön tuloskehitys on kuitenkin viime vuosina ollut varsin tyydyttävää. Vuonna 2025 yhtiö lyhensi lainojaan suunnitelmien mukaisesti 272 117 eurolla.

Osana vesihuoltotoiminnan kehittämistä Tammelassa selvitetään vesihuoltoyhtiön perustamista.

3 TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMIS-TOIMENPITEET

3.1 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

Kunnanhallituksen on Kuntalain 115 §:n mukaan tehtävä toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä sekä talouden tasapainottamista koskevista toimenpiteistä.

Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelman tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja.

Tilikauden tulos on 566 503,24 euroa ylijäämäinen.

Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle tilikauden tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- tuloutetaan tehtyjä poistoeroa 111 325,27 euroa
- tehdään 500 000 euron investointivaraus Papinsillan alueen infraan
- tilikauden ylijäämä 177 828,51 euroa kirjataan taseen omaan pääomaan kohtaan tilikauden yli/-alijäämä.

4 TOIMINNAN JA TALOUDEN TOTEUTUMINEN

4.1 Tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2025 talousarvion käyttötalouden toteutuminen toimialoittain ulkoisten menojen osalta on esitetty seuraavassa taulukossa:

Valtuuston nähdén sitova

Hallinto- ja kehittämisspalvelut	Alkup. TA	Ta-muut	TA muut jälk	Tot 1-12/25	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	121 105	0	121 105	255 946	134 841	111 %	211 %
Toimintakulut yhteensä	-3 532 416	-258 000	-3 790 916	-3 731 540	59 376	-2 %	98 %
Toimintakate	-3 411 311	-258 000	-3 669 811	-3 475 594	194 217	-5 %	95 %

Sivistyspalvelut	Alkup. TA	Ta-muut	TA muut jälk	Tot 1-12/25	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	530 360	0	530 360	648 752	118 392	22,32 %	122,33 %
Toimintakulut yhteensä	-10 820 286	0	-10 820 296	-10 754 849	65 477	-0,60 %	99,40 %
Toimintakate	-10 289 936	0	-10 289 936	-10 106 097	183 839	-1,79 %	98,21 %

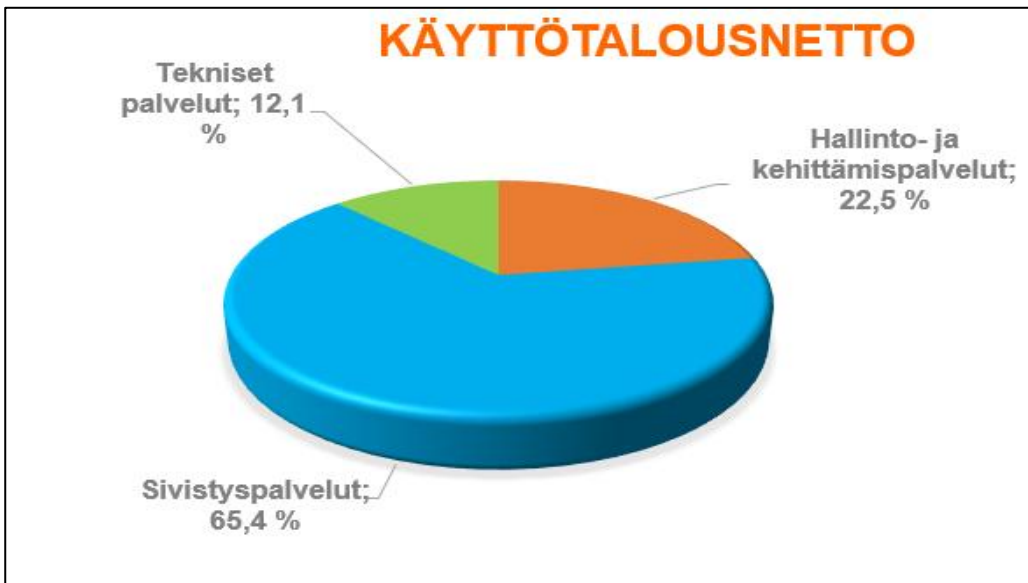
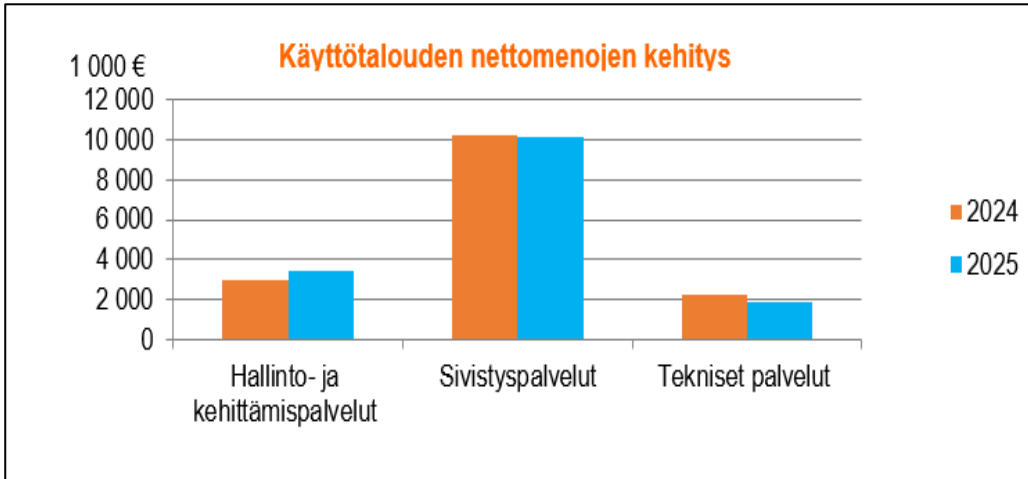
Tekniset palvelut	Alkup. TA	Ta-muut	TA muut jälk	Tot 1-12/25	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	3 108 135	0	3 108 135	3 564 141	456 006	14,67 %	114,67 %
Toimintakulut yhteensä	-5 614 824	0	-5 614 824	-5 441 726	173 098	-3,08 %	96,92 %
Toimintakate	-2 506 689	0	-2 506 689	-1 877 585	629 104	-25,10 %	74,90 %

Kunta yhteensä	Alkup. TA	Ta-muut	TA muut jälk	Tot 1-12/25	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	3 759 600	0	3 759 600	4 468 839	709 239	19 %	119 %
Toimintakulut yhteensä	-19 967 536	-258 500	-20 226 036	-19 928 115	297 921	-1 %	99 %
Toimintakate	-16 207 936	-258 500	-16 466 436	-15 459 276	1 007 160	-6 %	94 %

Käyttötalousnetto, kehitys palvelualueittain, 1 000 €

ulkoinen	2024	2025	muutos%
Hallinto- ja kehittämisspalvelut	2 994	3 476	16,1 %
Sivistyspalvelut	10 201	10 106	-0,9 %
Tekniset palvelut	2 296	1 878	-18,2 %
KÄYTTÖTALOUS YHT	15 491	15 460	-0,2 %

4.2 Toiminnan toteutuminen

4.2.1 Hallinto- ja kehittämispalvelut

4.2.1.1 Hallinnon- ja talouden palvelualue

Hallinnon- ja talouden palvelualue tukee kunnan luottamushenkilö- ja virkamiesjohtoa sekä luo edellytykset toimialoille mahdollisimman sujuvaan toimintaan tarjoamalla hallinto-, toimisto- ja asiakaspalveluja sekä kehittämällä yhdessä toimialojen kanssa kunnan organisaatiota, toimintoja ja johtamista.

Hallinnon- ja talouden palvelualueen vuoden 2025 budjettiin kuuluvat vaalit, tarkastustoimi, hyvinvointipalvelut (hyte-palvelut, etsivän seniorityön hanke, kiintiöpakolaiset, kotouttamispalvelut), yhteistyönä toteutettavat palvelut (mm. lapsiystävällinen kunta/Lyk-työ), ympäristöpalvelut, hallinto- ja toimistopalvelut, henkilöstö- ja työnantajapalvelut, työhyvinvointipalvelut, talous- ja hankintapalvelut ja tieto- ja arkistohallintopalvelut.

1.1.2026 alkaen siirtyvät hallinto- ja kehittämispalvelujen tehtäväalueen budjetin alaisuudesta vaalit ja tarkastustoimi omiksi tehtäväalueiksi.

Taloushallinto vastaa kunnan taloustoimen ja tietohallinnon sekä niiden osatekijöiden jatkuvasta kehittämis-työstä ja kouluttaa sekä tukee muita toimialoja talouteen liittyvissä asioissa.

Toiminta vuonna 2025

Vuonna 2025 yhtenä keskeisenä asiana on valtuustokauden vaihdos. Vanha valtuusto kokoontui kevätkauden aikana 3 kertaa ja vanha kunnanhallitus yhteensä 7 kertaa. Uusi valtuusto kokoontui ensimmäiseen kokoukseensa heti 2.6.2025. Vuoden 2025 aikana valtuuston kokouksia oli yhteensä 7. Myös uusi kunnanhallitus piti ns. järjestäytymiskokouksensa vielä kesäkuussa 16.6.2025. Valtuustolle järjestettiin perehdytystilaisuus 25.8.2025 iltapäivällä valtuustosalissa ennen valtuuston kokousta. Kunnanhallitus kokoontui vuoden 2025 aikana yhteensä 16 kertaa.

Keskeisimmät valtuuston päätökset vuonna 2025

- 10.2.2025 seudun elinkeinopoliittisen ohjelman hyväksyminen ja sitoutuminen sen mukaisiin toimenpiteisiin. Forssan, Humppilan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän elinkeinopoliittinen ohjelma valmisteltiin yrittäjälähtöisesti.
- 10.2.2025 rakentamislain ja alueidenkäyttölain voimaantulosta aiheutuvat muutokset hallintosääntöön siten, että hallintosääntö tuli voimaan heti 11.2.2025.
- 10.2.2025 päivitetyn hankintaohjeen vahvistaminen.
- 10.2.2025 valtuuston päätös siitä, että Tammelan kunta sitoutuu tilittämään maksatusvelkaan liittyvät ylimääräiset valtiontuet täysimääräisenä TyöHämeelle.
- 31.3.2025 Tammelan uuden rakennusjärjestyksen hyväksyminen voimaantulevaksi 1.4.2025 alkaen.
- 31.3.2025 Tammelan kunnan uuden elinvoimaohjelman hyväksyminen. Elinvoimaohjelma sisältää 5 painopistettä, jotka ovat: 1) Kestävän yritystoiminnan ja rohkean yrittäjyyden koti, 2) Asumisen hyvinvointia tukeva ympäristö, 3) Kumppanuuksien, verkostojen ja yhteistyön rakentaja, 4) Kestävää ja vetovoimaista yhteiseloä tukeva elinympäristö ja 5) Selkeää ja avointa viestintää ja markkinointia tuottava viestijä.
- 31.3.2025 takauksen uusiminen Pohjois-Tammelan Vesihuolto Oy:n yritysluotolle.
- 26.5.2025 vuoden 2024 tilinpäätöksen, arviointikertomuksen ja henkilöstökertomuksen hyväksyminen.
- 2.6.2025 toimielinten valitseminen sekä jäsenten, varajäsenten, edustajien ja varaedustajien nimeäminen eri yhteisöihin ja yhtiöihin.
- 2.6.2025 tilintarkastuspalvelujen hankinta 2025—2028.
- 10.11.2025 Tammelan kunnan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman 2025—2029 hyväksyminen.

- 10.11.2025 veroprosenttien vahvistaminen.
- 15.12.2025 lisämäärärahan myöntäminen seuraaviin kohteisiin: 800 000 € talousarvion investointiosaan Tammelan uudelle yhtenäiskoululle, 250 000 € investointiosaan kohtaan Kunnanhallitus, kustannuspaikalle 9103 Maa- ja Vesialueet, 134 500 € kustannuspaikalle 1245 Työllistäminen, 99 000 € kustannuspaikalle 1246 Hyvinvointipalvelut sekä 25 000 € kustannuspaikalle 1265 Työsuojelu.
- 15.12.2025 vuoden 2026 talousarvion ja vuosien 2026—2029 taloussuunnitelman hyväksyminen.
- 15.12.2025 lausunnon antaminen Mustialan tilanteesta Hämeen ammattikorkeakoulun hallitukselle ja rehtoreille.
- Vuoden 2025 aikana valtuusto hyväksyi valtuustoaloitteeseen ”Yritysmönteinen kunta” esitetyn selostuksen vastauksena sekä totesi valtuustoaloitteen loppuun käsittelyksi.

Keskeisimmät kunnanhallituksen päätökset vuonna 2025

- 20.1.2025 uuteen lämmöntuotantoratkaisuun liittyvän maanvuokra- ja lämmöntoimitusmuutos-sopimuksen hyväksyminen.
- 20.1.2025 Tammelan kunnan asuin- ja teollisuustonttien myyntihinnoista päättäminen. Kunta osallistuu tonttien kustannuksiin 75 %:n osuudella, jolloin kaikkien myynnissä olevien tonttien neliohinoiksi jää neljännes alkuperäisestä hinnasta. Muutetut hinnat voimassa vuoden 2025 loppuun asti.
- 20.1.2025 edunvalvontatavoittelustuksen Hämeen Liitolle ja maakuntajohtajalle.
- 3.2.2025 miljoonan euron lyhytaikaisen kassalainan nostaminen Kuntarahoitus Oyj:lta.
- 3.2.2025 pitkäaikaisen lainan nostaminen Kuntarahoitus Oyj:lta, laina-aikana 20 vuotta ja hinnoittelukatko 10 vuoden välein.
- 3.2.2025 Tammelan kunnan viestintästrategian hyväksyminen.
- 3.3.2025 palveluliikennesopimuksessa mainitun yhden vuoden option käyttäminen 1.8.2025-31.7.2026 väliselle ajalle.
- 24.3.2025 vuoden 2024 tilinpäätöksen hyväksyminen ja allekirjoittaminen sekä jättäminen tilintarkastajille tarkastettavaksi.
- 7.4.2025 Etelä-Suomen aluehallintovirastolle esitykset itsenäisyyspäivänä 6.12.2025 myönnettävistä kunniamerkeistä.
- 12.5.2025 irtautuminen Softwave Ohjelmistot Oy:n Opifreus-taloushallintosovelluksen pilotointiprojektista.
- 26.5.2025 konsernitiilin päätöksen laskelmiin liittyen korjatun tilinpäätöksen hyväksyminen.
- 16.6.2025 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kohdeavustuksen 10 000 €:n määrärahan jakaminen.
- 16.6.2025 kulttuurin yleis- ja kohdeavustusten 8 000 €:n määrärahan jakaminen.
- 16.6.2025 kylien kehittämisavustusten 9 000 €:n määrärahan jakaminen.
- 16.6.2025 Tammelan kunnan sitoutuminen Forssa – Tammela – Hämeenlinna linjaliikenteen toteuttamiseen 25.8.2025 - 29.5.2026 edellyttäen, että: 1) ELY- keskus osallistuu hankkeeseen 50 % maksuosuudella, 2) kunnille tulevien kustannusten jako Tammelan kunnan ja Forssan kaupungin välillä tehdään esittelytekstin mukaisesti asukasluvun mukaisessa suhteessa ja 3) reitti kulkee Mustialan kampuksen kautta.
- 16.6.2025 kunnan edustajien ja varaedustajien nimeäminen eri yhteisöihin ja yhtiöihin.
- 15.9.2025 ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavan toimielimen nimeäminen.
- 15.9.2025 viestintäohjeen hyväksyminen.
- 15.9.2025 Tammelan kunnan tasopalkkajärjestelmän ottaminen voimaan takautuvasti 1.2.2025 alkaen (KVTES ja OVTES osio G).
- 15.9.2025 päivitettyjen harkinnanvaraisten virka- ja työvapaiden myöntämisperiaatteiden hyväksyminen 1.10.2025 alkaen.
- 15.9.2025 sähköisen arkistoinnin säilytysjärjestelmän hankkiminen Tammelan kuntaan.
- 29.9.2025 talousarvioraamin hyväksyminen.
- 29.9.2025 Koy Teräsmiehen lainan takauksen jatkaminen siten, että uudessa maksuohjelmassa laina-aika on neljä (4) vuotta ja että lyhennykset menevät esittelytekstin mukaisesti kuuden (6) kuukauden välein.
- 29.9.2025 nuorisovaltuuston asettaminen vuosille 2025—2027 ja toimintasäännön hyväksyminen.

- 3.11.2025 Hannu Mäkelälle director musices -arvonimen hakeminen yhdessä Tammelan seurakunnan kanssa.
- 17.11.2025 kulttuuripalkinnon myöntäminen Sirpa Sironen-Hänniselle.
- 1.12.2025 tiedonhallintamallin hyväksyminen.
- 1.12.2025 Tammelan kunnan päivitetyn tietosuoja- ja tietoturvaohjeen hyväksyminen.

Kunnan käytössä oleva sähköinen kokous Cloud Meeting ja asianhallintajärjestelmä Dynasty päivitettiin kevätkauden aikana viimeisimpään versioon. Syyskaudella aloitettiin valmistautuminen Ensisijaisesti digitaalinen viranomaisviestintä -lakimuutoksen voimaantuloon tilaamalla asianhallintajärjestelmän toimittajalta Suomi.fi -viestit integraatio em. järjestelmään. Em. lainsäädäntömuutos tarkoittaa sitä, että digitaalisesta viranomaisviestinnästä tehdään ensisijainen kanava ja digitaalisesti asioivat täysi-ikäiset henkilöt saavat viranomaispostin (esim. päätökset) ensisijaisesti digitaalisesti paperipostin sijaan. Lain piti tulla voimaan 12.1.2026 alkaen, mutta lain eduskuntakäsittely jäi kesken ennen eduskunnan joulutaukoa.

Sähköisen arkiston hankintapäätös ja tilaus tehtiin syksyllä. Projektin aloituspalaveri pidettiin marraskuussa 2025 ja projekti etenee koulutuksen sekä asennusten osalta vuoden 2026 alkupuolella.

Luottamushenkilöiden asiointipalvelu Aimoa otettiin Tammelassa käyttöön kesällä 2026 ja käyttöönotto jatkui syyskaudella. Toimielinten kokoonpanot on julkaistu kunnan verkkosivuille Aimoan kautta. Aimoaan tehdyt si-donnaisuusilmoitukset on myös julkaistu kunnan verkkosivuille. Jatkossa luottamushenkilöt ylläpitävät tietojaan ajantasaisina Aimoan avulla sekä tekevät ansionmenetykskorvaushakemukset ja matkalaskut Aimoaan.

Kunniamerkkitoimikunta kokoontui vuonna 2025 yhden kerran, maaliskuussa, valmistelemaan kunnanhallitukselle esityksen itsenäisyyspäivänä myönnettävien kunniamerkkien ehdottamisesta aluehallintovirastolle. Kunnanhallitus teki aluehallintovirastolle esityksen yhteensä kahdeksasta kunniamerkistä, joista 5 koski luottamushenkilöä ja 3 työntekijää. Tasavallan Presidentti, Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikuntien suurmestari päätti antaa kiinteistöpäällikkö Mika Suontaustalle Suomen Valkoisen Ruusun I luokan mitalin kultaristein (SVR M I kr) itsenäisyyspäivänä 6.12.2025.

Tietohallinto, tietosuoja ja tietosuojapolitiikka

Tietosuojaryhmä kokoontui vuoden 2025 aikana yhteensä 5 kertaa. Ryhmässä käsiteltiin mm. tietotilinpäätös vuodelta 2024 ennen kuin se vietiin tiedoksi kunnanhallitukselle. Tietosuojaryhmä aloitti keväällä tietosuojan vuosikellon mukaisesti kunnan tietosuoja- ja tietoturvaohjeen päivistyön, jota jatkettiin syyskaudella. Uusittu tietosuoja- ja tietoturvaohje hyväksyttiin kunnanhallituksessa 1.12.2025 ja se tuli voimaan 1.1.2026. Tietosuoja-vastaava huolehti siitä, että esihenkilöitä muistutettiin sekä alkuvuodesta että syyskaudella uuden työntekijän perehdytykseen kuuluvasta tietosuojakoulutuksesta.

Tietohallinnossa on toteutettu mm. normaalia leasing-tietokoneiden uusimiskiertoa, suurimpana yksittäisenä kohteena kunnanvaltuutettujen laitteiden uusiminen kesällä valtuustokauden vaihtumisen yhteydessä. Kunnassa on hallinnollisessa käytössä noin 200 tietokonetta, joiden uusimissykli on tilanteen ja käyttökohteen mukaan noin 3–5 vuotta. Lisäksi perusopetuksen käytössä on noin 300 laitetta. Älypuhelimia kunnan työntekijöiden käytössä on 200 kpl.

Vaalit

Vuonna 2025 toimitettiin samanaikaisesti kahdet yleiset vaalit: aluevaalit ja kuntavaalit. Koska vaalit toimitettiin samanaikaisesti, kutsuttiin niitä nimellä alue- ja kuntavaalit. Alue- ja kuntavaalien vaalipäivä oli sunnuntai 13.4.2025. Ennakköäänestyksen ajanjakso kotimaassa oli 2.—8.4.2025. Aluevaaleissa valittiin hyvinvointialueiden aluevaltuustot ja kuntavaaleissa kuntien valtuustot. Sekä aluevaltuustojen että kuntien valtuustojen toimikausi alkoi 1.6.2025 ja kestää vuoden 2029 toukokuun loppuun.

Keskusvaalilautakunta kokoontui kevätkaudella yhteensä seitsemän kertaa.

Tammelassa vuoden 2025 vaaleista alkaen kunta muodostaa yhden äänestysalueen. Äänestyspaikkana varsinaisena vaalipäivänä toimi valtuustosalikunnantalolla. Ennakoäänestyspaikkana toimi kunnantalo jokaisena ennakoäänestysajanjaksoon kuuluvana päivänä. Lisäksi kirjastoauto Lunki toimi ennakoäänestyspaikkana perjantaina ja lauantaina 4.—5.4.2025 seuraavissa paikoissa: Teuron koulu, Susikkaan kylätalo, Portaan koulu, Liesjärven kylätalo, Letkun Puoti, Riihivalkaman koulu sekä Torro.

Vaalipäivänä aluevaalissa annettiin ääniä yhteensä 1 218 kpl ja ennakoäänestyksessä 1 539 kpl eli yhteensä 2 757 kpl. Äänestysprosentti oli siten 57,1. Ennakoäänistä hylättiin 36 kpl ja vaalipäivän äänistä 43 kpl eli yhteensä mitättömiä ääniä oli 79 kpl. Kirjastoauto Lunkin osuus annetuista äänistä aluevaalissa oli 136, joista Tammelassa äänioikeutettuja oli 127 henkilöä.

Vaalipäivänä kuntavaalissa annettiin ääniä yhteensä 1 290 kpl ja ennakoäänestyksessä 1 579 kpl eli yhteensä 2 869 kpl. Äänestysprosentti oli siten 59,4. Ennakoäänistä hylättiin 55 kpl ja vaalipäivän äänistä 22 kpl eli yhteensä mitättömiä ääniä oli 77 kpl. Kirjastoauto Lunkin osuus annetuista äänistä kuntavaalissa oli 146, joista Tammelassa äänioikeutettuja oli 132 henkilöä.

Valtuustoon kaudeksi 1.6.2025–31.5.2029 tuli valituksi 27 valtuutettua eri puolueista ja yhteislistoilta seuraavasti:

- Suomen Keskusta, 9 edustajaa
- Kansallinen Kokoomus, 7 edustajaa
- Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue, 6 edustajaa
- Perussuomalaiset, 1 edustaja
- Vasemmistoliitto, 1 edustaja
- Vihreä liitto, 1 edustaja
- Suomen Kristillisdemokraatit (KD), 1 edustaja
- Meidän Tammela yhteislista, 1 edustaja

Vuoden 2025 henkilöstömuutokset

Hallinto- ja kehittämispalveluiden henkilöstömuutoksia vuoden 2025 aikana:

- Talous- ja hallintojohtaja irtisanoutui virastaan maaliskuussa 2024. Uusi viranhaltija aloitti kesäkuussa 2024, mutta hän irtisanoutui lokakuussa 2024. Tämän jälkeen uusi viranhaltija valittiin talous- ja hallintojohtajan virkaan marraskuussa 2024 ja hän aloitti virassa 7.1.2025.
- Loppuvuodesta 2024 kuntaan haettiin uuteen yhteisökoordinaattorin tehtävään työntekijää, joka aloitti 7.1.2025.
- Reskontra- ja palkkasihteeri eläköityi helmikuussa 2026 ja hänen tehtäviinsä rekrytoitiin uusi henkilö marraskuussa 2025, nimikkeellä talous- ja hallintos sihteeri.

Kotouttaminen

Kotouttamisen osalta Tammelan lakisääteisiä kotouttamispalveluja tuottaa Forssan kaupungin Kotouttamo. Tammelan kuntaan ei ole tullut kiintiöpakolaisia vuonna 2025.

Kotouttamisessa on toimittu maahanmuuttajien tukena muun muassa kuntalaiseksi siirtymisen prosessissa, arjen toiminnoissa, suomen kielen oppimisessa ja työnhaussa. Kansainvälisille korkeakouluopiskelijoille HAMK Mustialassa on järjestetty kotouttavaa ja yhteisöllistä aktiviteettia. Syksyllä 2025 kirjasto aloitti uuden ryhmätöiminnan, jossa Mustialan opiskelijoilla oli mahdollisuus lukea yhdessä suomeksi. Ryhmään ei tullut osallistujia, joten se lopetettiin.

Etsivän senioritoiminnan hanke

Vuoden 2025 aikana Etsivän senioritoiminnan –hanke tavoitti yksinäisiä vanhuksia suunnitelmien mukaan ja kerhotoiminta sekä vuoden aikana järjestettävät tapahtumat ovat vakiintuneet osaksi toimintaa. Hanke on saavuttanut hyvän näkyvyyden ja on laajasti kuntalaisten tiedossa. Yhteydenottoja tulee viikoittain.

Hankkeessa on etsivän toiminnan osuus vähentynyt, koska suurin osa yksinäistä vanhuksista on jo hankkeen toiminnan piirissä. Hankkeelle tulee uusia vinkkejä yksinäisistä vanhuksista kuukausittain ja niihin päästään vastaamaan hyvin. Hankkeessa toiminnan osuus on muuttunut siten, että työhön sisältyy entistä enemmän neuvontatyötä ja toimimista apuna arjen asioissa esim. apuna taksikyytien tilaamisessa tai saattoapuna kulkemisissa sekä ratkaisujen löytämistä koko ajan muuttuviin tilanteisiin.

Yhteistyö seurakunnan, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa on lisääntynyt entisestään ja varsinkin Kanta-Hämeen Muistiliiton jalkautumista Tammelaan on tuettu kaikin tavoin.

Etsivän senioritoiminnan hanke on mukana mm. Arjen aarteet ryhmän toteutumisessa, jossa annetaan elintapaohjausta aivoterveystyön edistämiseksi 65–75-vuotiaille. Tammikartanon palvelukeskukseen on saatu järjestettyä toimintaa, esimerkiksi lukupiiri kirjaston toimesta ja villasukkapiiri vapaaehtoisten järjestämänä.

Hanke on mukana erilaisissa työryhmissä, joissa käsitellään seniori-ikäisten asioita ja valvotaan heidän etujaan. Yhteistyö ja verkostoituminen Oma-Hämeen ja lähikuntien vanhustyötä tekevien toimijoiden kanssa on myös lisääntynyt.

Vapaaehtoisia on koulutettu lisää ja ystäväpareja on muodostettu kuluvana vuonna useita. Hankkeen jo vakiintuneet kerhot ja tapahtumat ovat voimissaan ja ne houkuttelevat uusia osallistujia mukaan tasaiseen tahtiin.

Kulttuuripalvelut

Kulttuurivuosi 2025 kutsui tammelaiset, kesäasukkaat ja matkailijat tapahtumiin, näyttelyihin, musiikkiin, teatteriin, työpajoihin, iltamiin, kesäpäiviin ja opastetuille kierroksille. Tammelan nähtävyyks- ja luontokohteet houkuttelivat kävijöitä myös vuonna 2025 kautta Tammelan.

Toukokuussa juhlittiin Tammelassa valtakunnallista lastenkulttuurin juhlatilaisuutta. Tammelan kouluissa ja päiväkodeissa koettiin sekä luotiin taidetta ja kulttuuria konsertein, taidetyöpajoin sekä teatterin voimalla. Lasten tekemästä taiteesta koottiin Mikaelin tapahtumaan taidenäyttely kunnantalon toisen kerrokseen aulaan.

Maalaustaiteeseen uppouduttiin tänä kesänä kahdella taidekursilla, kesäkuussa ja elokuussa Portaan Nahkurinverstaalla, opettajanaan taiteilija Maria B. Raunio. Hakkapeliitta-tapahtuma järjestettiin Tammelassa 45. Kerran, juhlapuhujanaan Seela Sella. Portaan Nahkurinverstaan taidekesä tarjosi jälleen ainutlaatuisia kulttuurielämyksiä, pääteemanaan Eeva Kilpi. Yhteistyössä Forssan seudun matkailuoppaiden kanssa järjestettiin opastettuja kierroksia sekä luento Yhtenäiskoulu Harmonian aulassa.

Lokakuussa Tammelan kunta järjesti retken Helsingin kaupunginteatterin Moulin Rouge! -musikaaliin. Harmonikkataiteilija Veikko Ahvenainen esiintyi vanhustenviikolla kunnantalon valtuustosalissa. Tammelan kunnan kiertely taidenäyttelytila valtuustosalissa ripusti näyttelyitä halki kevään ja syksyn, kirjaston palveluaikoina.

Syksyllä 2025 Tammelan kunta liittyi valtakunnalliseen Kulttuuripankkiin. Kulttuuripankki on verkkopalvelu, joka kokoaa taiteen ja kulttuurin ammattilaiset yhteen paikkaan ja tuo heidän osaamisensa sekä tilattavat palvelunsa helposti saataville. Tilaajat löytävät tekijöitä laajalta alueelta yhdellä haulilla. Kulttuuripankki tuo tekijöille uusia työmahdollisuuksia ja tekee kulttuurihankinnoista näkyviä. Palvelu on taiteen ja kulttuurin tekijöille sekä tilaajille maksuton. Tammelan kunnan kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori toimii Kulttuuripankin valtakunnallisessa ohjausryhmässä maakunnan edustajana.

Viestintä

Tammelan kunnan uusi viestintästrategia vahvistettiin hallituksessa 3.2.2025. Viestintästrategia on viestinnän kokonaissuunnitelma, joka määrittää, mitä viestinnällä halutaan saavuttaa ja miten se toteutetaan. Kuntastrategian toteutuminen vaatii tavoitteellista viestintää ja viestinnän avulla myötävaikutetaan kuntaimagon vahvistumiseen ja avataan strategisia tavoitteita. Viestintästrategia on olennainen osa kuntastrategiaa.

Tammelan kuntaan koottiin viestinnän työryhmä, jossa on edustajia jokaiselta toimialalta. Viestinnän työryhmän kutsuu koolle kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori. Työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran maaliskuussa 2025.

Viestintästrategiaa on jalkautettu viestinnän työryhmässä, sometiimissä sekä virastopalaverissa. Laajan johtoryhmän kaikki jäsenet lukeutuvat myös viestinnän työryhmään. Viestintästrategia on kaikkien työntekijöiden hyödynnettävissä kunnan intrassa.

Viestinnän työryhmätyönä työstettiin ja päivitettiin Tammelan kunnan viestintäohje, samalla yhtenäistään se vastaamaan uutta viestintästrategiaa. Viestintäohje on laadittu Tammelan kunnan henkilöstön tueksi ja käytännön ohjeeksi erilaisiin viestinnällisiin tehtäviin, ja se on osa viestinnän kokonaissuunnitelmaa, viestintästrategiaa. Uusi viestintäohje vahvistettiin 29.9.2025 hallituksessa.

Viestinnän mittavimpana hankkeena 2025 edistettiin niin ikään Tammelan kunnan visuaalisen brändin kirkastuksen ja verkkosivu-uudistuksen kokonaisuutta. Hanketta edistettiin viestinnän työryhmässä, sekä kunnanjohtajan ja kulttuuri- ja viestintäkoordinaattorin toimesta. Verkkosivuston teknisen määrittelyn osalta työssä oli mukana Mainostoimisto Synergia, sekä hankinnan osalta lopullisessa hankintavaiheessa Ju-Ha Consulting Oy. Hanke eteni syksyllä tarjouskilpailuvaiheeseen. Kaikille avoin kilpailutus oli avoinna 8. joulukuuta 2025 klo 12–15. tammikuuta 2026 klo 10. Brändin kirkastuksen arvioitu valmistumisaika on kesällä 2026, ja verkkosivu-uudistuksen joulukuussa 2026.

Hallinnon ja talouden palvelualue (ulkoinen)	Alkup. TA	Ta-muut	TA muut jälk.	Tot 1-12/25	Poikkeama
Toimintatulot	121 105	0	121 105	238 303	117 198
Toimintamenot	-2 762 336	-124 000	-2 886 336	-2 872 184	14 152
Netto (Toimintakate) yhteensä	-2 641 231	-124 000	-2 765 231	-2 633 881	131 350

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP 2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	5 554	5 000	3 550	17 104	355

Hallinnon ja talouden palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	452 807	443 552	-9 255
Toimintamenot	-121 849	-136 270	-14 421
Netto (Toimintakate) yhteensä	330 958	307 282	-23 676

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Edistämme kuntalaisten osallistumisen mahdollisuuksia	Ennakoäänestysmahdollisuuksien lisääminen	Äänestysaktiivisuus kirjastoautossa järjestetyssä ennakoäänestyksessä		Alue- ja kuntavaalien järjestäminen vaalilain mukaisesti
Toteutuminen	Toteutunut			
Perustelut	Huhtikuussa 2025 järjestettiin alue- ja kuntavaalit, joiden yhteydessä kahtena ennakoäänestysajanjakson päivänä oli mahdollisuus äänestää ennakkoon kirjastoautossa.			
Edistämme Tammelan näkyvyyttä, tunnettavuutta ja asiakaspalvelua	Verkkosivujen uudistaminen	Uudistetut kunnan verkkosivut		Verkkosivut uudistettu
Toteutuminen	Osittain toteutunut.			
Perustelut	Verkkosivujen uudistamisen kilpailutus järjestettiin 8.12.25-15.1.26. Brändin kirkastuksen arvioitu valmistumisaika on kesällä 2026 ja verkkosivu-uudistuksen joulukuussa 2026.			
Edistämme kunnan työskentelytapojen uudistamista	Sähköisen arkistoinnin ja sähköisen luottamushenkilörekisterin hankinta sekä taloushallintojärjestelmän pilottihankkeeseen osallistuminen	Sähköisen arkistoinnin ja sähköisen luottamushenkilörekisterin käyttöönoton edistäminen sekä taloushallintojärjestelmän uudistamistarpeen arviointi		Tarvittavien järjestelmien hankinta
Toteutuminen	Toteutumassa osittain.			
Perustelut	Sähköinen luottamushenkilörekisteri on hankittu ja otettu käyttöön. Sähköisen arkiston hankintapäätös tehty ja käyttöönottoprojekti aloitettu. Taloushallintojärjestelmän pilottihankkeeseen osallistuminen päätettiin lopettaa resurssipulan takia ja selvittää muita vaihtoehtoja.			

Hallinnon ja talouden palvelualueen osalta työmarkkinatuen kuntaosuudet ovat ylittäneet budjetoidut menot ja tähän on haettu lisämäärärahaa 99 000 euroa. Lisäksi työterveysmenoihin on haettu lisämäärärahaa 25 000 euroa.

4.2.1.2 Elinvoiman ja työllisyyden palvelualue

Vuonna 2025 elinvoiman ja työllisyyden palvelualueen menot olivat n. 0,8 milj. euroa. Merkittävimmät menot koostuivat joukkoliikenteestä, henkilöstökuluista, maksuista Forssan Yrityskehitys Oy:lle, maaseutupalveluista (Someron kaupunki) ja työllistettävien palkoista.

Vuonna 2025 talousarviossa elinvoiman ja työllisyyden palvelualueen budjettiin kuuluvat elinvoimapalvelut, joukkoliikennepalvelut ja työllisyyspalvelut.

Työllisyys

Hämeessä on toiminut 1.1.2025 alkaen neljä kuntien työllisyyspalveluista vastaavaa työllisyysaluetta: Etelä-Hämeen työllisyysalue (Hausjärvi, Janakkala, Loppi ja Riihimäki), TyöHämeen työllisyysalue (Forssa, Hattula, Humppila, Hämeenlinna, Jokioinen, Tammela ja Ypäjä), Lahden työllisyysalue (Lahti) sekä Päijät-Hämeen työllisyysalue (Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä).

Tammela kuuluu TyöHämeen työllisyysalueeseen, jonka vastuukuntana toimii Hämeenlinna.

Työllisyyden osalta TE-keskuksilla on päävastuu työllisyystyössä ja raportointikaudella jatkettiin työllisyyden osalta yhteistyötä TyöHämeen kuntien kanssa. Kuluvan vuoden aikana Tammelan kunta on osallistunut mm. Kanta-Hämeen TYM-verkoston johtoryhmän kokouksiin ja TyöHämeen ohjausryhmän kokouksiin, joita on järjestetty säännöllisesti noin kahden viikon välein.

TyöHäme käynnisti Tammelan kunnassa 2 tuntia/viikossa lähipalveluna toteutuneen työllisyyspalveluiden Non-stop-palvelun kunnassa 29.9.2025 alkaen. TyöHämeen Nonstop-palvelussa voi henkilöasiakkaat, yritys- ja työnantaja-asiakkaat asioida ilman ajanvarausta.

Tammelan kunta on ollut vuoden 2025 aikana mukana Forssan seudun työllisyys ekosysteemissä, Virta-Verkostossa. Tavoitteena on seudullisen työllisyyden edistäminen ja profiilin nostaminen.

Tammelan kunnan työmarkkinatuen kuntaosuuteen liittyvät maksuosuudet ovat kasvaneet vuodesta 2024. Vuonna 2024 työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin noin 223 000 euroa, mutta vuoden 2025 aikana työmarkkinatuen kuntalisät olivat noin 536 600 euroa. Kunnanvaltuusto myönsi 15.12.2025 kokouksessaan elinvoiman ja työllisyyden palvelualueen kustannuspaikalle 1245 lisämäärärahaa yhteensä 134 500 euroa.

Elinvoima

Viestintästrategian valmistelutyö alkoi vuonna 2024 ja se valmistui helmikuussa 2025. Viestintästrategian ohessa on suunniteltu valmistelua muihin viestintää ohjaaviin ja neuvoviin asiakokonaisuuksiin.

Tammelan kunnan edunvalvontatavoitteet hyväksyttiin kunnanhallituksen kokouksessa 20.1.2025 § 6. Listaus toimitettiin maakuntaliitolle. Tarkoituksena on parantaa maakuntaliiton mahdollisuuksia tukea kuntien tavoitteiden toteutumista.

Studio Tammela on kunnan uusi markkinointikonsepti, jonka kautta nostetaan esiin kunnan ja kunnassa olevia positiivisia palveluita, toimintoja ja yhteistyömuotoja. Jaksoja julkaistaan säännöllisesti kunnan verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa.

Seudun kuntien yhteinen elinkeinopoliittinen ohjelma hyväksyttiin kunnanvaltuuston kokouksessa 10.2.2025 § 2. Seudun yhteisen elinkeinopoliittisen ohjelman tarkoitus on seutukunnallisesta näkökulmasta katsottuna edistää seudullista elinkeinopoliittikkaa, yhteistyötä elinkeinoelämän tueksi, varmistaa nykyisten yritysten toimintaedellytyksiä ja työpaikkojen säilymistä sekä edistää mahdollisuuksia saavuttaa lisää yrityksiä ja työpaikkoja seudulle.

Tammelan kunnan uusi elinvoimaohjelma hyväksyttiin kunnanvaltuuston kokouksessa 31.3.2025 § 11. Tammelan kunnan elinvoimaohjelma käsittelee laajasti kunnan omia tavoitteita ja toimenpiteitä kunnan elinvoiman edistämiseksi ja kehittämiseksi.

Kunnanvaltuuston 31.5.2021 kokouksessa jätetty Yritysmuotoinen kunta –valtuustoaloite käsiteltiin kunnanvaltuuston kokouksessa 31.3.2025 § 14. Esittelytekstissä esitetty selostus hyväksyttiin vastauksena valtuustoaloitteeseen ja todettiin valtuustoaloite loppuun käsitellyksi.

Kunnanhallitus päätti avustusten jakamisesta 16.6.2025 kokouksessaan.

Kunnanhallitus päätti 16.6.2025 § 103 osallistumisesta Forssa–Tammela–Hämeenlinna-linjaliikenteeseen yhteistyössä Forssan kaupungin ja ELY-keskuksen kanssa. Tämä joukkoliikenneyhteys on tunnistettu tärkeäksi

mm. työmatkaliikenteen, palveluiden piiriin pääsemisen ja opiskelijoiden kulkemisen kannalta. Liikennöinti alkoi elokuussa 2025 noin 10 kuukauden aloitusjaksolla, jonka aikana seurataan linjan käyttöä, kerätään huomioita yhteistyötahoilta ja organisaatioilta sekä suunnitellaan sen jatkamista ja tulevaa rahoituspohjaa.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen on 13.8.2025 antanut vastauksen Tammelan vanhusneuvoston kanteluun, joka koski Tammelan kunnan kunnanhallituksen ja viranhaltijoiden menettelyä. Apulaisoikeuskanslerin sijaisen ratkaisussa todetaan, että asiassa ei ole Tammelan kunnanhallituksen tai Tammelan kunnan viranhaltijoiden menettelyn osalta tullut ilmi mitään sellaista, mikä antaisi aihetta oikeuskanslerin toimenpiteisiin laillisuusvalvojana. Kantelu ei näin ollen anna aihetta oikeuskanslerin toimenpiteisiin.

Maakuntaohjelma on alueiden kehittämisestä sekä Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan toimeenpanosta annetun lain mukainen määräaikainen asiakirja. Ohjelma laaditaan valtuustokausittain. Maakuntaohjelma linjaa Kanta-Hämeen kehittämistä pitkän aikavälin strategiaan linjauksiin perustuen. Ohjelmassa tarkennetaan maakunnan aluekehittämisen tavoitteita ja painopisteitä. Tammelan kunnan lausunto maakuntaohjelmaan käsiteltiin kunnanhallituksen 29.9.2025 kokouksessa.

Tammelan kunnan valmiusjohtoryhmä osallistui Kaakko25 –valmius- ja varautumisharjoitukseen 3. - 4.9.2025. Kaakko25 oli Etelä-Suomen aluehallintoviraston järjestämä alueellinen harjoitus, joka kokosi yhteen kuntia, hyvinvointialueita sekä muita alueellisia turvallisuustoimijoita harjoittelemaan poikkeusolojen yhteistoimintaa. Osallistujat harjoittelivat tilanteen hallintaa kuvitteellisessa väestönsuojelutilanteessa. Kaakko25 -harjoituksen jälkeen järjestettiin yhteinen palautetilaisuus Kanta-Hämeen kuntien ja kaupunkien kesken.

Kunnan viranhaltijat ja työntekijät ovat käyneet vierailulla yrityksissä sekä opastaneet ja neuvoneet kunnassa toimivia yrittäjiä heidän tarvitsemisissaan asioissa.

Kunnan, yrittäjäyhdistyksen ja kunnassa toimivien yrittäjien kesken on ollut säännöllisiä tapaamisia ajankohtaisten asioiden parissa.

Kunnalla on yritysneuvontaan liittyvä yhteistyösopimus Forssan Yrityskeskityksen kanssa. Myös TyöHämeen yrityspalvelut auttavat tammelalaisia yrityksiä ja työnantajia.

Kuntamarkkinointia on toteutettu esimerkiksi asumiskokeiluiden muodossa. Vuonna 2025 järjestettiin kolme erillistä, viikon mittaista asumiskokeilua Tammelassa asumisesta kiinnostuneille: Letkulla, Teuro-Kuuslammilla ja Riihivalkamassa.

Matkailupalvelut Tammelalle tuottaa Forssan Yrityskeskitys Oy osana Visit Forssan seutu -yhteistyötä.

Kunnan ja yhdistysten välistä yhteistyötä on edistetty esimerkiksi yhdistysiltojen ja yhdistysten uutiskirjeen avulla. Kolmas sektori on mukana aktiivisesti myös erilaisten tapahtumien ja strategisten tavoitteiden toteuttamisessa. Yhdistyksille on tarjottu mahdollisuus osallistua esimerkiksi Mikaelin tapahtuman suunnitteluun ja toteutukseen sekä hyvinvointisuunnitelman laatimiseen. Lisäksi yhdistyksille tarjotaan tiloja kokoontumiseen ja toimintojen toteuttamiseen mm. Manttaalilla ja kunnantalolla.

Vuonna 2025 Tammelassa järjestettiin useita tapahtumia ja kampanjoita, jotka myös osaltaan edistävät kunnan elinvoimaa ja yhteisöllisyyttä. Perinteiset tapahtumat Kirppiskierros ja Mikaelin tapahtuma toteutuivat onnistuneesti myös 2025. Keväällä 2025 Tammela osallistui aktiivisesti myös ensimmäistä kertaa järjestettyihin Välittämisen SM-kisoihin. Kisoissa edistettiin ihmisten ja luonnon hyvinvointia ryhmämuotoisen vapaaehtoistoiminnan avulla. Kisakeikkoja järjestettiin ympäri Tammelaa erilaisten yhdistysten ja kunnan toimesta. Tammela saavutti kisoissa toisen sijan, eli Tammela oli Suomen toiseksi välittävin kunta 2025.

Osallistuva budjetointi

Osallistuvalla budjetoinnilla tarkoitetaan toimintatapaa, jossa kansalaiset päättävät tietyn rahasumman käytöstä. Osallistuva budjetointi on yksi tapa toteuttaa kunnan asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista. Osallistuvassa budjetoinnissa kunnan asukkaat otetaan mukaan pohtimaan, suunnittelemaan ja myös päättämään siitä, miten kunnan käytössä olevia varoja käytetään. Osallistuvaan budjetointiin on Tammelassa budjetoitu 10 000 euroa.

Ehdokashaku Tammelan kunnan osallistuvan budjetoinnin 2025 hankkeeksi oli avoinna 2.–30. tammikuuta. Ehdotuksia osallistuvan budjetoinnin keinoin toteuttaviksi hankkeiksi saapui tammikuun haussa määräaikaan mennessä 11. Työryhmä arvioi ja tarpeen mukaan jatkojalosti hankkeita, joista neljä jatkoi kuntalaisten avoimeen äänestykseen. Työryhmän muodostaa kunnan johtoryhmä, kunnanhallituksen puheenjohtaja, nuorisovaltuuston edustaja ja vanhusneuvoston edustaja.

Äänestys oli avoinna 1.–31. maaliskuuta 2025. Osallistuvan budjetoinnin äänestyksessä annettiin 125 ääntä. 39,2 % äänisaaliin keräsi ehdokas ”erilaisia keinoja Hakkapeliitintien ja kunnantalon ympäristöön”. Työryhmän helmikuuisessa käsittelyssä tätä ideaa muokattiin siten, että keinujen ohella harkittavaksi tulivat myös penkit ja istuimet. Hankkeen toteuttaminen tapahtuu osallistuvan budjetoinnin periaatteiden mukaan ajanjaksolla 1.5.—31.12. ja tänä aikana Tammelan keskustaan sijoitettiin istuimia ja osa istuimista odottaa vielä lopullista sijoituspaikkaansa.

Maaseutupalvelut

Someron kaupunki tuottaa maaseutuhallinnon viranomaistehtävät Tammelan kunnalle vuoden 2013 alusta alkaneen yhteistoimintasopimuksen nojalla. Sopimus koskee kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle lakisääteisesti määrättyjä tehtäviä. (Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa 210/2010). Someron maaseutupalvelut tuottavat palvelut Somerolle, Forssalle ja Tammelalle. Maaseutupalvelut vastaavat mm. tukihakemusten käsittelystä, tukien myöntämisestä, neuvonnasta, viljelijöiden kouluttamisesta, hallinnollisesta valvonnasta ja tukien takaisinperinnöistä. Lisäksi maaseutupalvelut palvelevat maatalousyrittäjiä ja muita sidosryhmiä mm. hirvi-, ja petoeläinvahinkoihin, rauhoitettujen lintujen aiheuttamiin vahinkoihin, hukkakauran valvontaan sekä eläinrekisteriin liittyvissä asioissa. Maaseutupalvelut huolehtivat myös maatalouden alkutuotannon kannalta keskeisten maatalousyrittäjien- ja toimijoiden varaamisesta ns. VAP-maanviljelijöiksi.

Vuosi 2025 oli maaseutupalveluissa henkilöstöhallinnon kannalta haastava osa-aikaisuuksista, poissaoloista sekä sijaisjärjestelyistä johtuen. Maaseutupalveluissa oli töissä kolme vakituista viranhaltijaa, joista 1 virkava-paalla suuren osan vuotta, ja lisäksi yksi määräaikainen maaseutuasiantuntija. Poissaoloista johtuen oli palkat-tuna maaseutuasiantuntijan viransijainen muutaman kuukauden ajaksi, sekä osa-aikainen toimistos sihteeri.

Valvontatyypiset työt ovat lisääntyneet maaseutuhallinnossa ja todennäköisesti lisääntyvät entisestään. Satelliittivalvontaan liittyvät uudet valvontamuodot ja viljelijöiden käyttöön tuotetut mobiilisovellukset ovat aiheuttaneet hämmennystä ja annettujen ohjeiden väärinkäsityksiä. Satelliittivalvontaa tullaan laajentamaan viljelytoimenpi- teiden entistä tarkempaan seurantaan tulevaisuudessa enenevässä määrin. Koulutusta eri tukimuodoista ja nii- hin liittyvästä valvonnasta on järjestetty vuosittain. Lounais-Hämeen yhteinen peltotukihaun koulutus järjestettiin 3.4. Tammelan Valkeaniemen Pirtillä, yhteistyössä Hämeen Ely-keskuksen sekä Loimaan maaseutupalveluiden kanssa. Koko Someron YTA-alueen yhteinen Peltotukihaun koulutus järjestettiin 14.4.2025 Someron Säästö- pankilla. Yleinen alkutuotannon varautumiskoulutus Lounais-Hämeen alueen viljelijöille pidettiin 4.3.2025 Fors- san Kaupungintalolla yhteistyössä MPK:n ja Loimaan maaseutupalvelujen kanssa.

Tammelan tukea hakevien tilojen määrä on ollut vuosittain laskussa. Vuonna 2025 oli 146 Peltotukihakemuksen jättänyttä tilaa. Kaikki hakemukset palautettiin sähköisesti. Tilojen hallussa oli peltoa 9 112 ha. Tammelan viljeli- jöille maksettiin maataloustukia vuonna 2025 5 618 758 euroa.

Elinvoiman ja työllisyyden palvelualue (ulkoinen)	Alkup. TA	Ta-muut	TA muut jälk.	Tot 1-12/25	Poikkeama
Toimintatulot	0	0	0	17 643	17 643
Toimintamenot	-770 080	-134 500	-904 580	-859 356	45 224
Netto (Toimintakate) yhteensä	-770 080	-134 500	-904 580	-841 713	62 867

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP 2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	10	10	0	0	0

Elinvoiman ja työllisyyden palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot			0
Toimintamenot	-2 625	-2 523	103
Netto (Toimintakate) yhteensä	-2 625	-2 523	103

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Edistämme kunnan ja kunnassa toimivien yritysten vuorovaikutusta ja yhteistyötä	Toteutamme säännölliset kunnan ja kunnassa toimivien yrittäjien tapaamiset	Tapaamisten lukumäärä		Neljä tapaamista vuoden 2025 aikana
Toteutuminen	Toteutunut.			
Perustelut	Kunnan ja yrittäjäyhdistyksen tapaamisia on pidetty neljä vuoden 2025. Näiden lisäksi on ollut palavereja ja yhteydenpitoa käytännön asioiden hoitamiseksi, esim. Makkaramarkkinoiden ja Tammelassa tapahtuu -julkaisun toteuttamiseksi. Lisäksi kunnan viranhaltijat ovat tavanneet yrittäjiä yritysvierailujen, kokousten ja tapaamisten kautta.			
Teemme hyvää yritysyhteistyötä	Elinvoimaohjelman valmistuminen	Elinvoimaohjelman hyväksyminen päätöksenteossa		Elinvoimaohjelma on valmis
Toteutuminen	Toteutunut.			
Perustelut	Uusi elinvoimaohjelma hyväksyttiin kunnanvaltuuston kokouksessa 31.3.2025 § 11			
Syvennämme kumppanuuksia työllisyyden edistämiseksi	TyöHämeen toiminnan varmistaminen Tammelassa	Työttömyysaste		TyöHämeen palvelujen tuominen tutuksi kuntalaisille
Toteutuminen	Toteutunut osittain.			
Perustelut	TyöHämeen palveluja tarjotaan säännöllisesti Tammelassa kunnantalolla. Työttömyysaste on kasvanut Tammelassa; maaliskuussa 2025 työttömyysaste oli 8,1 % (218 henkilöä), kesäkuussa 2025 työttömyysaste oli 8,6 % (229 henkilöä) ja syyskuussa 2025 työttömyysaste oli 8,3 % (222 henkilöä) ja joulukuussa 2025 työttömyysaste oli 8,8 % (236 henkilöä).			

TAMMELA

www.tammela.fi

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä. Sen tavoitteena on lisätä kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä ja vahvistaa osallisuutta.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tehdään laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Pitkäjänteinen kehittämissuunnitelma näkyy Tammelan HYTE-kertoimen nousuna. Vuonna 2025 Tammelan HYTE-kerroin oli maakunnan suurin, 70 /100. Tämän myötä Tammela sai myös eniten HYTE-euroja / asukas Kanta-Hämeessä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuus vuoden 2025 HYTE-kertoimen perusteella on 21,6 € / asukas, eli yhteensä 126 000 €, joka on 18 400 € enemmän kuin vuosi sitten.

Vuonna 2025 koottiin tiedot kunnan laajaan hyvinvointikertomukseen. Valtuustokauden vaihtuessa hyvinvointitietoa tarkasteltiin edellisen nelivuotiskauden ajalta ja luotiin tavoitteet vuosille 2025–2029 perustuen ajantasaiseen tilasto- ja indikaattoritietoon, kuntalaisilta nousseisiin huomioihin ja toiveisiin sekä yhdistyksiltä ja vaikuttamistoimielimiltä tulleisiin tietoihin.

Hyvinvointikysely toteutettiin alkuvuodesta 2025 osana hyvinvointitiedonkeruuta. Kuntalaiset ja kunnan palveluita käyttävät pääsivät vastaamaan kyselyyn, jonka teemana oli aktiivinen arki Tammelassa. Tällä kertaa kyselyssä painottui erityisesti vapaa-ajan palvelut, kulttuuritoiminta ja asuinympäristön viihtyisyys. Hyvinvointikyselyn toteuttamisessa pyrittiin huomioimaan kyselyn saavutettavuus ja kyselyä jalkautettiin aktiivisesti. Kattavaa tietoa hyvinvoinnista saatiin viime vuonna myös Kouluterveyskyselystä, johon koulujen oppilaat vastasivat.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen oli yhdistysillan teemana keväällä, jolloin myös 3. sektorin toimijoille tuotiin mahdollisuus osallistua suunnittelutyöhön. Yhteiskehittämistä yhdistysten kanssa toteutettiin myös suunniteltaessa Harrastemessuja, jotka viime vuonna järjestettiin osana Mikaelin tapahtumaa.

Vuonna 2025 Tammela hyväksyttiin osaksi THL:n koordinoimaa valtakunnallista Terve kunta –verkostoa. Verkosto kokoaa yhteen HYTE-kehittämiseen panostavia kuntia, tarjoaa tukea ja jakaa tietoa. Yhteistyö ja verkostoituminen näkyivät vahvasti myös ennaltaehkäisevässä päihdetyössä. Toimintaa toteutettiin seutukunnallisesti, tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa. Tammela lähti myös muistiterveyttä Kanta-Hämeessä edistävän Muistijalkihankkeen pilottikunnaksi.

Käyttötalousoosasto toteutmina sitovat määrärahat

(ulkoinen)

Hallintopalvelut	Alkup. TA	Ta-muut TA	muut jälk.	Tot 1-12/25	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	121 105	0	121 105	255 946	134 841	111 %	211 %
Toimintakulut yhteensä	-3 532 416	-258 500	-3 790 916	-3 731 540	59 376	-2 %	98 %
Toimintakate	-3 411 311	-258 500	-3 669 811	-3 475 594	194 217	-5 %	95 %

4.2.2 Sivistyspalvelut

4.2.2.1 Varhaiskasvatuksen palvelualue

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatustalouden tehtävänä on tarjota laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta alle kouluikäisille lapsille. Jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen.

Tammelassa on kolme päiväkotiä. Kirkonkylässä toimii Päiväkoti Taikatassu, jossa on varhaiskasvatuspaikkoja 1–6-vuotiaille, esiopetuspaikkoja 6-vuotiaille ja luontoliikuntaryhmiä liikuntapuistossa 5–6-vuotiaille. Riihivalkamassa toimii Tammitarhan päiväkoti, jossa on varhaiskasvatuspaikkoja 1–6-vuotiaille, esiopetusta 6-vuotiaille ja vuoroitopalvelua. Portaassa on Portaan päiväkoti, jossa on varhaiskasvatuspaikkoja 1–6-vuotiaille ja esiopetuspaikkoja 6-vuotiaille. Perhepäivähoitoa on tarjolla Riihivalkamassa, Kydössä, Kaukjärvellä ja Lamalassa. Kunnassa on tarjolla lasten kotihoidon tuki ja yksityisen hoidontuen kuntalisä. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluna järjestetään kesäleikkikenttätoimintaa eri puolilla Tammelaa. Leikkikenttätoiminnan toimipaikat valikoituvat tarpeen (kävijämäärien ja palvelun tarjonnan) mukaan. Leikkikenttätoiminnan kohteet ovat olleet Kydössä, Lamalassa ja Teurolla. Portaassa, Riihivalkamassa ja keskustassa on avoinna päiväkoti samaan aikaan.

Varhaiskasvatuksessa on ollut paljon henkilöstön poissaoloja. Varhaiskasvatuksessa on varahenkilöitä, jotka sijaistavat henkilöstön poissaolojen ajalla lapsiryhmässä. Tämän lisäksi varhaiskasvatukseen on palkattu sijaisia. Sijaisten palkkaaminen lisää henkilöstökuluja.

Varhaiskasvatuksen lapsiryhmät ovat täyttyneet loppuvuodesta 2025. Joulukuussa valmisteltiin uusi 1–4-vuotiaiden ryhmä alkamaan vuoden 2026 alussa.

Varhaiskasvatuksen palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	87 000	172 808	85 808
Toimintamenot	-3 518 514	-3 524 023	-5 509
Netto (Toimintakate) yhteensä	-3 431 514	-3 351 215	80 299

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP 2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	154 278	6 129	1 773	9 129	4 015

Varhaiskasvatuksen palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot			0
Toimintamenot	-710 196	-807 147	-96 951
Netto (Toimintakate) yhteensä	-710 196	-807 147	-96 951

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Osallistumisaste (lapsia varhaiskasvatuksessa %)	Tiedottaminen	Tilasto (väestöosallistujat)	6 v 98 % 5 v 100 % 4 v 98 % 3 v 98 % 2 v 74 % 1 v 42 %	5–6 v 99 % 3–4 v 98 % 2 v 80 % 1 v 60 %
Toteutuminen	Toteutunut.			
Perustelut	Osallistumisaste: 6 v 97 %, 5 v 98 %, 4 v 96 %, 3 v 92 %, 2 v 84 %, 1 v 60 %. 1–3 v. lapsia on tullut lisää varhaiskasvatukseen ja 1–3 v on perustettu uusi ryhmä Kirkonkylään.			
Varhaiskasvatuksen laadun arviointi (toimintavuoden aikana henkilöstön ja asiakkaiden toteuttamia useampia arviointeja)	Arviointi	Karvin laatumittari	2 arviointia tehty	Erinomainen
Toteutuminen	Toteutunut.			
Perustelut	Laadun arviointi tehty helmikuussa 2025. Tulokset tasoa 4–5/5. Tuen vaikuttavuuden arviointi tehty tammi-helmikuussa 2025. Vaikuttavuuskeskustelut käyty kaikkien tiimien kanssa.			
ProVaka toimintakulttuuri: osallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja vuorovaikutuksen kehittäminen	Toiminta-kulttuurin kehittäminen	ProVaka toimintaohjelman mukaiset mittarit	Vaihteleva	Yhdenvertaista kaikissa päiväkodeissa 100 %
Toteutuminen	Toteutunut			
Perustelut	Kaikissa päiväkodeissa on tehty tavoitematriisi ProVaka –ohjelman mukaisesti. Matriisin mukaisia toimenpiteitä noudatetaan kaikissa päiväkodeissa. ProVaka tiimit toimivat säännöllisesti. ProVaka materiaalit ovat esillä päiväkodeissa ja niitä käytetään.			

Suoritteet	TP 2022	TP 2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Lasten määrä varhaiskasvatuksessa	239	237	235	231	235
Esioppilaiden määrä	55	43	53	43	38
Perhepäivähoidon paikat	35	35	32	35	28
Päiväkotipaikat	211	225	233	230	228
Kesäleikkikenttätoiminta toimintapäivät	14	20	14	14	14

TAMMELA

www.tammela.fi

Suoritteiden seurannassa lasten määrä varhaiskasvatuksessa on palveluiden piirissä olevien lasten kokonaismäärä (mukaan lukien perhepäivähoito, päiväkodin varhaiskasvatus ja esiopetus). Perhepäivähoidon ja päiväkodin paikkamäärä on kokonaispaikkojen määrä mitoituksen mukaisesti.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu alkoi kunnassa 1.8.2021 ja päättyi kesään 2024. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuivat vuonna 2016 ja 2017 syntyneiden ikäluokat. Kokeilun tarkoituksena oli vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välistä jatkumoa, selvittää perheiden palveluvalintoja sekä saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen. Tammelassa 99 prosenttia lapsista osallistui kaksivuotiseen esiopetukseen. Kaksivuotisen esiopetuksen loppuraportin mukaan kaksivuotinen esiopetus ei lisännyt lasten oppimista enempää mitä varhaiskasvatus tarjoaa. Suomalainen varhaiskasvatus on laadukasta ja lapset oppivat varhaiskasvatuksessa tarvittavia taitoja.

Elokuussa 2023 varhaiskasvatus muuttui asiakkaille maksuttomaksi eli varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja ei enää peritä kuntalaisilta. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on kasvanut aikaisempiin vuosiin verrattuna etenkin 1-2v lasten osalta. Osallistumisaste v. 2024: 1v 42 %, 2v 74 %, 3 - 4v 98 % ja 5 - 6v 99 %. Osallistumisaste v. 2025: 1v 60 %, 2v 84 %, 3v 92 %, 4v 96 %, 5v 98 % ja 6v 97 %. Lasten määrä varhaiskasvatuksessa on nyt 235 lasta. Vuosikymmenen 2020 alussa varhaiskasvatuksen lapsimäärä näytti vähenevän 200 lapsen tuntumaan, mutta maksuton varhaiskasvatus lisäsi lasten osallistumisastetta varhaiskasvatukseen. Myös muutama perhe on muuttanut Tammelaan tietoisena maksuttomasta varhaiskasvatuksesta. Maksuton varhaiskasvatus edistää yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia varhaiskasvatukseen, antaa lapsille mahdollisuuden oppia yhdessä toisten lasten kanssa ja parantaa huoltajien mahdollisuuksia osallistua työelämään.

Lasten moninaiset tarpeet ovat lisääntyneet, mikä on edellyttänyt lisähenkilöstön palkkaamista ja henkilöstön täydennyskoulutusta. Aikaisemmin täydennyskoulutusta ja lisähenkilöstöä rahoitettiin valtion avustamalla hanke-rahoilla. Nyt hankerahoituksia on vähemmän kuin aikaisempina vuosina ja ne kohdistuvat tarkemmin määrättyihin hankkeisiin esim. Erasmus+, tasa-arvo, pihojen luonnonmukaistaminen ja liikunnallistaminen. Nyt täydennyskoulutusmahdollisuudet varataan käyttötalouteen. Isompana ja vaikuttavimpana täydennyskoulutuksena varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on ProVaka ja ProKoulu toimintakulttuurin kehittäminen. Koulutuksella tavoitellaan pysyviä muutoksia palvelualueelle. Pro-malli tähtää positiivisesti oppivaan opetukseen ja käyttäytymisen ongelmien ennaltaehkäisemiseen. Varhaiskasvatuksessa on lisäksi kehitetty jo vuodesta 2020 alkaen leikkipedagogiikkaa, leikkiympäristöjä, englannin kielisuihkutusta ja lasten osallisuutta. Nämä ovat osa laajempaa tavoitetta lasten osallisuuden ja yhdenvertaisuuden toteuttamisessa.

Kunta tukee vakituisen henkilöstön kouluttautumista varhaiskasvatuksen opettajaksi ja erityisopettajaksi, koska näistä ammattiryhmästä on pulaa. Lisäksi osa lastenhoitajia kouluttautuu varhaiskasvatuksen sosionomeiksi. Kunnan tukemana kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajista aloitti varhaiskasvatuksen opettajan opinnot ja yksi opettaja valmistui erityisopettajaksi. Lisäksi kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa opiskelee varhaiskasvatuksen sosionomiksi. Määräaikaisesta henkilöstöstä kolme opiskelee varhaiskasvatuksen opettajaksi.

4.2.2.2 Perusopetuksen palvelualue

Opetus järjestetään valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden sekä paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Koulupäivän yhteydessä järjestetään koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa, kun toiminnan tarve on paikallisesti päätetyn ryhmäkoon (8) mukainen.

Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin. Kuluvana vuonna kaikki perusopetuksensa Tammelassa suorittaneet saivat jatko-opintopaikan.

Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaan perusopetusta kehitetään Suomessa inklusioperiaatteen mukaisesti. Inklusioperiaate edistää myös sivistyspalveluiden strategian toteutumista. Strategian tavoitteina on yhtenäisen ja inklusiivisen opinpolun muodostaminen ja erityisen tuen palveluiden kehittäminen. Tavoitteena on, ettei erityisen tuen palveluita hankita enää muista kunnista.

Perusopetuksen osalta toimintakate ylitti talousarviossa määritellyn summan. Ylitys johtui ennakoilta suuremmista henkilöstömenoista.

Perusopetuksen palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	280 160	343 202	63 042
Toimintamenot	-6 259 060	-6 264 071	-5 011
Netto (Toimintakate) yhteensä	-5 978 900	-5 920 869	58 031

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP 2023	TP 2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	823 179	14 144	8 607	27 999	9 301

Perusopetuksen palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot			0
Toimintamenot	-1 278 726	-1 278 518	208
Netto (Toimintakate) yhteensä	-1 278 726	-1 278 518	208

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Inklusiivisen toimintamallin ja yhteisopettajuuden kehittäminen	Koulukohtaisen toimenpidesuunnitelman laadinta	Toimenpidesuunnitelman toimeenpano	Toimenpidesuunnitelma valmistunut	Suunnitelma valmistunut ja otettu käyttöön
Toteutuminen	Tavoitteet toteutuneet			
Perustelut	Koulut ovat laatineet inklusiosuunnitelmat			
Joustavan esi- ja alkuopetuksen kehittäminen ja nivelvaiheiden poistaminen	Yhteiset toimintatavat	Toteutuu kaikissa yksiköissä	Toteutuu satunnaisesti	Kaikissa yksiköissä yhteiset toimintatavat
Toteutuminen	Toteutunut osassa kouluja ja esiopetusryhmiä.			
Perustelut	Riihivalkamassa ja Portaassa joustava esi- ja alkuopetus toteutuu järjestämällä säännöllisesti yhteistä toimintaa esioppilaille ja alkuopetuksen oppilaille. Keskustassa ja Teurolla on satunnaista yhteistyötä (etäisyys vaikuttaa yhteistyön tekemiseen).			

ProKoulu-toimintakulttuurin kehittäminen	Toimintakulttuurin kehittäminen	ProKoulu-ohjelman mukaiset mittarit	Kaikki koulut ovat aloittaneet ohjelman toteuttamisen	Ohjelma käytössä jokaisessa kouluyksikössä
Toteutuminen	Tavoitteet toteutuneet			
Perustelut	ProKoulu on kaikkien koulujen käytössä			

Suoritteet	TP 2022	TP2023	TP 2024	TA 2025	TP 2025
Peruskoululaiset	558	537	527	527	510
Peruskoulujen opettajat	58	58	57	57	58
Peruskoulujen kuljetusoppilaat	231	240	235	235	224
Koulunkäynnin ohjaajat	18	20	17	17	20
Yhteisten koulujen oppilaat	16	12	14	14	12
Lukion opiskelijat	84	86	84	84	88

Vuoden 2025 tilastointipäivän oppilasmäärä oli 496 oppilasta. Perusopetusta annettiin Tammelassa kevätlukukaudella neljässä alakoulussa (Myllykylä, Porras, Riihivalkama ja Teuro) sekä yhtenäiskoulussa, jonne keskittyi koko kunnan yläluokkien opetus. Yhtenäiskoulussa, Portaan ja Myllykylän kouluissa oppilasmäärä säilyi vuoden 2023 tasolla. Muissa yksiköissä oppilasmäärässä tapahtui vähenemistä. Riihivalkamassa vähennys oli 5 oppilasta ja Teurolla 4 oppilasta.

Yhtenäiskoulussa on perusluokkien lisäksi toiminut koko kuntaa palvelevina Jopo-ryhmä sekä neljä TUPA:a (tuen paikkaa), joissa oppilas opiskelee tarpeen mukaan ja integroituu yleisopetuksen ryhmiin mahdollisimman paljon. Vuoteen 2024 verrattuna tupien määrä väheni yhdellä. Kehittämällä ja vakiinnuttamalla joustavia opetusjärjestelyitä on tavoitteena järjestää oppimisen tukea siten, että jokainen oppilas voisi käydä koulua omassa kunnassa.

Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävästä elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Oppilaskuntatoiminta ja yhteistyö nuorisovaltuuston kanssa ovat nuorille väyliä paikalliseen demokraattiseen vaikuttamiseen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen. Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Koulupäivässä on mukana nuorisotyöntekijän järjestämää kohtaavaa ja osallistavaa toimintaa yläluokkalaisille. Peruskoululaisille on ollut tarjolla Harrastamisen Tammelan mallin -kerhotoimintaa kulttuuri- ja vapaa-aikasihteerin koordinoimana koulupäivien jälkeen kouluilla ja Manttaalilla.

Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsaa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Erityisten opetusjärjestelyiden kautta on tuettu kouluun kiinnittymistä ja tehty mahdolliseksi yksilöllisiä järjestelyitä perusopetuksen suorittamiseksi.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Uudet yhtenäiskoulun tilaratkaisut lisäävät käyttäjien hyvinvointia.

4.2.2.3 Vapaa-ajan palvelualue

Vapaa-ajan palvelualue ylläpitää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä järjestämällä liikunta-, nuoriso- ja kirjasto-palveluita.

Vapaa-ajan palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	163 200	132 742	-30 458
Toimintamenot	-1 042 722	-966 755	75 967
Netto (toimintakate) yhteensä	-879 522	-834 013	45 509

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP 2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	79 632	116 024	95 133	79 279	81 169

Vapaa-ajan palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot		10 813	10 813
Toimintamenot	-305 602	-341 613	-36 011
Netto (toimintakate) yhteensä	-305 602	-330 800	-25 198

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Lukutaidon edistäminen ja lukemiskulttuurin vahvistaminen	Lukutaitoryhmän perustaminen toteutamaan valtakunnallista Lukutaitostrategiaa	Lukutaitoryhmän toiminta	Kunnassa ei ole AVI:n suosittamaa lukutaitoryhmää	Työryhmä on perustettu, sillä on tavoitteet, ja se kokoontuu säännöllisesti tavoitteiden saavuttamiseksi
Toteutuminen	Tavoite toteutunut			
Perustelut	Työryhmä on perustettu ja kokoontunut useita kertoja.			

Nuorten kuulemisen, osallisuuden ja näkyvyyden vahvistaminen sekä maksuttoman harrastustoiminnan vakiinnuttaminen osaksi nuorisopalveluiden toimintaa	Nuorten omien nettisivujen sekä palautekanavien rakentaminen	Nuorten oma nettisivu julkaisu	Nuorten omaa interaktiivista kanavaa eikä nettisivuja ole	Nuorten nettisivun, palautekanavan sekä nuorten tuottaman sisällön julkaisukanava käytössä
	Toteutunut			
	Nuorten nettisivut käytössä.			
Vuosittaisten kyselyiden rakentaminen ja palautteen käsittely tiimissä.	Ajankohtaisten kyselyiden toteuttaminen vuosittain	Vuosittaisia kyselyitä ei ole	Kyselyt kiinteänä osana toimintavuotta	
	Toteutunut			
	Nuorille suunnattu kysely on toteutunut			
Harrastamisen Suomen mallin valtionavustuksen hankkiminen	Valtionavustus myönnetään ja HSM hanke jatkuu uudella kaudella	HSM hankkeen rahoitus haettava vuosittain uudelle kaudelle. Harrastamisen Tammelan malli on jatkunut vuodesta 2022	HSM hankkeelle varmistetaan vuosittain rahoitus ja harrastustoiminta jatkuu vakiintuneena toimintamuotona tehtävään nimetyin koordinaattorin toimesta	
	Toteutunut			
	Harrastamisen Suomen mallin valtionavustus on saatu			

Suoritteet	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Työllistettäviä nuoria	79	77	79	120	95
Nuorisotyön ohjaustunnit	1 315	1 850	1 950	1 800	1830
Kirjastossa käyntejä	64 340	76 190	71 400	56 000	71 143
Kirjastoaineiston lainat	68 153	76 330	74 600	75 000	78 700
Liikunnanohjaustunnit	775	815	780	800	809
Musiikkiopiston opiskelijoita	36	36	36	36	36
Musiikkileikkikoulun ryhmiä	3	!	0	3	0
Musiikkileikkikouluun osallistuneita*			13		14
Kuvataidekoulun opiskelijoita	24	24	24	24	24
Kansalaisopiston opetustunnit	732	669	601	900	601

Musiikkileikkikoulu 2024

Musiikkileikkikouluryhmiä ei Tammelassa järjestetty. Tehostusyrityksistä huolimatta syksyllä 2024 lapsia Tammelan ryhmiin ilmoitettiin vain muutama, joten niitä ei perustettu. Tammelalaisia lapsia kävi Forssan muskariryhmissä kevätlukukaudella 2024 13 kpl. Määrä pysyi samana syyslukukaudella.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluiden toimintaa ohjaa nuorisotyölaki, jonka tarkoituksena on parantaa nuorten elinoloja ja luoda edellytyksiä nuorisotoiminnalle sekä kansalaistoiminnalle ja edistää nuoren kasvua ja kansalaisvalmiuksia.

Nuorisopalvelut tukevat avustuksien muodossa tammelalaisia rekisteröityjä nuorisjärjestöjä, joiden toiminta on yhdistyksen sääntöjen mukaista, kuuluu nuorisolain 1) (1285/2016) 8 §:ssä määritellyn nuorisotoiminnan piiriin.

Nuorisopalveluiden tehtävä on tukea lasten ja nuorten kasvua, itsenäisyyttä ja osallisuutta sekä varmistaa yhdenvertaisuuden toteutumista sekä vapaa-ajalla että nuorten arjessa. Nuorisotyötä tehdään kunnassa kolmella eri tehtäväalueella, joiden toiminnot nivoutuvat yhteen yhteisten nuorten mukana perusnuorisotyössä, koulunuorisotyössä sekä etsivässä nuorisotyössä. Nuorisotyön tavoitteena on luoda edellytyksiä nuorten monimuotoiselle ohjatulle sekä omaehtoiselle harrastustoiminnalle, itsenäistymiselle, henkilökohtaiselle, sosiaaliselle ja ammattimaiselle kehitymiselle, varmistaa yhdenvertaisuuden toteutumista kaikessa toiminnassa sekä tukea nuorten kansalaistoimintaa ja vaikuttamista.

Näitä tavoitteita toteutetaan järjestämällä monipuolisesti kasvatustehtävää toteuttavaa ohjausta, toimintoja ja tapahtumia sekä tarjoamalla mahdollisuuksia nuorten monimuotoiseen yhteisöllisyyteen, kehittämiseen, vaikuttamiseen sekä liikunnalliseen, seikkailu- ja ympäristökasvatukselliseen, kulttuurilliseen ja kansainväliseen nuorisotoimintaan. Nuorisopalvelut ylläpitää ja kehittää monipuolisia nuoris- ja harrastustiloja ohjattujen sekä nuorten omaehtoisen toiminnan mahdollistamiseksi.

Nuorisopolitiikka ja osallisuus

Nuorisopalvelut vastaavat myös nuorisopolitiikan toteuttamisesta ja ohjaamisesta, eli nuorten kasvu- ja elinolojen parantamisesta sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistämisestä kunnassa. Tammelan nuorisopoliittiset toiminnot keskittyvät Nuorisovaltuuston ja Lasten Parlamentin toimintaan, joskin nuorisopoliittisissa kysymyksissä paikallinen työ on usein kuntarajat ylittävää. Nuorisovaltuusto valitsee keskuudestaan myös edustajat kunnan lautakuntiin sekä kunnanhallitukseen, joissa heillä on läsnäolo- ja puheoikeus.

Toiminta

Nuorisopalveluiden pääasialliseen toimintaan kuuluu lukuvuoden aikana järjestettävät nuorten illat, harrastuskerhot ja erilaiset tapahtumat, seikkailukasvatuksellinen toiminta sekä mm. luonto-, liikunta-, taide-, skeitti- ja eräleirien järjestäminen kesällä, kun koulutyö on kesätauolla.

Nuorisopalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä nuorten itsensä lisäksi myös heidän perheidensä, koulujen ja oppilaitosten, liikuntapalveluiden ja muiden kunnan toimialojen, harrastuksien järjestäjien, paikallisten yhdistysten ja yritysten, viranomaisten, nuorisovaltuuston jäsenten, seurakuntien ja muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kuten seutukunnallisten nuorisotyön foorumien kanssa.

Tammelan nuorisopalveluiden keskeisimmät toimintaympäristöt ovat Manttaalin nuorisotila, Oksjärven leirikeskus, Tammelan koulut, Mediapaja sekä Tammelan retkeily- ja ulkoilumaastot ja liikuntapaikat. Nuorisopalvelut toteuttavat myös nuorten pariin jalkautuvaa nuorisotyötä.

Koulunuorisotyö

Päätehtävänä koulunuorisotyöllä on oppilaiden hyvinvoinnin lisääminen, parantaa nuorten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä tukea nuorten jaksamista. Koulunuorisotyöntekijä järjestää kouluilla pienryhmätoimintaa oppilaille, vetää 7- ja 8-luokille tunnetaitoja tukevaa Friends-ohjelmaa, on mukana kiusaamisen vastaisessa työssä sekä järjestää oppilaille muuta hyvinvointia tukevaa toimintaa. Tätä toimintaa on esimerkiksi joka päivä pidettävä olkkari, mihin jokainen luokka pääsee vuorollansa viettämään välituntia ja tapaamaan nuorisotyöntekijää.

Koulunuorisotyöntekijä osallistuu myös välituntitoimintaan, liikkarivälitunneille ja tukioppilaiden kanssa tehtävään työhön. Hän tukee myös oppilaita TET- ja kesätyöpaikkojen haussa. Koulunuorisotyö järjestää nuorille välituntisin vapaaehtoista toimintaa, jolla pyritään kiinnittämään oppilaat koulu yhteisöön ja vähentämään yksinäisyyden tunnetta. Tätä toimintaa on esimerkiksi erilaiset ryhmät ja pitkillä välitunneilla pidettävät miekkailukerrat. Koulunuorisotyöntekijä on Tammelan yläkoululla paikalla neljänä päivänä viikossa, ala-astelaisten kanssa hän työskentelee tarvittaessa. Hän on nuorille turvallinen ja helposti lähestyttävä aikuinen, joka on läsnä koulussa ja vapaa-aikalla muussa nuorisotyössä.

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö tuotettiin 31.7.2025 asti kunnan omana toimintana. 1.8.2025 Fokka Säätiö on alkanut tuottaa etsivää nuorisotyötä Tammelan kunnalle.

1.8.-31.12.2025 asiakkaita oli yhteensä 11. Ohjauksia oli mm. työkokeiluihin, asumiseen liittyvä tuki, työnhakuun liittyvät asiat ja etsivän tuki ja rinnalla kulkeminen.

Syksyn 2025 aikana etsivät jalkautuivat nuorisotila Manttaalille, jossa järjestettiin erilaisia toimintoja nuorille esim. leivontaa. Etsivä nuorisotyö jalkautui Mikaelin -tapahtumaan illan aikana. Joulukuussa 2025 etsivät kävivät esittelemässä toimintaansa Harmoniassa 9.-luokkalaisille yhdessä Ohjaamon työntekijän kanssa. Seutukunnallisesti järjestettävä Sateenkaarikahvila toiminta on osa etsivän nuorisotyön työtä, syksyllä 2025 Sateenkaarikahvila järjestettiin Manttaalilla. Etsivä nuorisotyöntekijä on aina tavattavissa Ohjaamoneuvonnoissa Manttaalilla joka viikko tiistaisin klo 13–16.

- Tehtävänä on tavoittaa tukea tarvitsevat 15–28-vuotiaat nuoret, jotka ovat koulutuksen, työelämän tai muiden palvelujen ulkopuolella, sekä tukea heitä yksilöllisesti heidän elämäntilanteensa selvittämisessä. Työn keskeisiä sisältöjä ovat luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen rakentaminen, nuoren voimavarojen vahvistaminen, arjen hallinnan tukeminen sekä ohjaaminen tarkoituksenmukaisesti palveluihin yhteistyössä eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Työn tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja edistää nuoren osallisuutta ja hyvinvointia.
- Etsivä nuorisotyöntekijä toimii luotettavana aikuisena, jonka tehtävä on tarjota aikaa ja kulkea nuoren rinnalla tarpeen mukaan. Hän on kiireettömissä kohtaamisissa toimiva roolimalli nuorelle.
- Etsivä nuorisotyöntekijä on sosiaalisen vahvistamisen asiantuntija, joka vahvan ammattitaitonsa lisäksi hyödyntää työssään omaa persoonaansa.
- Työ perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Toiminta on nuorelle luottamuksellista ja maksutonta

Työmuotoja ovat esim.

- yksilöohjaus
- jalkautuminen nuorten keskuuteen fyysisesti ja verkossa
- moniammatillinen verkostoyhteistyö
- yhteistyö koulujen kanssa

Nuorisopalvelut on kehittänyt toimintaansa useiden eri projektien, hankkeiden sekä henkilöresurssien kautta:

- Harrastamisen Tammelan mallin hanke käynnistyi – harrastustoiminnassa mukana 100 nuorta joka viikko. Kokonaiskustannus 45 000 €, valtionavustus 70 % (kausi 8/2025–7/2026).
- Seutukunnallinen Walkers-toiminta (kevät 2025)
- Seutukunnallinen koulujen päättarit tapahtuma (kesä 2025)
- 2026 Harrastamisen Tammelan mallin jatkohankkeen haku käynnissä kaudelle 2026–2027.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden vastuualueen tehtävä on liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla sekä luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle. Järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen. Tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoimintaa, sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.

Liikuntapalvelut järjestävät ohjattuja liikuntapalveluja eri kohderyhmät huomioiden. Erityisliikuntapalvelut tuotetaan yhteistyössä seutukunnallisesti sekä yksityisen sektorin kanssa. Kyläyhdistykset tuottavat aktiivisesti ohjattuja liikuntapalveluja yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa.

Liikuntapalvelut tukevat avustuksien muodossa tammelalaisia rekisteröityjä urheiluseuroja, joiden toiminta on yhdistyksen sääntöjen mukaan urheilu- ja liikuntatoimintaa. Lisäksi avustuksia jaetaan Tammelassa toimiville rekisteröidyille yhdistyksille sekä projekti- ja työryhmille silloin, kun avustus kohdennetaan liikuntatoiminnaksi katsottavan hankkeen toteuttamiseen.

Liikuntapalvelut vastaavat kunnan liikuntaolosuhteiden ja liikuntapaikkojen hoidosta sekä kehittämisestä. Talvella myös lähiliikuntapaikkojen jäähoidosta. Peltolatujen teosta vastaavat rekisteröidyt tammelalaiset yhdistykset. Näiden palveluiden tuottamiseen yhdistykset saavat avustuksia.

Tammelan keskeisemmät ulkoliikuntapaikat ovat liikuntapuistossa. Liikuntapuisto sijaitsee lähellä Tammelan keskustaa osoitteessa Kyöpelintie 20. Huoltorakennuksesta löytyvät liikuntapuiston kahvio, kuntosali ja sosiaali-tilat. Liikuntapuistossa voi harrastaa yleisurheilua, frisbeegolfia, beach volleyta, lenkkeilyä, porrasjuoksua ja hiihtoa. Lisäksi voi pelata pesäpalloa, jalkapalloa, tennistä sekä jääkiekkoa. Alueelta löytyy myös suosittu skeittiparkki, sekä ulkoliikuntavälinepaikka. Lokakuussa avattu Tammi Areena viimeistelee liikuntapuiston huippuolosuhteet liikunnan harrastamiselle.

Lähiliikuntapaikkoja kunnassa on viisi kappaletta ne sijaitsevat pääasiallisesti koulujen pihilla. Lähiliikuntapaikoilla voi pelata mm. koripalloa, tennistä jalkapalloa ja jääkiekkoa.

Liikuntapalveluiden hallinnassa on kaksi liikuntasalia, Manttaali ja Riihivalkama, sekä Tammi Areena. Näiden lisäksi on kaksi kuntosalia, Kunto-Tammi ja liikuntapuiston kuntosali.

Kirjastopalvelut

Kirjastopalveluiden tehtävänä on toteuttaa kirjastolain mukaisia tehtäviä kunnassa. Kirjaston tulee mm. tarjota pääsy aineistoihin ja tietoon, ylläpitää monipuolista kokoelmaa, edistää lukemista, tarjota tietopalvelua, tarjota tiloja oppimiseen ja harrastamiseen, edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Kirjastolla on kaksi toimipistettä: pääkirjasto sekä kirjastoauto. Pääkirjasto toimii kunnantalon ensimmäisessä kerroksessa. Pääkirjastossa on asiakaspalveluaikaa viitenä päivänä viikossa. Tämän lisäksi on laajennetut aukioloajat, eli omatoimikirjasto, jota asiakkaat voivat käyttää omilla tunnuksillaan kirjautumalla kaikkina vuoden päivinä klo 7–21. Kirjastoauto palvelee haja-asutusalueen asukkaita. Kaikilla kylien kouluilla ja päiväkodeilla sekä perhepäivähoitajilla on pysäkit.

Kirjastossa on viisi työntekijää, pääkirjastossa neljä ja kirjastoautossa yksi. Kirjastossa on asiakkaiden käytettävissä monitoimitila Hilla, nuortentila Lukki ja hiljainen tila Tyyni. Loppuvuodesta kirjastoon saatiin hankittua kaksi äänieristettyä työpistettä. Kirjastoon on hakeutunut melko paljon mm. etätyöntekijöitä, joille voidaan nyt tarjota rauhallinen työskentelytila. Kirjasto toteuttaa näin kunnan strategiaa huomioimalla etätyön ja monipaikkaisuuden lisääntymisen, samoin kuin paikallisten opiskelijoiden tilatarpeet.

Kirjastoauto Lunki on Tammelan omistuksessa, mutta se palvelee myös Forssassa. Talli, työtilat ja varasto ovat Forssassa. Kustannukset jaetaan pysäkkiajan suhteessa. Kirjastoauto liikennöi vuoroviikoin ilta- ja aamureittejä kummassakin kunnassa. Aamureiteillä tavoitetaan koululaiset ja varhaiskasvatuksen piirissä olevat, iltareiteillä taas aikuisasiakkaat.

Kirjastossa käyntejä oli vuoden aikana yli 71 000. Kirjaston kokoelmaan kuului reilut 39 000 kappaletta aineistoja, joista valtaosa kirjoja. Kirjojen lisäksi kokoelmaan kuuluu mm. sanoma- ja aikakauslehtiä, elokuvia ja pelejä. Uutta aineistoa hankittiin vuoden aikana noin 1900 kappaletta ja poistettiin 1500 kappaletta. Kirjaston lainausmäärät kasvoivat edellisestä vuodesta n. 3,5 % ja olivat nyt 78 700 lainaa.

Kirjasto järjesti vuoden aikana kaksi kirjailijavierailua lapsille ja nuorille, viisi kirjailijavierailua aikuisille sekä tammelalaisten kirjailijoiden illan. Kirjastossa kokoontui lukupiiri kymmenen kertaa ja satutuokioita oli kahdeksan. Kirjastossa järjestettiin tiedepaja lapsille, ja kirjasto osallistui MLL:n ja perhepäivähoitajien tapaamisiin sekä Mikaelin tapahtumaan. Erilaisia käyttäjäkoulutuksia (mm. kirjavinkkaus ja tiedonhaun opetus) järjestettiin 35 kertaa ja niihin osallistui 512 henkilöä. Nämä ovat osa kirjaston ja perusopetuksen välistä yhteistyösopimusta, joka oli nyt toista vuotta käytössä ja on osa tulevaa lukutaitostrategiaa.

Lapsiystävällinen kunta -toiminta

Tammela on vuodesta 2016 saakka ollut mukana Lapsiystävällinen kunta -mallin toteuttamisessa, jossa lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti kunnan asukkaina ja heidät otetaan mukaan palveluiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Lapsiystävällinen kunta -toimintamalli on käytössä kaikilla kunnan palvelualueilla. Vuonna 2020

Tammelan kunta sai toistamiseen Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen, joka on voimassa neljä vuotta eli vuoteen 2024. Unicef hyväksyi syksyllä 2022 Tammelan lapsiystävällinen –kunta (LYK) -toimintasuunnitelman vuosille 2022–2025. Tammela sai kolmannen Lapsiystävällinen kunta tunnuksen joulukuussa 2025.

Lapsiystävällinen kuntatyö jatkuu nykytilan arvioinnilla ja toimintasuunnitelmalla. Tammelalla on mahdollisuus edetä alumnikunnaksi ja toimia esimerkkinä muille. Alumnikunnaksi pääsy edellyttää, että kunta on saanut kolme tunnustusta, jatkaa lapsiystävällinen kuntatyötä, lapsiystävällinen kuntatyö näkyy kuntastrategiassa, perhedytysohjelma sisältää lapsiystävällinen kuntatyön, kunta viestii lapsiystävällisen kunnan työstä ja kunnan lapsen oikeuksia edistävä työ on arvioitu tasolle 3–4 (tasoja 1–4) Unicefin mittariston mukaisesti.

Käyttötalousoosasto toteutmina sitovat määrärahat (ulkoinen)

Sivistyspalvelut	Alkup. TA	Ta- muut	TA muut jälk	Tot 1- 12/25	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	530 360	0	530 360	648 752	118 392	22,32 %	122,32 %
Toimintakulut yhteensä	-10 820 296	0	-10 820 296	-10 754 849	65 447	-0,60 %	99,4 %
Toimintakate	-10 289 936	0	-10 289 936	-10 106 097	183 839	-1,79 %	98,21 %

4.2.3 Tekniset palvelut

4.2.3.1 Yhdyskuntatekniikan palvelualue

Palvelualue huolehtii kunnan katujen, puistojen ja muiden yleisten alueiden rakentamisesta ja kunnossapidosta, tavoitteena turvallinen ja viihtyisä asuinympäristö. Palvelualue vastaa kunnan omistamien metsien hoidosta, jota toteutetaan metsäsuunnitelman mukaan yhteistyössä metsähoitoyhdistyksen kanssa.

Palvelualueen tehtävistä suuri osa toteutetaan urakoitsijoiden toimesta kuten mm. katujen talvihoito. Myös lähes kaikki rakentamistyö tehdään urakoitsijoiden toimesta. Palvelualueella on yksi ympärivuotinen työntekijä, joka talviaikaan tekee metsurintöitä. Kesäaikana työllistetään lisäksi 1 - 2 henkilöä yleisten alueiden, kuten puistojen ja uimarantojen hoidossa sekä kunnossapidossa.

Yhdyskuntatekniikan palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	171 800	337 926	166 126
Valmistus omaan käyttöön	35 000	0	-35 000
Toimintamenot	-658 480	-606 135	52 345
Netto (toimintakate) yhteensä	-451 680	-268 209	183 471

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	553 346	528 226	468 273	426 219	393 676

Yhdyskuntatekniikan palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot		4 300	4 300
Toimintamenot	-20 471	-31 364	-10 893
Netto (toimintakate) yhteensä	-20 471	-27 063	-6 592

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Kestävä viherympäristön hoito	Nurmikenttien muuttaminen vähemmän hoitoa vaativiksi niityiksi	Niittyjen määrä	1 ha	1,5 ha
Toteutuminen	Ei toteutunut			
Perustelut	Viheralueiden hoitamattomuudesta saatu kriittinen palaute			
Valaistuksen keskusohjauksen parantaminen taajamissa, energiasäästö	Valaistuksen parantaminen keskusta- ja kylätaajamien kevytväylillä	Valaisimien ohjauksen päivitys ja uusi hallinta ohjelmisto	Puutteelliset valaisimet kartoitetaan n. 40 kpl	Kartoitusten mukaisesti vaihdetaan 40 kpl
Toteutuminen	Toteutui			
Perustelut				

Vetovoimainen kansanpuisto	Viemäröintisuunnitelman ja rahoitusmallin valmistelu	Suunnitelma	Ei ole	Suunnitelma tehty
	Kevyen liikenteen yhteyden suunnitelman päivitys	Suunnitelma	Ei ole	Suunnitelma tehty
Toteutuminen	Ei toteutunut			
Perustelut	Rahoitusmalli ei toteutunut, liittyvä Saarensalmen silta odottaa edelleen rakentamispäätöstä			
Metsäsuunnitelman mukainen kestävä metsien hoito	Tuhkalannoituksella parannetaan kasvua ja hiilen sidontaa turvemilla	Tuhkalannoitettu metsäala	57 ha	87 ha
Toteutuminen	Ei toteutunut			
Perustelut	Lannoitusta ei laajennettu, resurssipula			

Suoritteet	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Avustettavat tiet/km	288	262	290	290	286
Hoidettavat puistoalueet/ha	18	18	17	17	17
Venesillan leirintäalue/ha	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Kadut ja tiet/km	33,4	33,4	33,3	33,3	33,3
Metsien hoito/ha	644	644	647	644	644

Toiminnalliset muutokset

Uusi yhdyskuntatekniikan päällikkö aloitti syksyllä 2025, muilta osin toiminnallisia muutoksia yhdyskuntatekniikan palvelualueella ei ole.

Aurauskalusto lähtee edellisen vuoden tapaan liikkeelle, kun lunta on kertynyt 5 cm.

Puistojen hoitotaso pyritään pitämään ennallaan, osa hoidettavista puistoalueista on muutettu niityiksi, uusi puistoalue suunniteltu rantapuistohankkeen yhteyteen.

Henkilöstö

Kokoaikainen puistotyöntekijä siirtynyt eläkkeelle ja uuden rekrytointi tehtävään käynnistetään alkuvuoden 2026 aikana. Palvelualueen hallintosihteeri palannut vapaaajaksoltaan, resurssit vakiintuneet.

Investoinnit

Investoinneista oli erillinen suunnitelma. Hankekohtaisena investointina oli Rantapuiston suunnittelu, toteutus odottaa lupaprosessin valmistumista. Papinsillan uuden asuinalueen tekninen suunnittelutyö on pääosin valmistunut, maanrakennustöiden tarjouspyynnöt voidaan valmistella vuodelle 2026. Muut investoinnit kohdistuivat katujen päällysteiden uusimiseen, liikennemerkkeihin ja puistojen kunnostukseen.

4.2.3.2 Kiinteistöjen palvelualue

Palvelualue huolehtii kunnan rakennettujen kiinteistöjen ja tilojen kunnossapidosta, korjausinvestoinneista ja uudisrakentamisesta sekä turvallisesta ja taloudellisesta asumisesta. Toiminta käsittää toimitilojen vuokrauksen lisäksi kunnan asuntojen vuokrauksen, Palvelualueen tavoitteena on tarjota sekä sisäisen että ulkoisen vuokrauksen kautta käyttäjille toimivia ja terveellisiä toimitiloja ja asuntoja. Kiinteistöjen palvelualueella työskentelee kiinteistöpäällikkö, joka hallinnoi koko aluetta. Hänen apunaan toimii hallintosihteeri ja suoraan alaisuudessa 7 kokopäiväistä laitoshuonekustannusmiehistä ja yksi rekryn kautta haussa tuleva kirvesmies. Kesällä otetaan nuorista apua näihin tehtäviin noin 10 henkilöä. Tarpeen vaatiessa käytetään urakoitsijoita. Asumispalvelu käsittää kunnan omat asunnot, myös vanhusväestön sekä hallivuokraukset. Koy Tammelan Vuokra-asunnot on kunnan 100 % omistuksessa ja johtaminen sekä asukasvalinnat hoidetaan kunnan toimesta.

Kiinteistöjen palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	1 906 015	2 192 878	286 863
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0
Toimintakulut	-2 133 350	-2 241 528	-108 178
Netto (toimintakate) yhteensä	-227 335	-48 650	178 685

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	505 098	1 504 147	721 513	1 039 175	1 023 267

Kiinteistöjen palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	1 055 416	1 182 034	126 618
Toimintamenot	-263 047	-284 766	-21 719
Netto (toimintakate) yhteensä	792 369	897 268	104 899

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Energiatehokkuuden parantaminen kiinteistöissä	Ilmastoystävällisen energiamuodon lisääminen	Aurinkovoiman lisääminen kiinteistön energialähteenä	2 kohdetta	4 kohdetta
Toteutuminen	Ei toteutunut			
Perustelut	Soveltuvaa kohdetta ei määritely			
Jätehuollon tehostaminen	Yhdistetään lähekkäin olevia jätepisteitä	Jätepisteiden määrä	23 kpl	19kpl
Toteutuminen	Osittain			
Perustelut	Uuden kohteen käyttöönotto toi muutoksia kokonaisuuteen			

Tarpeettomista kunnan kiinteistöistä luopuminen, Myllykylän koulun myynti	Kohde myydään kiinteistövälittäjän avulla, markkinointi aloitetaan vuoden 2025 alussa	Kohde poistunut kunnan omistuksesta	Koulun toiminta la- kannut, kohteeseen ei ole sijoitettavissa kunnan muita palveluita	Kohde myyty 2025 syksyn aikana
Toteutuminen	Toteutui			
Perustelut	tarjouskilpailun mukaisesti			

Suoritteet	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Toimitilat/m ²	20 493	19 644	20 594	20594	20594
Asunnot/m ²	5556	5 499	3 494	3434	3434
Muut tilat/m ²	2 877	2 877	3 830	5670	4950

Toiminnalliset muutokset

HVA:lle vuokrattujen tilojen osalta loppuvuoden 2025 aikana käyty vuokraneuvottelut, joiden pohjalta laadittu uudet sopimukset. Lisäksi HVA myös irtisanoi terveyskeskuksen tiloista puolet joulukuussa 2025.

Teollisuustilojen vuokraustoiminnassa ei ole ollut muutoksia 2025 aikana.

Harmonian kokonaisuuden valmistuminen toteutui loppukesän 2025 aikana, hankkeen piha-alueeseen saatiin myös valtion tukea.

Myllykylän koulukiinteistön myynti toteutui syksyllä 2025.

Asuntojen ja muiden tilojen käyttöasteessa ei ole ilmennyt merkittäviä muutoksia kokonaisuutta ajatellen.

Henkilöstö

Kirvesmiehen osalta rekrytoinnin valmistelut aloitettu, rekry keväällä -26.

Investoinnit

Hankekohtaisena investointina on valmistunut Harmonia.

4.2.3.3 Kaavoituksen ja lupien palvelualue

Palvelualue huolehtii kunnan maankäytön suunnittelusta, rakentamisen ohjauksesta sekä ympäristönsuojelusta. Maankäytön suunnittelun tavoitteena on luoda edellytyksiä kunnan alueelliselle kehitykselle. Rakennusvalvonta käsittelee lakisääteiset rakennusluvut sekä edistää, opastaa ja valvoo laadukkaasti rakennuskannan ja viihtyisän ympäristön syntymistä ja säilymistä. Ympäristönsuojelu käsittelee lakisääteiset luvat, ilmoitukset ja antaa lausuntoja sekä omalta osaltaan huolehtii ympäristöasioiden edistämisestä, valvonnasta ja neuvonnasta.

Maankäytön suunnittelu, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu hoidetaan kunnan omana toimintana.

Palvelualueeseen sisältyy lisäksi teknisen hallinnon kulut, jotka muodostuvat pääosin henkilöstökuluista sekä kahden lautakunnan, tekninen lautakunta ja ympäristölautakunta, toimintakuluista.

Kaavoituksen ja lupien palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	81 620	59 831	-21 789
Valmistus omaan käyttöön	0	0	0
Toimintamenot	-622 608	-549 482	73 126
Netto (toimintakate) yhteensä	-540 988	-489 650	51 338

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	13 466	6 189	3 686	3 095	3 095

Kaavoituksen- ja lupien palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot			
Toimintamenot	-62 888	-67 178	-4 290
Netto (toimintakate) yhteensä	-62 888	-67 178	-4 290

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Kunnan oman rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun toiminnan käynnistäminen	Sähköisen lupajärjestelmän ja arkiston käyttöönotto, toiminnan aloitus	Toiminta käynnissä	Nykyinen seudullinen toiminta	Kunnan oma toiminta käynnissä
Toteutuminen	Toteutunut			
Perustelut				
Uusi Papinsillan asuinalue	Uuden asuinalueen asemakaavoituksen käynnistäminen ja yleiskaavoituksen jatkaminen	Kaavoituksen eteneminen ja vaiheiden laittaminen julkisesti nähtävälle	Nykyinen yleiskaava	Asemakaavoitus käynnissä ja yleiskaavoitus hyväksymisvaiheeseen
Toteutuminen	Toteutunut			
Perustelut				

Vieraslajikasvillisuuden torjunta	Tiedon lisääminen, kitkentätoimien aloitus	Julkaistu tiedote ja kitkentäohjeistus	Vieraslajien torjunta ei-systemaattista	Vieraslajikasvillisuuden torjuntatoimet käynnistetty, suunnitelma jatkosta
Toteutuminen	Toteutunut			
Perustelut				
Uuden rakentamislain mukaisen rakennusjärjestyksen ja rakennusvalvonnan taksan käyttöönotto vuoden 2025 aikana	Vaiheittainen eteneminen	Uudistettu rakennusjärjestys ja taksa käytössä	Nykyinen rakennusjärjestys ja taksa	Uusi rakennusjärjestys ja rakennusvalvonnan taksa ovat lainvoimaisia
Toteutuminen	Toteutunut			
Perustelut				

Suoritteet	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Rakennus- ja toimenpideluvat	106	93	82	0	16
Rakentamisluvat	0	0	0	60	43
Poikkeamisluvat	11	7	9	10	11
Toimenpideilmoitukset	46	49	6	0	0
Maa-ainesluvut	0	6	1	2	1
Ympäristöluvut	1	3	1	4	1
Valvontatarkastukset	27	21	18	10	16
Jätevesipäätökset	0	0	0	5	0
Vesihuoltolain muk.vap.päätökset	0	1	0	5	1

Toiminnalliset muutokset

Uutta rakentamislakia vastaava rakennusjärjestys on ollut käytössä lähes koko vuoden 2025 ja tähän kohdistuneet hallintosäännön muutokset astuivat voimaan heti vuoden 2025 alkupuolella.

Tammelan kunta siirtyi sähköisen lupakäsittelyn osalta Lupapisteen asiakkaaksi, jolloin samassa yhteydessä ratkesi tarvittava arkistoratkaisu rakennusvalvonnan osalta.

Vesiensuojeluyhdistysten avustuksiin varattiin entisten vuosien tapaan 10 000 euroa, josta jaettiin 8 000 euroa.

Henkilöstö

Hallintosihteeri, rakennus- ja ympäristötarkastaja, tekninen johtaja, kaavoittaja, projektipäällikkö (60 %). Projektipäällikkö eläköityi kesällä 2025. Papinsillan uuden asuinalueen kaavoitustyössä on ollut edelleen rekrytoituna projektityöntekijä koko vuodelle 2025. Kaavoituksen projektityöntekijän panosta riittää myös muiden kunnan keskeneräisten kaavoitustöiden edistämiseen.

Investoinnit Ei investointeja

4.2.3.4 Ruuan ja puhdistuksen palvelualue

Tammelan kunnan ruokapalvelut tuottaa ravitsemussuositusten mukaisia maittavia ja monipuolisia aterioita laadukkaasti, taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti. Perustehtävänä on myös asiakkaiden ohjaaminen oikeisiin ruokattottumuksiin ja –tapoihin. Ammattitaitoinen henkilökunta suunnittelee ja toteuttaa ateriat käyttämällä ensiluokkaisia ja turvallisia elintarvikkeita, sekä kehittää ruokalistaa lähiruokapainotteisesti. Lähituotteita käyttämällä ruokapalvelut tukevat paikallista, seudullista ja maakunnallista yrittäjyyttä kestävän kehityksen periaattein, hiilijalanjälkeä pienentäen ja ympäristöystävällisyyttä korostaen.

Kunnan puhdistuspalvelut vastaavat kiinteistöjen puhtaanapidosta laadukkaasti, hygieenisesti ja joustavasti. Tarkoituksenmukaisella siivouksella tuetaan asiakkaan hyvinvointia ja viihtyisyyttä sekä ylläpidetään kiinteistöjen kuntoa ja pidennetään tilojen käyttöikä. Puhdistuspalveluissa käytetään pääsääntöisesti kotimaisia ja ympäristöystävällisiä puhdistusaineita.

Ruuan ja puhdistuksen palvelualue (Ulkoinen)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	13 700	6 712	-6 988
Toimintamenot	-1 346 794	-1 347 347	-553
Netto (Toimintakate) yhteensä	-1 333 094	-1 340 635	-7 541

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	7 987	5 863	4 050	2 913	2 913

Ruuan- ja puhdistuksen palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	1 488 485	1 568 832	80 347
Toimintamenot	-235 051	-240 369	-5 318
Netto (Toimintakate) yhteensä	1 253 434	1 328 463	75 029

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Lähiruoan käytön lisääminen	Toimittajien tuotteiden kartoitus	%-osuus elintarvikke-ostoista	14 %	18 %
Toteutuminen	Ei toteutunut			

Perustelut	Lähirookatuotteita ei ole riittävästi valikoimissa.			
Elintarvikehankintojen kotimaisuusaste	Huomioidaan koko valmistusprosessissa ruokalistoista alkaen	%-osuus elintarviketoista	84 %	88 %
Toteutuminen	Ei toteutunut			
Perustelut	Hedelmien käyttömäärät ovat lisääntyneet.			
Ruokahävikin minimointi	Ruokahävikin seuranta sovelluksen avulla. Hävikin vähentäminen asiakkaan lautaselta	Lautasjäte g/ruokailija/ateria	25 g/asiakas	15 g/asiakas
Toteutuminen	Toteutunut			
Perustelut	Hävikin määrään kiinnitetty erityistä huomioita.			

Suoritteet	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Koululounaat	(*	(*	118 050	117 400	113400
Päiväkotilounaat	(*	(*	51 300	50 300	50500

(* Lukuja ei ole saatavissa)

Suoritteet ovat kouluissa ja päiväkodeissa tuotettujen lounaiden annosmääriä vuoden aikana. Aiemmin suoritteet ilmoitettiin valmistuskeittiökohtaisesti, jolloin suoritteiksi laskettiin myös aamu- ja välipalat tietyllä laskennallisella kaavalla. Nyt suorite on kappalemäärä tarjottuja lounaita/hlö/v. Näin määrät ovat yksinkertaisemmin laskettavissa ja vertailukelpoisuus eri vuosille on jatkossa helpompaa.

Koulujen kokonainaisuoritemäärä on laskenut oppilasmäärän vähenemisen vuoksi.

Toiminnalliset muutokset

20.1.2025 avautui Yhtenäiskoulu Harmonia ja koulun yhteyteen valmistui kunnan uusi keskuskeittiö. Keittiön toiminta käynnistyi uudessa toimintaympäristössä nopeasti ja hyvin.

Yläkoululaisten maksullinen välipala lopetettiin vähäisen ja epäsäännöllisen menekin vuoksi syksystä 2025. Saman tien siirryttiin joka koululla maksuttomaan päivittäiseen näkkileipä -välipalaan.

Puhdistuspalveluissa siivouspinta-ala on 14 751 m². Pinta-ala väheni uuden koulun myötä n. 2 000 m², mutta vastaavasti koulutilojen tekstiililattiamateriaalit haastavat tilojen siivousta.

Henkilöstö

Ruoka- ja puhdistuspalveluista eläköityi yksi työntekijä v. 2025. Yhden työntekijän toistaiseksi voimassa ollut työsuhde päättyi irtisanoutumiseen.

Vuonna 2025 ruoka- ja puhdistuspalveluissa työskenteli 23 työntekijää. Heistä neljä oli määräaikaisella työsuhteen kanssa.

4.2.3.5 Vesihuollon palvelualue

Vesihuoltolaitoksen tehtävänä on toimittaa yksityisille asiakkailleen ja neljälle kunnassa toimivalle vesihuolto-osakeyhtiölle puhdasta hyvälaatuista talousvettä sekä vastaanottaa näiden asiakkaiden jätevedet ja huolehtia niiden asianmukaisesta puhdistuksesta.

Vesilaitoksella on käytössä kolme pohjavedenottamo. Kaikkien ottamoiden vesi johdetaan UV-suodattimien läpi veden hygieenisen laadun varmistamiseksi. Kahden vedenottamon veden pH arvoa säädetään raakaveden happamuuden poistamiseksi ja yhden vedenottamon vesi johdetaan lisäksi aktiivihilisuodattimen läpi pohjavedessä olevan vähäisen kasvinsuojeluainepitoisuuden poistamiseksi.

Vedenlaatu on kaikilla laitoksilla ollut analyysitulosten mukaan moitteetonta.

Vesilaitoksen vedenlaatua valvotaan voimassa olevan valvontatutkimusohjelman mukaisesti. Päivitystyön yhteydessä tehtiin myös vesilaitoksen riskinarvio, WSP-työkalulla. Riskinarvio päivitetään tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Jätevesistä kaikki toimitetaan Forssan jätevedenpuhdistamolle puhdistettavaksi. Pienpuhdistamon toiminta Liesjärvellä on lakkautettu.

Vesilaitoksella on ollut yksi kokoaikainen asentaja, jonka lisäksi yhdyskuntatekniikan päällikkö ja hallintosihteeri käyttävät osan työajastaan vesilaitoksen töihin. Kaikki rakentamistyöt ja pääosa huoltotöistä toteutetaan ulkopuolisten urakoitsijoiden kanssa yhteistyössä.

Vesihuollon palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	900 000	966 794	66 794
Toimintamenot	-853 592	-697 234	156 358
Netto (Toimintakate) yhteensä	46 408	269 560	223 152

Poistot (ulkoinen)	TP 2022	TP 2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Poistot ja arvonalentumiset	318 718	317 293	535 060	516 141	495 469

Vesihuollon palvelualue (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	29 640	25 455	-4 185
Toimintamenot	-25 893	-45 238	-19 345
Netto (Toimintakate) yhteensä	3 747	-19 783	-23 530

Palvelualueen toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2025
Vedenottamot, toimintavarmuudet varmistaminen	Varautumissuunnitelman päivitys	Suunnitelmat valmiit	Suunnitelmat päivitettäväksi	Päivitetty
Toteutuminen	Osin toteutunut			
Perustelut	Varautumissuunnitelma päivitetään vuoden 2026 aikana.			
Vesihuoltoyritysten fuusiolla valmiudet toteutua	Fuusioselvitystyö osana kyberturvallisuuden parantamishanketta	Fuusioitumisen valmiudet	Selvitystyö fuusioitumisen osalta aloitettu	Fusion valmiudet olemassa
Toteutuminen				
Perustelut				
Viemäriverkon vuotovesien vähentäminen	Selvityksen mukaisten korjausten vaikutusten seurantamittaukset	vuotovesien määrän väheneminen	Vuotovesiselvitys v. 2021 25%	Seurantamittaus 2025 alle 25%
Toteutuminen	Toteutunut			
Perustelut				

Suoritteet	TP 2022	TP2023	TP2024	TA 2025	TP 2025
Vesimäärä/m³					
Verkostoon pumpattu	356 668	326 187	299 159	320 000	292 917
Laskutettu	309 603	284 620	284 379	305 000	282 709
Jätevesimäärä/m³					
Jätevedenpuhdistamolle pumpattu	264 600	275 656	261 306	250 000	253 899
Laskutettu	184 258	197 610	192 731	205 000	201 054

Toiminnalliset muutokset

Liesjärven vedenottamo jatkaa toistaiseksi toimintaansa. Toiminta päättyy, kun Forssan vesihuoltoliikelaitos saa Portaan vedenottamon toimintavalmiiksi ja vedentoimitussopimus on tämän osalta laadittu.

Henkilöstö

Henkilöstön osalta on tapahtunut muutoksia: Hallintosihteerin tehtävästä vapaajaksolla ollut hallintosihteerin on palannut töihin sekä uusi yhdyskuntatekniikan päällikkö on aloittanut syksyllä 2025.

Investoinnit

Vedenottamo Liesjärvellä jatkaa vielä v. 2025. Pienempinä investointeina parannettiin vesihuollon toimitusvarmuutta ja uusittiin venttiilejä. Lisäksi tehtiin vähäisiä laajennuksia viemäriverkkoon. Vesihuoltolaitoksien yhdistymisen osalta tehdään asiantuntijatyötä ja tähän liittyvää investointia on suunniteltu vuodelle 2026.

Käyttötalousoosasto toteumina sitovat määrärahat (ulkoinen)

Tekniset palvelut	Alkup. TA	Ta-muut	TA muut jälk	Tot 1-12/25	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	3 073 135	0	3 073 135	3 564 141	491 006	15,98 %	115,98 %
Valmistus omaan käyttöön	35 000	0	35 000	0	-35 000	-100,00 %	0,00 %
Toimintakulut yhteensä	-5 614 824	0	-5 614 824	-5 441 726	173 098	-3,08 %	96,92 %
Toimintakate	-2 506 689	0	-2 506 689	-1 877 585	629 104	-25,10 %	74,90 %

Kunta yhteensä	Alkup. TA	Ta-muut	TA muut jälk	Tot 1-12/25	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	3 724 600	0	3 724 600	4 468 839	744 239	20 %	120 %
Valmistus omaan käyttöön	35 000	0	35 000	0	-35 000	-100 %	0 %
Toimintakulut yhteensä	-19 967 536	-258 500	-20 226 036	-19 928 115	297 921	-1 %	99 %
Toimintakate	-16 207 936	-258 500	-16 466 436	-15 459 276	1 007 160	-6 %	94 %

Yhteensä (sisäiset)	Talousarvio 2025	Toteuma 2025	Poikkeama
Toimintatulot	3 026 348	3 234 986	208 638
Toimintamenot	-3 026 348	-3 234 986	-208 638
Netto (toimintakate) yhteensä	0	0	0

4.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Tuloslaskelman toteutumisvertailu

Ulkoiset menot	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama%	Poikkeama
Toimintatulot						
Myyntitulot	1 433 490		1 433 490	1 731 143	20,8 %	297 653
Maksutulot	98 550		98 550	132 574	34,5 %	34 024
Tuet ja avustukset	228 000		228 000	320 696	40,7 %	92 696
Muut toimintatulot	1 964 560		1 964 560	2 284 426	16,3 %	319 866
Toimintatulot	3 724 600	0	3 724 600	4 468 839	20,0 %	744 239
Valmistus omaan käyttöön	35 000		35 000	0	-100,0 %	-35 000
Toimintamenot						
Henkilöstömenot	-11 782 014		-11 782 014	-11 688 588	-0,8 %	93 426
Palvelujen ostot	-5 285 844	-25 000	-5 310 844	-5 052 668	-4,9 %	258 176
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 914 718		-1 914 718	-1 941 797	1,4 %	-27 079
Avustukset	-687 600	-233 500	-921 100	-945 656	2,7 %	-24 556
Muut toimintamenot	-297 360		-297 360	-299 405	0,7 %	-2 045
Toimintamenot	-19 967 536	-258 500	-20 226 036	-19 928 114	-1,5 %	297 922
Toimintakate	-16 207 936	-258 500	-16 466 436	-15 459 275	-6,1 %	1 007 161
Verotulot	14 140 142		14 140 142	13 815 352	-2,3 %	-324 790
Valtionosuudet	4 499 022		4 499 022	4 587 112	2,0 %	88 090
Rahoitustulot ja -menot						
Korkotulot	1 500		1 500	1 514	0,9 %	14
Muut rahoitustulot	58 000		58 000	68 246	17,7 %	10 246
Korkomenot	-480 000		-480 000	-432 843	-9,8 %	47 157
Muut rahoitusmenot				-342		-342
	-420 500		-420 500	-363 425	-13,6 %	57 075
Vuosikate	2 010 728	-258 500	1 752 228	2 579 763	47,2 %	827 535
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 121 054		-2 121 054	-2 013 261	-5,1 %	107 793
Satunnaiset kulut	0		0	0		0
Tilikauden tulos	-110 326	-258 500	-368 826	566 503	-253,6 %	935 329
Tilinpäätössiirrot	111 326		111 326	-388 675	0,0 %	-500 001
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 000	-258 500	-257 500	177 828	-169,1 %	435 328

Sisäiset ja ulkoiset menot	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama%	Poikkeama
Toimintatulot						
Myyntitulot	3 556 737		3 556 737	3 943 984	10,9 %	387 247
Maksutulot	98 550		98 550	132 574	34,5 %	34 024
Tuet ja avustukset	228 000		228 000	320 696	40,7 %	92 696
Muut toimintatulot	2 867 661		2 867 661	3 306 571	15,3 %	438 910
Toimintatulot	6 750 948	0	6 750 948	7 703 825	14,1 %	952 877
Valmistus omaan käyttöön	35 000		35 000	0	-100,0 %	-35 000
Toimintamenot						
Henkilöstömenot	-11 782 014		-11 782 014	-11 688 588	-0,8 %	93 426
Palvelujen ostot	-7 398 372	-25 000	-7 423 372	-7 256 579	-2,2 %	166 793
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 925 434		-1 925 434	-1 950 714	1,3 %	-25 280
Avustukset	-687 600	-233 500	-921 100	-945 656	2,7 %	-24 556
Muut toimintamenot	-1 200 464		-1 200 464	-1 321 563	10,1 %	-121 099
Toimintamenot	-22 993 884	-258 500	-23 252 384	-23 163 101	-0,4 %	89 283
Toimintakate	-16 207 936	-258 500	-16 466 436	-15 459 275	-6,1 %	1 007 161
Verotulot	14 140 142		14 140 142	13 815 352	-2,3 %	-324 790
Valtionosuudet	4 499 022		4 499 022	4 587 112	2,0 %	88 090
Rahoitustulot ja -menot						
Korkotulot	1 500		1 500	1 514	0,9 %	14
Muut rahoitustulot	79 381		79 381	89 627	12,9 %	10 246
Korkomenot	-480 000		-480 000	-432 843	-9,8 %	47 157
Muut rahoitusmenot	-21 381		-21 381	-21 722	1,6 %	-341
	-420 500		-420 500	-363 425	-13,6 %	57 075
Vuosikate	2 010 728	-258 500	1 752 228	2 579 763	47,2 %	827 535
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 121 054		-2 121 054	-2 013 261	-5,1 %	107 793
Satunnaiset kulut	0		0	0		0
Tilikauden tulos	-110 326	-258 500	-368 826	566 503	-253,6 %	935 329
Tilinpäätössiirrot	111 326		111 326	-388 675	0,0 %	-500 001
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 000	-258 500	-257 500	177 828	-169,1 %	435 328

4.4 Investointien toteutuminen

Ulkoinen

	Talousarvio 2025	TA muutokset	TA muutosten jälkeen	TP 2025	%	Poikkeama
KUNNANHALLITUS						
Investointimenot	-137 000,00	-250 000,00	-387 000,00	-316 224,57		
Investointimenot yhteensä	-137 000,00	-250 000,00	-387 000,00	-316 224,57	82 %	70 775,43
Investointitulot	0,00	0,00	0,00	20 307,16		
Investointitulot yhteensä	0,00	0,00	0,00	20 307,16	100 %	20 307,16
Investoinnit, netto	-137 000,00	-250 000,00	-387 000,00	-295 917,41	76 %	91 082,59
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
Investointimenot	-4 410 000,00	-800 000,00	-5 210 000,00	-4 098 867,04		
Investointimenot yhteensä	-4 410 000,00	-800 000,00	-5 210 000,00	-4 098 867,04	79 %	1 111 132,96
Investointitulot	0,00	0,00	0,00	124 000,00		
Investointitulot yhteensä	0,00	0,00	0,00	124 000,00	100 %	124 000,00
Investoinnit netto	-4 410 000,00	-800 000,00	-5 210 000,00	-3 974 867,04	76 %	1 235 132,96
SIVISTYSLAUTAKUNTA						
Investointimenot	-236 437,00	0,00	-236 437,00	-210 387,40		
TA-muutos		0,00	0,00			
Investointimenot yhteensä	-236 437,00	0,00	-236 437,00	-210 387,40	89 %	26 049,60
Investointitulot	0,00	0,00	0,00	30 000,00		
Investointitulot yhteensä	0,00	0,00	0,00	30 000,00	100 %	30 000,00
Investoinnit netto	-236 437,00	0,00	-236 437,00	-180 387,40	76 %	56 049,60
VESILAITOS						
Investointimenot	-115 000,00	0,00	-115 000,00	-24 243,60		
Investointimenot yhteensä	-115 000,00	0,00	-115 000,00	-24 243,60	21 %	90 756,40
Investointitulot	0,00	0,00	0,00	0,00		
Investointitulot yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00		
Investoinnit, netto	-115 000,00	0,00	-115 000,00	-24 243,60	21 %	90 756,40
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
Investointimenot	-4 898 437,00	-1 050 000,00	-5 948 437,00	-4 649 722,61		
Investointimenot yhteensä	-4 898 437,00	-1 050 000,00	-5 948 437,00	-4 649 722,61	78 %	1 298 714,39
Investointitulot	0,00	0,00	0,00	174 307,16		
Investointitulot yhteensä	0,00	0,00	0,00	174 307,16	100 %	174 307,16
Investoinnit, netto	-4 898 437,00	-1 050 000,00	-5 948 437,00	-4 475 415,45	75 %	1 473 021,55

TAMMELA

www.tammela.fi

4.5 Investointien toteutuminen kustannuspaikoittain

Ulkoinen

 = valtuuston nähden sitova

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA- muutos	TA yhteensä	TP 2025	Poikkeama
KUNNANHALLITUS						
9110 Maa- ja vesialueet						
9103	Maa-alueet					
	<i>menot</i>	-70 000	-250 000	-320 000	-311 816	8 184
	<i>tulot</i>	0		0	20 307	20 307
	<i>netto</i>	-70 000	-250 000	-320 000	-291 509	28 491
91100 Hankekohtaiset investoinnit						
9109	Verkkosivu-uudistus					
	<i>menot</i>	-30 000		-30 000	-3 268	26 732
	<i>tulot</i>	0		0		0
	<i>netto</i>	-30 000	0	-30 000	-3 268	26 732
9110	Sähköinen arkisto					
	<i>menot</i>	-27 000		-27 000	-1 141	25 859
	<i>tulot</i>	0		0		0
	<i>netto</i>	-27 000	0	-27 000	-1 141	25 859
9111	Sähköinen luottamushenkilörekisteri					
	<i>menot</i>	-10 000		-10 000	0	10 000
	<i>tulot</i>	0		0		0
	<i>netto</i>	-10 000		-10 000	0	10 000
KUNNANHALLITUS YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-137 000	-250 000	-387 000	-316 225	70 775
	Investointitulot	0	0	0	20 307	20 307
	Investoinnit netto	-137 000	-250 000	-387 000	-295 917	91 083

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA- muutos	TA yhteensä	TP 2025	Poikkeama
SIVISTYSLAUTAKUNTA						
9620	Irtaimisto					
9622	Yhtenäiskoulun luokkien varustus					
	<i>menot</i>	-167 437	0	-167 437	-133 360	34 077
	<i>tulot, rahoitusosuus</i>	0	0	0	0	0
	<i>netto</i>	-167 437	0	-167 437	-133 360	34 077
9625	Riihivalkaman ruokalan tuolit					
	<i>menot</i>	-10 000	0	-10 000	-10 037	-37
	<i>tulot, rahoitusosuus</i>	0	0	0	0	0
	<i>netto</i>	-10 000	0	-10 000	-10 037	-37
9628	Portaan päiväkoti					
	<i>menot</i>	-10 000	0	-10 000	-10 043	-43
	<i>tulot, rahoitusosuus</i>	0	0	0	0	0
	<i>netto</i>	-10 000	0	-10 000	-10 043	-43
9629	Traktorimönkijä telavaru- rustuksella					
	<i>menot</i>	-14 000	0	-14 000	-11 474	2 526
	<i>tulot, rahoitusosuus</i>	0	0	0	0	0
	<i>netto</i>	-14 000	0	-14 000	-11 474	2 526
96665	Muu rakentaminen					
9645	Tammitarhan pihan parantaminen					
	<i>menot</i>	0	0	0	-18 926	-18 926
	<i>tulot, rahoitusosuus</i>	0	0	0	30 000	30 000
	<i>netto</i>	0	0	0	11 074	11 074
	<i>Kokonaiskustannus</i>	79 702				
9658	Päiväkoti Taikatassun hankinnat					
	<i>menot</i>	-35 000	0	-35 000	-26 546	8 454
	<i>tulot, rahoitusosuus</i>	0	0	0	0	0
	<i>netto</i>	-35 000	0	-35 000	-26 546	8 454
SIVISTYSLAUTAKUNTA						
YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-236 437	0	-236 437	-210 387	26 050
	Investointitulot	0	0	0	30 000	30 000
	Investoinnit netto	-236 437	0	-236 437	-180 387	56 050

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA- muutos	TA yhteensä	TP 2025	Poikkeama
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
9320	Irtaimisto					
9305	Pakettiauto <i>menot</i>	-25 000	0,00	-25 000	-24 806	194
	IRTAIMISTO YHTEENSÄ					
	Investointimenot	-25 000	0	-25 000	-24 806	194
	Investointitulot	0	0	0	0	0
	Investoinnit netto	-25 000	0	-25 000	-24 806	194
9350	Yhdyskuntarakentaminen					
9320	Liikenneväylien rakentaminen (hanke) <i>menot</i>	-80 000	0	-80 000	0	80 000
9317	Puistot <i>menot</i>	-20 000	0	-20 000	0	20 000
9319	Tievalaistus <i>menot</i>	-10 000	0	-10 000	-13 328	-3 328
9322	Kaavateiden päällystäminen (hanke) <i>menot</i>	-100 000	0	-100 000	0	100 000
9323	Tieviitat <i>menot</i>	-20 000	0	-20 000	0	20 000
9324	Ojajärventien oikaisu <i>menot</i>	-70 000	0	-70 000	0	70 000
9327	Rantapuisto <i>menot</i>	-200 000	0	-200 000	0	200 000
9349	Papinsilta <i>menot</i>	-50 000	0	-50 000	-63 143	-13 143
9363	Manttaalin uimaranta, ymp. Kehitys <i>menot</i>	-30 000	0	-30 000	0	30 000
	YHDYSKUNTARAKENTAMINEN YHTEENSÄ					
	Investointimenot	-580 000	0	-580 000	-76 471	503 529
	Investointitulot	0	0	0	0	0
	Investoinnit netto	-580 000	0	-580 000	-76 471	503 529

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA- muutos	TA yhteensä	TP 2025	Poikkeama
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
9360	Talonrakentaminen					
9395	Yhtenäiskoulu					
	<i>menot</i>	-2 700 000	-800 000	-3 500 000	-3 477 729	22 271
	<i>rahoitusosuus</i>	0	0	0	124 000	124 000
	<i>netto</i>	-2 700 000	-800 000	-3 500 000	-3 353 729	146 271
	<i>Kokonaiskustannus</i>	16 525 810				
9397	Johdintien halli					
	<i>Menot</i>	-100 000	0	-100 000	11 674	111 674
93365	Muu rakentaminen					
9346	Teuron koulu					
	<i>menot</i>	-15 000	0	-15 000	0	15 000
9350	Kunnantalo					
	<i>menot</i>	-680 000	0	-680 000	-430 344	249 656
9351	Manttaali					
	<i>menot</i>	-30 000	0	-30 000	0	30 000
9354	Päiväkoti II (Laiho, Haitu- lat)					
	<i>menot</i>	-25 000	0	-25 000	0	25 000
9356	Päiväkoti (ent. kansakoulu, Maahiset)					
	<i>menot</i>	-15 000	0	-15 000	-12 815	2 185
9358	Tammitarhan päiväkoti					
	<i>menot</i>	-15 000	0	-15 000	-15 118	-118
9369	Tammitorpat					
	<i>menot</i>	-55 000	0	-55 000	-73 259	-18 259
9375	Tammikartano					
	<i>menot</i>	-20 000	0	-20 000	0	20 000
9377	Liikuntakeskus					
	<i>menot</i>	-25 000	0	-25 000	0	25 000
9386	Norrintie 6A					
	<i>menot</i>	-30 000	0	-30 000	0	30 000

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA- muutos	TA yhteensä	TP 2025	Poikkeama
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
9389	Norrintien kiinteistöt <i>menot</i>	-35 000	0	-35 000	0	35 000
9392	Energiatehokkuus investoinnit <i>menot</i>	-60 000	0	-60 000	0	60 000
RAKENTAMINEN YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-3 805 000	-800 000	-4 605 000	-3 997 590	607 410
	Investointitulot	0	0	0	124 000	124 000
	Investoinnit netto	-3 805 000	-800 000	-4 605 000	-3 873 590	731 410
TEKNINEN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-4 410 000	-800 000	-5 210 000	-4 098 867	1 111 133
	Investointitulot	0	0	0	124 000	124 000
	Investoinnit netto	-4 410 000	-800 000	-5 210 000	-3 974 867	1 235 133

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA- muutos	TA yhteensä	TP 2025	Poikkeama
VESI- LAITOS						
97755 Muu yhdyskuntarakentaminen						
9760	Papinsilta <i>menot</i>	-35 000	0	-35 000	0	35 000
9770	Vesilaitos <i>menot</i>	-60 000	0	-60 000	-24 244	35 756
9775	Viemärlaitos <i>menot</i>	-20 000	0	-20 000	0	20 000
VESILAITOS YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-115 000	0	-115 000	-24 244	90 756
	Investointitulot	0	0	0	0	0
	Investoinnit netto	-115 000	0	-115 000	-24 244	90 756
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-4 898 437	-1 050 000	-5 948 437	-4 649 723	1 298 714
	Investointitulot	0	0	0	174 307	174 307
	Investoinnit netto	-4 898 437	-1 050 000	-5 948 437	-4 475 415	1 473 022

4.6 Rahoitusosan toteutuminen

(ulkoinen)	TA 2024 1 000 €	TA muutokset 1 000 €	TA muutosten jälkeen 1 000 €	Toteuma 1 000 €	Poikkeama 1 000 €
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	2 011	-259	1 752	2 579	-827
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjauserät			0	-57	57
Investointien rahavirta					
Investointimenot	4 898	1 050	5 948	4 649	1 299
Rahoitusosuudet investointimenoihin				154	-154
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot				78	-78
Toiminta ja investoinnit, netto	-2 887	-1 309	-4 196	-1 895	-2 301
Rahoitustoiminta					
Rahoitus					
Antolainojen muutokset					
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 700		10 700	8 000	2 700
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	1 245		1 245	1 010	-235
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-6 500		-6 500	-6 100	-400
Vaikutus maksuvalmiuteen	68	-1 309	-1 241	-1 005	-236

4.7 Yhteenvedo valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

1 000 €	Määrärahat					Tuloarviot				
	Alkup. talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Alkup. talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Käyttötalousosa										
Halinto- ja kehittämispalvelut	3 532	259	3 791	3 732	59	121		121	256	-135
Sivistyspalvelut	10 820		10 820	10 755	65	530		530	649	-119
Tekniset palvelut	5 615		5 615	5 442	173	3 108		3 108	3 564	-456
Tuloslaskelmaosa										
Verotulot						14 140		14 140	13 815	325
Valtionosuudet						4 499		4 499	4 587	-88
Korkotulot						2		2	2	0
Muut rahoitustulot						58		58	68	-10
Korkomenot	480		480	433	47					
Muut rahoitusmenot										
Investointiosa										
Maa-alueet	70	250	320	312	8				21	-21
Verkkosivu-uudistus	30		30	3	27					
Sähköinen arkisto	27		27	1	26					
Sähköinen luottamushenkilörekisteri	10		10		10					
Tekninen ltk, muu irtaimisto	25		25	25	0					
Hankekohtainen, investoinnit	500		500	63	437					
Muu yhdyskuntarakentaminen	80		80	13	67					
Rakentaminen, hankekohtaiset	2 800	800	3 600	3 466	134				124	-124
Muu rakentaminen	1 005		1 005	532	473					
Vapaa-ajan ltk hankekoht. irtaimisto	167		167	133	34					
Vapaa-ajan ltk muu. irtaimisto	34		34	32	2					
Vapaa-ajan ltk:n, muu rak.	35		35	45	-10				30	-30
Vesilaitos, muu rakentaminen	115		115	24	91					
Rahoitusosa					0					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			0		0	10 700		10 700	8 000	2 700
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	1 245		1 245	1 010	235					
Lyhytaikaisten lainojen muutos	6 500		6 500	6 100	400					
Oman pääoman muutokset										
Vaikutus maksuvalmiuteen	68	-1 309	-1 241	-1 005	-236					0
Yhteensä	33 158	0	33 158	31 116	2 042	33 158	0	33 158	31 116	2 042

5 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

5.1 Kunnan tuloslaskelma

TULOSLASKELMA	2025	2024
<i>Ulkoiset</i>		
Toimintatuotot		
Myyntituotot	1 731 142,70	1 748 446,18
Maksutuotot	132 574,11	154 363,38
Tuet ja avustukset	320 696,29	373 042,75
Muut toimintatuotot	2 284 425,71	2 191 664,90
Toimintatuotot	4 468 838,81	4 467 517,21
Valmistus omaan käyttöön	0,00	69 984,83
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-9 403 661,07	-9 458 648,30
Henkilösivukulut	-2 284 927,13	-2 257 974,12
Eläkekulut	-1 896 134,38	-1 957 370,21
Muut henkilösivukulut	-388 792,75	-300 603,91
Palvelujen ostot	-5 052 667,97	-5 191 406,89
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 941 797,04	-2 050 942,97
Avustukset	-945 656,35	-699 078,02
Muut kulut	-299 404,71	-370 919,67
Toimintakulut	-19 928 114,27	-20 028 969,97
Toimintakate	-15 459 275,46	-15 491 467,93
Verotulot	13 815 352,28	13 857 573,60
Valtionosuudet	4 587 112,00	4 427 206,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	1 513,69	1 513,69
Muut rahoitustuotot	68 245,98	68 322,63
Korkokulut	-432 843,05	-357 233,64
Muut rahoituskulut	-341,68	-2 232,12
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	-363 425,06	-289 629,44
Vuosikate	2 579 763,76	2 503 682,23
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 013 260,52	-1 841 646,19
Satunnaiset erät	0,00	-1 784 597,21
Tilikauden tulos	566 503,24	-1 122 561,17
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	111 325,27	117 114,13
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-500 000,00	0,00
Tilikauden yli/alijäämä	177 828,51	-1 005 447,04

5.2 Rahoituslaskelma

	2025	2024
<i>Sisältää ulkoiset rahan lähteet ja rahan käytön</i>		
Toiminnan rahavirta	2 522 492,92	2 557 651,25
Vuosikate	2 579 763,76	2 503 682,23
Tilikauden verot		
Satunnaiset erät	0,00	-1 784 597,21
Tulorahoituksen korjaukset	-57 270,84	1 838 566,23
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 649 722,61	-13 463 050,90
Rahoitusosuudet investointimenoihin	154 000,00	166 700,00
Pysyvien vastaavienhyödykkeiden luovutustulot	77 578,00	3 087 345,02
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 895 651,69	-7 651 354,63
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys	0,00	0,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8 000 000,00	6 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 009 898,00	-759 898,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-6 100 000,00	3 500 000,00
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Oman pääoman muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-54 091,67	-62 715,70
Vaihto-omaisuuden muutos	6 232,21	2 434,33
Saamisten muutos	256 434,91	-114 505,69
Korottomien velkojen muutos	-928 778,31	196 097,97
Rahoituksen rahavirta	169 899,14	8 761 412,91
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 725 752,55	1 110 058,28
Rahavarat 31.12.	880 999,14	2 606 751,69
Rahavarat 1.1.	2 606 751,69	1 496 693,41

5.3 Tase

(Ulkoinen)

TASE	2025	2024
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	47 544 243,57	45 082 088,64
Aineettomat hyödykkeet	0,00	0,00
Tietokoneohjelmistot	0,00	0,00
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	0,00
Aineelliset hyödykkeet	44 020 938,03	41 558 783,10
Maa- ja vesialueet	4 759 057,72	4 467 549,07
Rakennukset	31 093 611,16	15 098 612,07
Kiinteät rakenteet ja laitteet	7 320 557,17	8 146 418,14
Koneet ja kalusto	777 020,72	300 145,98
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	70 691,26	13 546 057,84
Sijoitukset	3 523 305,54	3 523 305,54
Osakkeet ja osuudet	3 370 018,36	3 370 018,36
Muut saamiset	56 474,00	56 474,00
Muut lainasaamiset	96 813,18	96 813,18
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	92 177,50	91 971,67
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	92 177,50	91 971,67
VAIHTUVAT VASTAAVAT	2 162 258,31	4 150 677,98
Vaihto-omaisuus	8 170,71	14 402,92
Valmiit tuotteet	8 170,71	14 402,92
Saamiset	1 273 088,46	1 529 523,37
Pitkäaikaiset saamiset	92 917,96	103 493,39
Myyntisaamiset	92 917,96	103 493,39
Lainasaamiset	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00
Lyhytaikaiset saamiset	1 180 170,50	1 426 029,98
Myyntisaamiset	779 297,02	723 726,50
Lainasaamiset	0,00	6 000,00
Muut saamiset	288 257,27	601 255,57
Siirtosaamiset	112 616,21	95 047,91
Rahat ja pankkisaamiset	880 999,14	2 606 751,69
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>49 798 679,38</u>	<u>49 324 738,29</u>

TASE	2025	2024
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	27 647 642,33	27 469 813,82
Peruspääoma	15 469 055,55	15 469 055,55
Arvonkorotusrahasto	48 900,32	48 900,32
Muut omat rahastot	1 653 009,54	1 653 009,54
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	10 298 848,41	11 304 295,45
Tilikauden yli-/alijäämä	177 828,51	-1 005 447,04
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	2 585 071,88	2 196 397,15
Poistoero	2 035 071,88	2 146 397,15
Vapaaehtoiset varaukset	550 000,00	50 000,00
PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	0,00	0,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	635 157,44	689 043,28
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	557 356,36	606 917,27
Muut toimeksiantojen pääomat	77 801,08	82 126,01
VIERAS PÄÄOMA	18 930 807,73	18 969 484,04
Pitkäaikainen	14 092 504,00	7 502 402,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	14 092 504,00	7 502 402,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Saadut ennakot	0,00	0,00
Ostovelat	0,00	0,00
Lyhytaikainen	4 838 303,73	11 467 082,04
Joukkovelkakirjalainat	400 000,00	6 500 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 209 898,00	809 898,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Saadut ennakot	28 259,32	24 523,19
Ostovelat	1 321 810,73	2 314 769,11
Muut velat	204 475,89	194 952,15
Siirtovelat	1 673 859,79	1 622 939,59
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>49 798 679,38</u>	<u>49 324 738,29</u>

5.4 Konsernilaskelmat

Konsernin tuloslaskelma

(ulkoinen)

TULOSLASKELMA	2025	2024
	<i>1 000 €</i>	<i>1 000 €</i>
Toimintatuotot	5 503	6 013
Toimintakulut	-21 757	-22 924
Osuus osakkuusyhteisön voitosta/tappiosta	64	-25
Toimintakate	-16 190	-16 936
Verotulot	13 815	13 857
Valtionosuudet	5 771	5 635
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	16	21
Muut rahoitustuotot	69	76
Korkokulut	-519	-442
Muut rahoituskulut	-1	-3
Vuosikate	2 961	2 208
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 298	-2 270
Arvonalentumiset	0	0
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	663	-62
Tilinpäättösiirrot	-16	-6
Vähemmistöosuudet	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	647	-68

TAMMELA

www.tammela.fi

Konsernin rahoituslaskelma

(ulkoinen)

RAHOITUSLASKELMA	2025	2024
	<i>1 000 €</i>	<i>1 000 €</i>
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 961	2 208
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden verot	-1	-4
Tulorahoituksen korjauserät	-121	905
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 756	-13 579
Rahoitusosuudet investointeihin	154	167
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuotot	79	4 965
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 684	-5 340
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	0	1
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8 000	6 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 282	-998
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-6 099	3 500
Oman pääoman muutokset	0	-508
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääoman muutos	-54	-109
Vaihto-omaisuuden muutos	24	5
Saamisten muutos	296	-1 744
Korottomien velkojen muutos	-922	34
Rahoituksen rahavirta	-38	6 181
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 722	842
Rahavarat 31.12.	1 031	2 753
Rahavarat 1.1.	2 753	1 911
Rahavarojen muutos	-1 722	842

TAMMELA

www.tammela.fi

Konsernin tase

(ulkoinen)

TASE	2025	2024
VASTAAVAA	1 000 €	1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT	52 465	50 131
Aineettomat hyödykkeet	12	4
Aineettomat oikeudet	1	2
Muut pitkävaikutteiset menot	11	2
Aineelliset hyödykkeet	49 606	47 331
Maa- ja vesialueet	5 012	4 721
Rakennukset	36 299	20 489
Kiinteät rakenteet ja laitteet	7 329	8 158
Koneet ja kalusto	884	393
Muut aineelliset hyödykkeet	5	5
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	77	13 565
Sijoitukset	2 846	2 795
Osakkuusyhteisöosuudet	0	0
Muut osakkeet ja osuudet	2 789	2 738
Muut lainasaamiset	0	0
Muut saamiset	57	57
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	130	147
VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 280	5 304
Vaihto-omaisuus	19	43
Saamiset	2 229	2 508
Pitkäaikaiset saamiset	93	110
Lyhytaikaiset saamiset	2 136	2 398
Rahoitusarvopaperit	1	1
Rahat ja pankkisaamiset	1 031	2 752
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>55 875</u>	<u>55 582</u>

TAMMELA

www.tammela.fi

TASE	2025	2024
VASTATTAVAA	1 000 €	1 000 €
OMA PÄÄOMA	32 268	31 633
Peruspääoma	15 473	15 473
Arvonkorotusrahasto	69	69
Muut omat rahastot	1 714	1 714
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	14 365	14 445
Tilikauden ylijäämä	647	-68
VÄHEMMISTÖSUUDET	2	3
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	675	746
VIERAS PÄÄOMA	22 930	23 200
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	17 305	10 964
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	75	70
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1 860	7 582
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	3 690	4 583
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>55 875</u>	<u>55 582</u>

6 LIITETIEDOT

Tilinpäätös käsittää tuloslaskelman, taseen ja niiden liitteenä ilmoitettavat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailun ja toimintakertomuksen. Liitetiedoilla täydennetään tuloslaskelman ja taseen tietoja siten, että tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot kunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

6.1 Tilinpäätöksen liitetiedot

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät *(Liitetieto 1)*

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien osakkeet on merkitty taseessa hankintamenoon tai todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen hankintameno määräisenä.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Tuloslaskelman ja taseen esitystapa *(Liitetieto 2)*

Tuloslaskelmassa ja taseessa on noudatettu kirjanpitolautakunnan antamia ohjeita.

Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin *(Liitetieto 3)*

Oikaisuihin ei ole ollut tarvetta.

Selvitys edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuudesta päättyneen tilikauden tietoihin *(Liitetieto 4)*

Oikaisuihin ei ole ollut tarvetta

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset *(Liitetieto 5)*

Ei selvittävää.

6.2 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kunnan 100 % omistama tytäryhteisö ja kaksi kuntayhtymää, joissa kunta on jäsen.

Sisäiset liiketapahtumat ja katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja tytäryhteisön sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu oman pääoman lisäykseksi tai vähennykseksi.

Vähemmistöosuudet

Ei selvitettävää.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisö Tammelan Aluelämpö on yhdistelty konserniyhteisön omistusosuutta vastaavalla määrällä osakkuusyhteisön voitosta.

Kuntayhtymät

Kuntayhtymien taseet ja niiden liitetiedot on yhdistelty lukuarvoiltaan omistusosuuden mukaisesti. Tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma ovat yhdistelty kuntayhtymien perustietojen mukaan

6.3 Tuloslaskelman liitetiedot

Toimintatuotot (Liitetieto 6)

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston ohjeiden mukaan on tuloslaskelman liitteessä esitettävä toimintatuotot kunnan määrittelemänä tehtäväkokonaisuuksina.

Seuraavassa taulukossa on toimintatuotot esitetty tehtäväalueittain.

Toimintatuotot tehtäväalueittain	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Yleishallinto	322 679,36	374 432,16	238 302,92	289 525,81
Opetus- ja kulttuuripalvelut	960 093,14	964 278,93	648 752,13	645 257,17
Yhdyskuntapalvelut	337 926,18	280 936,36	337 926,18	280 936,36
Muut palvelut	3 882 423,73	4 392 897,56	3 243 857,58	3 251 797,87
Kunnan toimintatuotot yhteensä	5 503 122,41	6 012 545,01	4 468 838,81	4 467 517,21

Verotulojen erittely (Liitetieto 7)

Verotulot	2025	2024
Kunnan tulovero	10 698 365,08	10 786 723,65
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 024 724,50	984 243,23
Kiinteistövero	2 092 262,70	2 086 606,72
Verotulot yhteensä	13 815 352,28	13 857 573,60

Valtionosuuksien erittely (Liitetieto 8)

Valtionosuuksien ja verotulomenetysten korv. erittely	2025	2024
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	3 631 047,00	3 277 245,00
Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (+/-)	1 713 630,00	1 595 625,00
Järjestelmämuutoksen tasaus (+/-)		
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-1 466 054,00	-1 534 670,00
Verotulomenetysten kompensatio	708 489,00	1 089 005,00
Verotulomenetysten korvaus		
Valtionosuudet ja verotulomenetysten korv. yhteensä	4 587 112,00	4 427 206,00

Palveluiden ostot eriteltynä asiakaspalveluiden ostoihin ja muiden palveluiden ostoihin

(Liitetieto 9)

Palveluiden ostot	2025	2024
Asiakaspalveluiden ostot	766 036,17	897 866,87
Muiden palveluiden ostot	4 286 631,80	4 293 540,02
Palveluiden ostot yhteensä	5 052 667,97	5 191 406,89

Valtuustoryhmien toimintaedellytysten tukemiseksi annetut tuet valtuustoryhmittäin eriteltyinä

(Liitetieto 10)

Ei selvittävää.

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista (Liitetieto 11)

Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 10.12.2013 hyväksynyt suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

* Kunnanvaltuusto 27.11.2023 § 212

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistojen määrittämisessä on käytetty valtuuston 10.12.2013 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Vuonna 2013 valmistuvissa hyödykkeissä on noudatettu uusia lyhyempiä poistoajoja ja poistoprosentteja. Vanhoissa poistonalaisissa omaisuuserissä noudatetaan kunnanvaltuuston 9.12.1996 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen pitoajan mukaan. Alle 10.000 euron suuruiset hankinnat kirjataan käyttömenoiksi.

Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:

Tilit	Selite	Poistoajka	Poistomenetelmä	poisto%
<i>Aineettomat hyödykkeet</i>				
1005	Tietokoneohjelmistot	2 vuotta	Tasapoisto	
1010	Muut pitkävaikutteiset menot	2 vuotta	Tasapoisto	
1020	Ennakkomaksut		Ei poistoajkaa	
<i>Aineelliset hyödykkeet</i>				
1100	Maa-alueet		Ei poistoajkaa	
1110	Asuinrakennukset	30 vuotta	Tasapoisto	
1115	Hallinto- ja laitosrakennukset	20 vuotta	Tasapoisto	
11151	Yhtenäiskoulu Harmonia *	35 vuotta	Tasapoisto	
1120	Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	Tasapoisto	
1123	Muut rakennukset	20 vuotta	Tasapoisto	
1130	Kadut, tiet, torit, puistot		Menojäännös	20 %
1131	Sillat, laiturit, uimalat		Menojäännös	25 %
1134	Muut maa- ja vesirakenteet		Menojäännös	20 %
1140	Veden jakeluverkostot		Menojäännös	10 %
1141	Viemäriverkostot		Menojäännös	10 %
1142	Ulkovalaisulaitteet		Menojäännös	20 %
1150	Muut kiinteät rakenteet ja laitteet		Menojäännös	25 %
1151	Laitosten koneet		Menojäännös	25 %
1160	Muut kuljetusvälineet		Menojäännös	30 %
1161	Autot		Menojäännös	30 %
1170	Muut koneet ja kalusto		Menojäännös	30 %
1171	ATK-laitteet		Menojäännös	40 %
1190	Ennakkomaksut		Ei poistoajkaa	
1195	Keskeneräiset hankinnat		Ei poistoajkaa	
<i>Sijoitukset</i>				
1201	Tytäryhteisöosakkeet ja -osuudet		Ei poistoajkaa	
1203	Kuntayhtymäosuudet		Ei poistoajkaa	

TAMMELA

www.tammela.fi

1205	Osakkuusyhteisöosakkeet ja –osuudet	Ei poistoaikaa
1207	Yhteisyhteisöosakkeet ja –osuudet	Ei poistoaikaa
1208	Muut osakkeet ja osuudet/osakkuudet & om.yhteis.	Ei poistoaikaa
1209	Liikelayritysten peruspääomaosuudet	Ei poistoaikaa
1210	Muut osakkeet ja osuudet	Ei poistoaikaa

Selvitys tuottoihin ja kuluihin sisältyvistä pakollisten varausten muutoksista (Liitetieto 12)

Ei selvittävää.

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja –tappiot (Liitetieto 13)

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Muut toimintatuotot				
Maaomaisuuden myyntivoitot	62 511,27	25 256,62	62 511,27	25 256,62
Rakennusten myyntivoitot				
Muut myyntivoitot				
Myyntivoitot yhteensä	62 511,27	25 256,62	62 511,27	25 256,62
Muut toimintakulut				
Maaomaisuuden myyntitappiot	5 240,43		5 240,43	
Rakennusten myyntitappiot				
Muut myyntitappiot		79 225,64		79 225,64
Myyntitappiot yhteensä	5 240,43	79 225,64	5 240,43	79 225,64

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely (Liitetieto 13)

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Satunnaiset tuotot				
Satunnaiset tuotot yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
Satunnaiset kulut			0,00	1 784 597,21
Satunnaiset kulut yhteensä	0,00	0,00	0,00	1 784 597,21

FSHKY:n kiinteistö kuntayhtymän toiminta lakkasi 31.10.2024. Kunta kirjasi alas kuntayhtymäosuudet, lisäsi pysyviin vastaaviin Tammelan terveysaseman ja kaksi osaketta. Forssan sairaala myytiin Kanta-Hämeen hyvinvointikuntayhtymälle. Kiinteistö kuntayhtymän purkamisesta kunta kirjasi satunnaisiin kuluihin 1,8 milj. euroa.

Rahoitustuotot, jotka ovat saatu osuuksista muissa yhteisöissä (Liitetieto 14)

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely	2025	2024
Osinkotuotot muista yhteisöistä	55 315,50	52 465,75
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä		
Yhteensä	55 315,50	52 465,75

Erittely poistoeron muutoksista (Liitetieto 15)

Erittely poistoeron muutoksista	2025	2024
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	111 325,27	117 114,13
Yhteensä	111 325,27	117 114,13

6.4 Tasetta koskevat liitetiedot

6.4.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Lainan liikkeelle laskemisesta aiheutuneet kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset

(Liitetieto 16)

Ei selvitettävää

Arvonkorostusten periaatteet ja niiden kohteiden arvonmäärittäminen (Liitetieto 17)

Arvonkorotukset	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Maa- ja vesialueet Arvo 1.1.	69 193,34	69 193,34	48 900,32	48 900,32
Arvonkorotukset Arvonkorotuksen purku Arvo 31.12.	69 193,34	69 193,34	48 900,32	48 900,32
Arvonkorotukset yhteensä	69 193,34	69 193,34	48 900,32	48 900,32

TAMMELA

www.tammela.fi

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet

Hankintameno 1.1.	0,00
Lisäykset tilikaudella	
Rahoitusosuudet tilikaudella	
Vähennykset tilikaudella	
Siirrot erien välillä	
Tilikauden poisto	0,00
Arvonkorotus/-alennus	
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00

Aineelliset hyödykkeet

	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	4 418 648,75	15 098 612,07	8 146 418,14	300 145,98	13 546 057,84	41 509 882,78
Lisäykset tilikaudella	311 815,81	519 861,04	37 572,07	598 907,63	3 181 566,06	4 649 722,61
Rahoitusosuudet tilikaudella					-154 000,00	-154 000,00
Vähennykset tilikaudella	-20 307,16					-20 307,16
Siirrot erien välillä		16 434 304,66	68 627,98		-16 502 932,64	0,00
Tilikauden poisto		-959 166,61	-932 061,02	-122 032,89		-2 013 260,52
Arvonkorotus/-alennus	48 900,32					48 900,32
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 759 057,72	31 093 611,16	7 320 557,17	777 020,72	70 691,26	44 020 938,03

Sijoitukset	Tytäryhtiö-osakkeet	Kunta-yhtymä-osakkeet	Omistus-yhteisö-osakkeet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	171 927,08	436 271,69	25 228,19	2 736 591,40	3 370 018,36
Lisäykset tilikaudella					0,00
Vähennykset tilikaudella					0,00
Arvonkorotus/-alennus					0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	171 927,08	436 271,69	25 228,19	2 736 591,40	3 370 018,36

Muut lainasaamiset	96 813,18
Muut saamiset	56 474,00

Pysyvät vastaavat yhteensä 47 544 243,57

Maa- ja vesialueet erittely	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	80 364,76	80 364,76	80 364,76	80 364,76
Muut maa- ja vesialueet	4 931 974,45	4 640 465,80	4 678 692,96	4 387 184,31
Arvonkorotukset yhteensä	5 012 339,21	4 720 830,56	4 759 057,72	4 467 549,07

Omistuksia muissa yhteisöissä koskevat liitetiedot (Liitetiedot 19-21)

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt				(ilman eliminointia)		
Nimi	Koti- paikka	Kunnan omistus- osuus	Konsernin omistus- osuus	Kuntakonsernin osuus (1000 e) omasta pää- omasta	vieraasta pää- omasta	tilikauden tappiosta/ voitosta
Tytäryhteisöt						
Koy Tammelan Vuokra-asunnot	Tammela	100 %	100 %	172	3 718	0
Osakkuusyhteisö						
Tammelan Aluelämpö	Tammela	50 %	50 %	43	214	64
Kuntayhtymät						
Lounais-Hämeen koulutusky.	Forssa	8,8 %	8,8 %	1 787	209	-47
Hämeen liitto	H:linna	3,2 %	3,2 %	47	17	0

Pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä sekä osakkuus- ja muilta omistusyhteisötyöyhteisöiltä (Liitetieto 22)

Saamisten erittely	2025		2024	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		13 680,37		17 941,24
Lainasaamiset				
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset		42,24		320,00
Siirtosaamiset				
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisötyöyhteisöiltä				
Myyntisaamiset		65,53		38,59
Yhteensä		13 788,14		18 299,83

TAMMELA

www.tammela.fi

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät (Liitetieto 23)

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kelan korvaus työterveyshuollosta	81 220,14	68 793,53	81 014,06	68 600,61
Muut tulojäämät	38 769,99	39 397,63	31 602,15	26 447,30
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	119 990,13	108 191,16	112 616,21	95 047,91

Siirtosaamiset ovat vuodelle 2026 kuuluvia menoja, jotka on maksettu vuoden 2025 aikana tai vuoden 2025 tuloja, jotka kertyvät vasta vuonna 2026.

6.4.2 Taseen vastattavaa koskevat liitetiedot

Tase-erä kohtainen erittely oman pääoman erien lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista näiden erien välillä (Liitetieto 24)

Oman pääoman erittely	Konserni		Kunta	
	2025	Avaava tase 2025	2025	Avaava tase 2025
Peruspääoma 31.12.	15 469 055,55	15 469 055,55	15 469 055,55	15 469 055,55
Säätiöiden ja yhd. peruspääoma	4 400,00	4 400,00		
Arvonkorotusrahasto 31.12.	69 193,34	69 193,34	48 900,32	48 900,32
Arvonkorotuksen purku				
Arvonkorotus 31.12.	69 193,34	69 193,34	48 900,32	48 900,32
Muut omat rahastot				
Rahaston pääoma 1.1.	372 899,71	372 899,71	311 987,42	311 987,42
Lisäykset				
Vähennykset	932,29			
Rahaston pääoma 31.12.	371 967,42	372 899,71	311 987,42	
Investointirahasto 31.12.	1 341 022,12	1 341 022,12	1 341 022,12	1 341 022,12
Edellisten tilikausien yli/alijäämä 1.1.	14 364 574,48	14 444 628,34	10 298 848,41	11 304 295,45
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Edellisten tilikausien yli/alijäämä 31.12.	14 364 574,48	14 444 628,34	10 298 848,41	11 304 295,45
Tilikauden ylijäämä / alijäämä	647 121,00	-68 079,00	177 828,51	-1 005 447,04
Oma pääoma yhteensä	32 267 737,91	31 633 120,06	27 647 642,33	27 469 813,82

Erittely poistoerosta (Liitetieto 25)

Erittely poistoerosta	2025	2024
Investointivaraukseen liittyvä poistoero EVL-poistoihin liittyvä poistoero	2 035 071,88	2 146 397,15
Yhteensä	2 035 071,88	2 146 397,15

Pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan kuuluvat lainat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua (Liitetieto 26)

Pitkäaikaiset velat	2025	2024
Lainat muilta luotonantajilta	10 340 240,00	4 853 306,00
Pitkäaikaiset velat yhteensä	10 340 240,00	4 853 306,00

Erittely liikkeelle lasketuista joukkovelkakirjalainoista (Liitetieto 27)

Joukkovelkakirjalainat	2025	2024
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistuslainat	400 000	6 500 000,00
Yhteensä	400 000	6 500 000,00

Pakollisten varausten erittely (Liitetieto 28)

Ei selvitettävää.

Pitkä- ja lyhytaikaiset velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille sekä osakkuus- ja muille omistusyhteistyöyhteisöille (Liitetieto 29)

Vieras pääoma	2025		2024	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä Ostovelat				384,78
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille Ostovelat		32 234,59		79 418,14
Vieras pääoma yhteensä		32 234,59		79 802,92

Maksuvalmiuden kannalta merkittävä sekkitililimiitti (Liitetieto 30)

Ei selvitettävää.

Muut velat (Liitetieto 31)

Ei selvitettävää.

Laskennalliset verovelat

Laskennalliset verovelat / Konserni	2025	2024
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	163 860,00	150 013,18

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät (Liitetieto 32)

Siirtovelkojen olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	1 383 765,16	1 296 431,89	1 281 647,96	1 208 443,35
Korjojaksotukset	161 128,14	93 506,47	127 774,21	70 950,38
Valtionosuusennakot	39 213,09	99 274,00	39 213,09	99 274,00
Muut menojäämät	135 674,46	167 751,40	225 224,53	244 271,86
Siirtovelat yhteensä	1 719 780,80	1 656 963,76	1 673 859,79	1 622 939,59

6.5 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyitä koskevat liitetiedot

Velat, joista kunta on pantannut, kiinnittänyt tai muulla tavalla antanut vakuudeksi omaisuuttaan eriteltynä vakuuslajeittain (liitetieto 33)

Ei selvittävää.

Erittely annetuista vakuuksista (Liitetieto 34)

Ei selvittävää.

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot (Liitetieto 35)

Taseen liitetietoina on ilmoitettu takausvastuut.

Yhteenlaskettu arvo kunnan antamista muista kuin edellä 33-35 kohdissa tarkoitetuista vakuuksista (Liitetieto 36)

Ei selvittävää

Vuokrasopimusten mukaisten jäljellä olevien määrien yhteissumma (Liitetieto 37)

Vuokravastuut	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä				
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus				
Sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet				
Leasingvastuut				
Leasingvastuut yhteensä	82 036,06	113 980,69	5 333,79	9 055,15
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	42 893,19	47 514,22	4 765,45	6 213,45
Siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut		-	-	-

Kunnan antamat vastuusitoumukset sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta (Liitetieto 38-39)

	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			5 227 848,08	5 227 848,08
Jäljellä oleva pääoma			3 184 442,54	3 348 183,25
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	5 860 000,00	5 860 000,00	5 860 000,00	5 860 000,00
Jäljellä oleva pääoma	2 413 273,43	2 659 613,06	2 413 273,43	2 659 613,06

Yllä olevasta taulukosta selviävät kunnan takausvastuiden kokonaissummat, jotka muodostuvat useasta eri takauksesta. Osa takausvastuista saattaa realisoitua.

Vastuu Kuntien takauskeskuksen vastuista	2025	2024
Kunnan osuus takauskeskuksen vastuista 31.12.	54 172 337	50 506 867
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuk- senrahastosta 31.12.	69 340	54 199

Muut kuntaa koskevat taseen ulkopuoliset järjestelyt (Liite 40)

Muut taloudelliset vastuut	Konserni		Kunta	
	2025	2024	2025	2024
Arvonlisäveron palautusvastuu	5 777 885,85	4 908 678,63	5 675 337,63	4 782 711,51

6.6 Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen

Pitkävaikutteiset ympäristömenot

Ei selvitettävää.

6.7 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä (liitetieto 41)

Henkilöstön lukumäärä 31.12. palvelualoittain	2025	2024
Hallinto ja kehittämisspalvelut	17	18
Sivistyspalvelut	161	172
Tekniset palvelut sis. ruoka- ja puhdistuspalvelut	45	62
Yhteensä	223	242

Henkilöstön lukumäärä on laskettu Kunnallisen työmarkkinalaitoksen henkilöstöraportointia koskevan suosituksen (2021) mukaan. Suosituksen mukaan henkilöstömäärään lasketaan:

- vakinaiset
- määräaikaiset
- työllistetyt

Tilikauden palkat, palkkio, eläkekulut ja muut henkilösivukulut (liitetieto 42)

Henkilöstökulut	2025	2024
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	11 688 588,20	11 716 622,42
Yhteensä	11 688 588,20	11 716 622,42

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tai puolueyhdistykselle tilitetyt luottamushenkilömaksut (liitetieto 43)

Luottamushenkilön palkoista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut	2025	2024
Keskusta Tammelan kuntayhdistys ry	3 061,51	3 318,30
Tammelan Kokoomus ry	1 523,00	1 488,00
Tammelan Sosialidemokraattinen yhdistys ry	2 159,51	2 824,00
Vasemmistoliiton Tammelan osasto ry	-	-
Lounais-Hämeen Vihreät ry	211,50	271,50
Tammelan perussuomalaiset ry	212,25	633,00
Meidän Tammela ry	541,50	901,50
Kristillisdemokraatit Forssan seudun paikallisosasto ry	121,50	117,00
Yhteensä	7 830,77	9 583,30

Tilitarkastusta suorittavalle tilintarkastusyhteisölle maksetut palkkiot (liitetieto 44)

Tilintarkastajan palkkiot	2025	2024
BDO Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	14 478,20	14 352,11
Tilintarkastuslautakunnan avustaminen	771,40	1 413,95
Muut palkkiot	0,00	0,00
Yhteensä	15 249,60	15 766,06

Intressitapahtumat (liitetieto 45)

Sidonnaisuusrekisteri on laadittu kuntavaaleissa 2021 valituista luottamushenkilöistä kuntalain (410/2015) §:n 84 mukaisessa laajuudessa.

Kunnanjohtajan kanssa on solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu erokorvauksesta.

Lähipiirin tai konsernin lähipiirin kanssa ei ole toteutettu tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

7 VESIHUOLTOLAITOS

Vesihuoltolaitoksen tehtävänä on toimittaa yksityisille asiakkailleen ja neljälle kunnassa toimivalle vesihuolto-osakeyhtiölle puhdasta hyvälaatuista talousvettä sekä vastaanottaa näiden asiakkaiden jätevedet ja huolehtia niiden asianmukaisesta puhdistuksesta.

Vesilaitoksella on käytössä kolme pohjavedenottamo. Kaikkien ottamoiden veden laatu varmistetaan hyvän hygieenisen laadun saavuttamiseksi. Lisäksi vedenottamojen veden pH arvoa tarkastetaan sekä tarvittaessa muutetaan raakaveden happamuuden poistamiseksi. Lisäksi tarvittaessa epäpuhtauksien poistamiseen käytössä on ollut aktiivihiiisuodatus.

Vedenlaatu on kaikilla laitoksilla ollut analyysitulosten mukaan moitteetonta.

Vesilaitoksen vedenlaatua valvotaan voimassa olevan valvontatutkimusohjelman mukaisesti. Päivitystyön yhteydessä tehtiin myös vesilaitoksen riskinarvio, WSP-työkälulla. Riskinarvio päivitetään tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Jätevesistä kaikki toimitetaan Forssan jätevedenpuhdistamolle puhdistettavaksi. Pienpuhdistamon toiminta Liesjärvellä on lakkautettu.

Kunnan vesihuollon tekniikka on ikääntynyt ja siinä on ilmennyt merkittäviä uudistamistarpeita. Tämä näkyy vuodelle 2026 tehdyssä talousarviossa.

Vesilaitoksella on ollut yksi kokoaikainen asentaja, jonka lisäksi yhdyskuntatekniikan päällikkö ja hallintosihteeri käyttävät osan työajastaan vesilaitoksen töihin. Kaikki rakentamistyöt ja pääosa huoltotöistä toteutetaan ulkopuolisten urakoitsijoiden kanssa yhteistyössä.

Vettä pumpattiin verkostoon 292 917 m³, josta laskutettiin 282 709 m³, jolloin laskuttamatonta vettä joutui hukkaan 10 208 m³ eli 3,5 %. Tämä on 5,8 % edellisvuotista vähemmän, joka selittyy osin sillä, ettei merkittäviä vesijohtovuotoja ollut.

Jätevettä otettiin vastaan yhteensä 253 899 m³, josta laskutettiin 201 054 m³. Vuotovesiä viemäriin tuli yhteensä 52 845 m³ eli n. 21 %.

Veden ja jäteveden kulutushinnat 1.9.2024 jälkeen olivat (hinnat sis. alv 25,5 %)

vesi 1,98 €/m³

jätevesi 3,14 €/m³

tukkuvesi 1,38 €/m³

7.1 Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma

VESILAITOKSEN TULOSLASKELMA

<i>(sisäiset ja ulkoiset)</i>	2025	2024
Liikevaihto	992 248,65	979 792,35
Liiketoiminnan muut tuotot		
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-85 314,68	-96 566,67
Palvelujen ostot	-503 121,34	-569 106,61
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-588 436,02	-665 673,28
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-98 795,55	-95 299,94
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	-18 791,36	-16 969,33
Muut henkilösivukulut	-4 118,26	-3 009,30
Henkilöstökulut yhteensä	-121 705,17	-115 278,57
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-495 468,91	-535 059,66
Liiketoiminnan muut kulut	-32 330,73	-36 312,16
Liikeylijäämä	-245 692,18	-372 531,32
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot		
Muut rahoituskulut	-13,48	0,07
Korvaus pääomasta	-21 380,75	-21 380,75
Rahoitustuotot - ja kulut yhteensä	-21 394,23	-21 380,68
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	-267 086,41	-393 912,00
Ylijäämä ennen varauksia	-267 086,41	-393 912,00
Tilikauden yli-/alijäämä	-267 086,41	-393 912,00

7.2 Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma

(sisäiset ja ulkoiset)

Vesilaitoksen rahoituslaskelma

	2025	2024
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-245 692,18	-372 530,32
Poistot ja arvonalentumiset	495 468,91	535 059,66
Rahoitustuotot ja -kulut	-21 394,23	-21 380,68
	<u>228 382,50</u>	<u>141 148,66</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-24 243,60	-114 122,10
Rahoitusosuudet investointimenoihin		
Toiminnan ja investointien rahavirta	204 138,90	27 026,56
Rahoituksen rahavirta		
Saamisten muutos muilta	32 804,96	-66 466,51
Korottomien velkojen muutos muilta	-105 584,70	-46 855,81
	<u>-72 779,74</u>	<u>-113 322,32</u>
Rahoituksen muutos	131 359,16	-86 295,76

7.3 Vesihuoltolaitoksen tase

(Sisäiset ja ulkoiset)

VESILAITOKSEN TASE

VASTAAVAA	2025	2024
PYSYVÄT VASTAAVAT	4 994 226,69	5 465 452,00
AINEELLISET HYÖDYKKEET	4 994 226,69	5 465 452,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	4 994 226,69	5 465 452,00
Keskenkäynteiset hankinnat		
VAIHTUVAT VASTAAVAT	352 232,69	385 037,65
SAAMISET	352 232,69	385 037,65
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	352 232,69	385 037,65
ALV-saamiset		
Muut saamiset/yhdystili		
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>5 346 459,38</u>	<u>5 850 489,65</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	3 369 915,12	3 637 001,53
Peruspääoma	4 276 149,29	4 276 149,29
Edellisen tilikauden yli-/alijäämä	-639 147,76	-245 236,76
Tilikauden yli-/alijäämä	-267 086,41	-393 911,00
VIERAS PÄÄOMA	1 976 544,26	2 213 488,12
Lyhytaikainen	1 976 544,26	2 213 488,12
Lainat		
Ostovelat	68 644,79	175 040,10
Siirtovelat	1 889 063,75	2 020 422,91
Lomapalkkajaksotus		
Korkojaksotus		
ALV-velka	18 835,72	18 025,11
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>5 346 459,38</u>	<u>5 850 489,65</u>

7.4 Vesihuoltolaitoksen investoinnit

Tili	Talousarvio	TP 2025	%	Netto
Hankekohtaiset investoinnit				
<i>menot</i>	35 000	0		35 000
Muu yhdyskuntarakentaminen				
<i>menot</i>	80 000	24 244	30,3	55 756
Vesihuoltolaitos yhteensä				
Investointimenot	115 000	24 244	21,1	90 756
Investointitulot				
Investoinnit, netto	115 000	24 244	21,1	90 756

7.5 Vesihuoltolaitoksen liitetiedot

Tuotot	2025	2024
Liikevaihto	992 248,65	979 792,35

Poistosuunnitelma	Poistomenetelmä	%
Veden jakeluverkosto	Menojäännös	10 %
Viemäriverkosto	Menojäännös	10 %

Pysyvät vastaavat	2025	2024
Poistamaton hankintameno 1.1.	5 465 452,00	5 886 389,56
Lisäykset tilikaudella	24 243,60	114 122,10
Rahoitusosuudet tilikaudella		
Tilikauden poisto	495 468,91	535 059,66
Kirjanpitoarvo	4 994 226,69	5 465 452,00

Erittely siirtosaamisista	2025	2024
Yhdystilin saldo		

Oma pääoma	2025	2024
Peruspääoma 1.1.	4 276 149,29	4 276 149,29
Edellisten tilikausien ylijäämä	-639 147,76	-245 236,76
Tilikauden ylijäämä	-267 086,41	-393 911,00
Oma pääoma yhteensä	3 369 915,12	3 637 001,53

Erittely siirtovelosta	2025	2024
Yhdystilin saldo	1 889 063,75	2 020 422,91

8 LUETTELOT JA SELVITYKSET

Vuoden 2025 kirjanpitokirjat ja tositelajit sekä niiden säilytys

Tositelaji	Säilytys
Tilinpäätös	Sidottu kirja arkistossa
Tase- ja liitetietoerittelyt	Paperitulosteena arkistossa
Päiväkirjat	Paperitulosteena arkistossa
Pääkirjat	Paperitulosteena arkistossa
Muistiotositteet	1 Paperitulosteena arkistossa
Pysyvien vastaavien tositteet	9 Paperitulosteena arkistossa
Tiliotetit	010 Paperitulosteena arkistossa
Myyntireskontran suoritustositteet	021 Paperitulosteena arkistossa
Ostoreskontran suoritukset	040 Paperitulosteena arkistossa
Palkkatositteet	300 Paperitulosteena arkistossa
Ostolaskutositteet	410-420 Paperitulosteena arkistossa
Sähköiset ostolaskut	470 Sähköisessä muodossa
Laskutustositteet (myyntitositteet)	601-646 Paperitulosteena arkistossa
Konsernitilinpäätöksen tositteet	Paperitulosteena arkistossa
Toteutumisvertailu käyttötaloudesta	Paperitulosteena arkistossa
Toteutumisvertailu investointiosasta	Paperitulosteena arkistossa
Myyntireskontraraaportit	Paperitulosteena arkistossa
Ostoreskontraraaportit atk-tulosteena	Paperitulosteena arkistossa
Palkkakortistot atk-tulosteena	Paperitulosteena arkistossa

9 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Tammelassa 30. päivänä maaliskuuta 2026

Jyri Kaunisto

Kunnanhallituksen puheenjohtaja

Manu Alarto

Kunnanhallituksen 1. varapuheenjohtaja

Arja Laajalehto

Kunnanhallituksen 2. varapuheenjohtaja

Milla Kauppi

Kunnanhallituksen jäsen

Susanna Lahtinen

Kunnanhallituksen jäsen

Eero Pura

Kunnanhallituksen jäsen

Maija-Stiina Rahkonen

Kunnanhallituksen jäsen

Marita Forsberg

vs. Kunnanjohtaja

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Turussa sähköisen allekirjoituksen päivämääränä

Tilintarkastusyhteisö

BDO Audiator Oy

Kirsi Ehlund

HT, JHT

TAMMELA

www.tammela.fi

TAMMELA

www.tammela.fi